

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARINA GÖRE ERGENLERDE
GÖRÜLEN ÖZ-DENETİM SORUNLARI VE KİŞİLERARASI İLİŞKİLERDE
BAĞLANMA STİLLERİNİN İNCELENMESİ**

ALMİNA SENA ZEYBEL

ÇOCUK GELİŞİMİ ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN

Prof. Dr. İBRAHİM HALUK YAVUZER

İSTANBUL – 2023

TEZ ONAY FORMU

Kurum : İstanbul Medipol Üniversitesi

Programın Seviyesi: Yüksek Lisans (X) Doktora ()

Anabilim Dalı : Çocuk Gelişimi

Tez Sahibi : Almina Sena ZEYBEL

Tez Başlığı : Algılanan Ebeveyn Tutumlarına Göre Ergenlerde Görülen Öz
Denetim Sorunları ve Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma
Stillerinin İncelenmesi

Sınav Yeri : İstanbul Medipol Üniversitesi Güney Yerleşkesi

Sınav Tarihi : 28.07.2023

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve nitelik yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Kurumu

İmza

Prof.Dr. İbrahim Haluk YAVUZER

İstanbul Medipol Üniversitesi

Sınav Jüri Üyeleri

Prof.Dr. Arzu YÜKSELEN

İstanbul Medipol Üniversitesi

Doç.Dr. Erhan ALABAY

Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Yukarıdaki jüri kararıyla kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../ tarih ve/..... - sayılı kararı ile
şekil yönünden Tez Yazım Kılavuzuna uygun olduğu onaylanmıştır.

Prof.Dr. Neslin EMEKLİ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Yapmış olduğum tez çalışmasının bana ait olduğunu, planlanması ve yazımının etik kurallara uygun şekilde yapıldığını, çalışmamın dışındaki tüm bilgilere kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine eklediğimi, çalışma sürecinde telif ve patent haklarını ihlal edici bir davranışta bulunmadığımı beyan ederim.

Almina Sena ZEYBEL

TEŞEKKÜR

Bu süreçte ve çalışmamın her aşamasında sabır, ilgi ve hoşgörüsünü eksik etmeyen, bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren, değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Haluk YAVUZER ve Öğr. Gör. Feryal SAVCI hocama, lisans ve yüksek lisans eğitim hayatım boyunca yoluma ışık tutan, hem akademik hem de sosyal yaşantımda farklı bakış açıları edinmemi sağlayan değerli hocam Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN' e,

Hayatımın her alanında ve her konuda beni yüreklendiren, desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen, ilgi ve sevgisi ile daima değerli hissettiren sevgili eşim Hüseyin ZEYBEL' e,

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi tüm desteklerini sunan değerli aileme teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY FORMU.....	i
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI	ii
TEŞEKKÜR	iii
TABLolar LİSTESİ	vi
1. ÖZET.....	1
2. ABSTRACT.....	2
3. GİRİŞ VE AMAÇ	3
4. GENEL BİLGİLER.....	8
4.1. Ergenlik	8
4.1.1. Tarihsel açıdan ergenlik	8
4.1.2. Ergenlik döneminde gelişim	10
4.1.2.1. Ergenlikte fiziksel gelişim	10
4.1.2.2. Ergenlikte cinsel gelişim	12
4.1.2.3. Ergenlikte kişilik gelişimi	13
4.1.2.4. Ergenlikte bilişsel gelişim	14
4.1.2.5. Ergenlikte sosyal-duygusal gelişim	17
4.1.3. Ergenlik kuramları.....	19
4.1.3.1. Psikanalitik kuram: S. Freud & A. Freud.....	19
4.1.3.2. Psikososyal kuram: E. Erikson.....	23
4.1.3.3. Özünü yineleme kuramı: G. Stanley Hall.....	25
4.1.3.4. Kişilerarası kuramı: H. S. Sullivan.....	26
4.1.3.5. Öğrenme kuramı: A. Bandura.....	28
4.1.3.6. Psikososyal gelişimsel kuram: R. Havighurst.....	30
4.1.4. Öz-denetim	31
4.1.5. Ergenlerde kişilerarası ilişkilerde bağlanma	33
4.1.6. Ebeveyn tutumlarının ergenlik dönemindeki bireyler üzerindeki etkisi.....	38
4.1.6.1. Ebeveyn tutumlarına ilişkin Lamborn ve arkadaşlarının sınıflaması.....	39
4.1.6.1.1. Demokratik tutum.....	40
4.1.6.1.2. Otoriter tutum.....	41
4.1.6.1.3. Aşırı hoşgörülü tutum.....	42

4.1.6.1.4. İlgisiz ihmalkâr tutum.....	43
4.1.6.2. Ebeveyn tutumlarını etkileyen faktörler.....	46
4.1.6.3. Ebeveyn tutumlarına göre ergenlerde görülen öz-denetim sorunları.....	48
4.1.6.4. Ebeveyn tutumlarına göre ergenlerin kişilerarası ilişkilerde bağlanma stilleri.....	49
4.1.7. Ergenlikte gelişimsel görevler ve yaşanan sorunlar.....	51
5. MATERYAL VE METOT.....	53
5.1. Araştırma Modeli	53
5.2. Çalışma Grubu	53
5.2.1. Çalışma grubunun demografik özellikleri	54
5.3. Veri toplama araçları	56
5.3.1. Demografik Bilgi Formu.....	57
5.3.2. Anne Baba Tutum Ölçeği.....	57
5.3.3. Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği.....	58
5.3.4. Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği.....	58
5.4. Veri Toplama Süreci	59
5.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	60
5.6. Araştırmanın Sayıltıları.....	60
5.7. Verilerin Analizi	60
6. BULGULAR.....	61
7. TARTIŞMA	82
8. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	98
9. KAYNAKLAR	103
10. EKLER.....	114
11. ETİK KURUL ONAYI.....	122
12. ÖZGEÇMİŞ.....	125

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1.6.1.1. Lamborn ve ark. (1991)'nın Önerdikleri Ebeveyn Tutumuna İlişkin Boyutlar.....	39
Tablo 5.2.1.1. Çalışma Grubunun Demografik Bilgilerinin Frekans Ve Yüzdelik Dağılımları.....	54
Tablo 6.1. Anne-Baba Tutum Ölçeği İç Tutarlılıklarının İncelenmesi.....	61
Tablo 6.2. Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Tanımlayıcı Özelliklere Göre Karşılaştırılması.....	62
Tablo 6.3. Aile Özelliklerine Göre Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Karşılaştırılması..	64
Tablo 6.4. Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği İç Tutarlılıklarının İncelenmesi.....	66
Tablo 6.5. Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğinin Tanımlayıcı Özelliklere Göre Karşılaştırılması.....	67
Tablo 6.6. Aile Özelliklerine Göre Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğinin Karşılaştırılması.....	68
Tablo 6.7. Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği İç Tutarlılıklarının İncelenmesi.....	70
Tablo 6.8. Tanımlayıcı Özelliklere Göre Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Karşılaştırılması.....	72
Tablo 6.9. Aile Özelliklerine Göre Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Karşılaştırılması.....	74
Tablo 6.10. Anne-Baba Tutum Ölçeği Alt Boyutları ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki	76
Tablo 6.11. Anne-Baba Tutum Ölçeği Alt Boyutları ile Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki	78
Tablo 6.12. Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği Alt Boyutları ile Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki.....	80

1. ÖZET

ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARINA GÖRE ERGENLERDE GÖRÜLEN ÖZ-DENETİM SORUNLARI VE KİŞİLERARASI İLİŞKİLERDE BAĞLANMA STİLLERİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışma, algılanan ebeveyn tutumlarına göre ergenlerde görülen öz-denetim sorunları ve kişilerarası ilişkilerde bağlanma stillerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın örneklemini, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz döneminde, İstanbul il merkezinde bulunan Fatih, Bakırköy ve Zeytinburnu ilçelerindeki üç farklı Anadolu Lisesinde eğitim görmekte olan 14-18 yaş aralığında bulunan 270 kız ve 214 erkek olmak üzere toplam 484 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Anne Baba Tutum Ölçeği, Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği, Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği ve araştırmacı tarafından oluşturulan Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2020 Statistical Software (NCSS LLC, Kaysville, Utah, USA) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucu, anne-baba tutumları alt boyutları ile ergenlerde öz-denetim becerileri alt boyutları arasında; anne-baba tutumları alt boyutları ile bağlanma stilleri alt boyutları arasında; ergenlerde öz-denetim becerileri alt boyutları ile bağlanma stilleri alt boyutları arasında zayıf da olsa anlamlı düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak; kritik bir dönem olan ergenlik döneminde, bireylerin öz-denetim becerileri ile kişilerarası ilişkilerde benimsedikleri bağlanma stillerinin ebeveyn tutumları ilişkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla kişilik gelişimi ve sosyal gelişim açısından önemli olan bu dönemde, ebeveynlerin çocuklarına karşı hoşgörülü ve demokratik tutum sergilemeleri, ergenlerin sağlıklı bağlanma ve güven ortamı oluşturabilmesi için oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma Stilleri, Ergenlik Dönemi, Ebeveyn Tutumları, Kişilerarası İlişkiler, Öz-Denetim.

2. ABSTRACT

EXAMINATION OF SELF-REGULATION PROBLEMS IN ADOLESCENTS AND ATTACHMENT STYLES IN INTERPERSONAL RELATIONSHIPS BASED ON PERCEIVED PARENTAL ATTITUDES

This study was conducted with the aim of examining self-regulation problems in adolescents and attachment styles in interpersonal relationships based on perceived parental attitudes. The sample of the study consisted of a total of 484 students, including 270 girls and 214 boys, aged between 14 and 18, who were attending three different Anatolian High Schools located in the Fatih, Bakırköy, and Zeytinburnu districts of Istanbul, in the autumn semester of the 2021-2022 academic year under the Ministry of National Education. The research utilized the Parental Attitude Scale, Self-Regulation Skills Scale for Adolescents, Interpersonal Relationships Attachment Styles Scale, and a Demographic Information Form developed by the researcher as data collection tools. The collected data were analyzed using the NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2020 Statistical Software (NCSS LLC, Kaysville, Utah, USA). The results of the analyses revealed that there was a weak but significant relationship between the sub-dimensions of parental attitudes and sub-dimensions of self-regulation skills in adolescents, as well as between the sub-dimensions of parental attitudes and sub-dimensions of attachment styles, and between the sub-dimensions of self-regulation skills in adolescents and sub-dimensions of attachment styles. Consequently, it was determined that during the critical period of adolescence, there was an association between individuals' self-regulation skills, the attachment styles they adopt in interpersonal relationships, and parental attitudes. Therefore, during this important period for personality and social development, it is crucial for parents to demonstrate tolerant and democratic attitudes towards their children in order to establish a healthy attachment and a trusting environment for adolescents.

Keywords: Adolescence, Attachment Styles, Interpersonal Relationships, Parental Attitudes, Self-Regulation.

3. GİRİŞ VE AMAÇ

Yaşamın ilk iki yılı dışında kalan büyüme ve olgunlaşma ile birlikte en yoğun yapısal değişim ve farklılaşmanın olduğu dönem, sekiz yıl kadar süren ergenlik dönemidir [1]. Hızlı değişimlerle karakterize olan ergenlik dönemi, gelişim dönemleri içerisinde en kritik evrelerden biridir. Bu dönem, çocukluktan erişkinliğe geçiş ile çeşitli zihinsel, ruhsal, biyolojik ve sosyal açıdan gelişim ve olgunlaşmanın görüldüğü bir dönemdir [2]. Ergenlik dönemindeki bu geçiş evresi bir “başkalaşım” ya da “farklılaşma” evresi olarak da ifade edilmektedir [3].

Puberte ile başlayan ergenlik dönemi, insan yaşamını en çok etkileyen biyolojik ve sosyal geçiş dönemlerinden biridir. Bu dönemde insan beyinde, nöroendokrin sistem ile hormon konsantrasyonlarında değişimler görülmekte, fiziksel büyüme ile üreme sisteminde de farklılaşmalar gibi çok çeşitli değişiklikler meydana gelmektedir [4]. Bu gibi değişimlerin görüldüğü ergenlik döneminde bireysel farklılıklar söz konusudur. Bireyin içinde bulunduğu topluma, yaşadığı döneme ve çevresindeki kişilere göre farklı özellikler sergilediği görülmektedir. Puberteye özgü olaylar belirli bir sıra izlemektedir ancak başlangıç zamanı ve seyri kişiler arasında oldukça değişkendir [5]. Çeşitli fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı psikososyal, bedensel ve cinsel olgunlaşma ile başlayan, bireyin zamanla bağımsızlık ve sosyal açıdan üretkenlik kazandığı, pek belirli olmayan bir zamanda sona eren kronolojik bir dönemdir [6].

Psikososyal gelişim açısından bakıldığında ergenlik dönemi, erken ergenlik, orta ergenlik ve geç ergenlik dönemi olmak üzere üç kısımda incelenmektedir [7]. Bireyin 10-14 yaşları arasına denk gelen erken ergenlik döneminde ikincil cinsiyet karakterleri belirmeye başlamaktadır. Dönemin en belirgin özelliği puberte ile birlikte ortaya çıkan biyolojik değişimlerin yarattığı baskıya karşı ergenin uyum sağlama ve baş etme çabalarıdır. Bireyin 15-17 yaşları arasına denk gelen orta ergenlik döneminde kişiliğin oluşması ve bağımsızlık kazanımı başlıca görülen özelliğini oluşturmaktadır. Pubertal ve bilişsel gelişme tamamlanmıştır. Ergen artık soyut düşünebilmekte, genellemeler yapabilmekte ve deneyimleri ile iç görüler geliştirebilmektedir. Ayrıca cinsel kimlik oluşumu da dönemin önemli konuları arasında yer almaktadır. Bireyin 18-21 yaşları

arasına denk gelen geç ergenlik döneminde ise büyüme ve cinsel gelişimin tamamlanması ile yaşanan kaygılarda sona ermektedir. Bu dönemle birlikte soyut düşünme süreçleri tamamlanmakta, geleceğe dair seçimlerin yapılması ve uygulama yeteneği oluşmaktadır [8].

Ergenlerde görülen bilişsel açıdan olgunlaşma, beynin yürütücü işlevleri arasında sayılan çeşitli becerinin gelişimini içermektedir. Bunların arasında kişilerarası ilişkilerinde, sosyal ortamlarda ve bilimsel konularda somut düşünceden soyut düşünceye geçiş ile kendini değerlendirme, düzenleme ve yeni beceriler edinilmesi yer almaktadır. Jean Piaget, ergenlik dönemindeki bilişsel uyumun sosyal ilişkiler ve ergenin arkadaşları ile kurduğu diyalogdan önemli derecede etkilendiğine inanmış ve sosyal bilişi de ergenlikteki bilişsel gelişimin bir parçası olarak ele almıştır [9]. Ayrıca bu dönemde artan fiziksel ve ruhsal problemlerin, değişim ve deneyimlenen olumsuz yaşam olayları ile önemli derecede ilişkili olduğu görülmektedir [10].

Ergenlik döneminde ebeveynler tarafından kişiye kazandırılacak en önemli özelliklerden birisi öz-denetime sahip bir birey olmaktır [11]. Öz-denetim, bireyin stres yaratan durumlar karşısında etkili biçimde başa çıkma yöntemlerini kullanabilmesini, oluşan olumsuz duygu durumunu kontrol altına alabilmesini ve bunu ortadan kaldırabilmesini sağlayarak bireyi korumaktadır [12]. Bu açıdan bakıldığında öz-denetim, bireysel koruyucu etkenlerden biri olarak kabul edilmektedir. Ergenler, kendi davranış ve tutumlarını ebeveynlerinden gelen davranışsal ipuçlarını özümseyerek şekillendirmektedir. Kısacası ergenin sahip olduğu öz-denetim mekanizmasını; erken çocukluk döneminde olduğu gibi ergenlik döneminde de ebeveynlerin çocuklarından bekledikleri tutumlar ve çizdiği sınırlar etkilemektedir [13]. Ebeveynin çocuk yetiştirme tutumu, gencin benlik saygısını, buna bağlı olarak çevresiyle olan ilişkilerini etkilemektedir [1].

Öz-denetim becerisi düşük olan bireyler, davranışsal ve tutuma dayalı özelliklerin bir birleşimini göstermektedir. Bu bireylerde, hazzı erteleme yerine isteklere hemen sahip olma eğilimi görülmektedir, gayret ve sabır gerektiren hareketler yerine hızlıca sonuca götüren daha basit işlere yönelme, tedbirli davranışlar yerine riskli ve heyecan verici davranışları tercih etme, planlama için uzun bir süreç

gerektirmeyen veya daha az beceriyle sonuca götüren uğraşlarla ilgilenme, diğer insanlara karşı bencil, duyarsız ve anlayışsız davranışlar sergileme görülmektedir [14].

Öz denetim becerisi dışında, kişilerin çevresindeki bireylere olan davranışlarını etkileyen bir diğer unsur da bağlanma örüntüsüdür. Bir kişinin, başka bir kişiye karşı yakınlık ihtiyacı duyması ve bunu devam ettirebilmesi olarak bilinen bağlanma kavramı, kişilerarası ilişkilerin temelini belirleyen önemli bir değişkendir [15]. Ainsworth (1978), yapmış olduğu bir çalışmada anneler ve bebeklerini gözlemleyerek 3 farklı tip davranış örüntüsü ortaya çıkarmıştır. Bu davranışlar; güvenli bağlanma, dirençli-kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma türüdür. Bağlanma kuramı üzerinde çalışan araştırmacılar; kişinin yetişkinlik yaşamında sosyal ortam ve diğer insanlarla kuracağı ilişkilerin ve bağın kalitesini, onlara karşı beklentilerini biçimlendiren şeyin kişinin çocukluk dönemlerinde ona bakım veren kişiyle kurduğu bağlanma ilişkisi olduğunu ifade etmiştir [16].

Kalıtımsal olarak çocuğa geçen özelliklerin yanı sıra, ebeveynin davranışları çocuğu şekillendirmektedir. Ebeveyn ile kurulan kuvvetli ilişkiler çocukta özdeşleşme yolu ile önemli kişilik özelliklerinin oluşmasına neden olmaktadır. Çocuğun sosyal ilişkileri ve yaşantıları büyük ölçüde ailede biçimlenmektedir. İçinde yaşadığı en yakın çevre olan aile, bireyin ruhsal sağlığını önemli düzeyde etkilemektedir. Özellikle yaşamın ilk yıllarında ailenin etkisi büyüktür. Kişilerarası ilişkiler aile içinde başlamakta ve bireyin aile dışında bulunan kimselerle güçlü ilişkiler kurmasına dek kişiliğin belirleyici özellikleri yerleşmiş olmaktadır [17].

Kişinin tüm yaşamı boyunca kuracağı kişilerarası ilişkiler, diğer kişilere karşı tutum ve davranışın, olaylar karşısındaki tepkileri ve duygusal cevapların gelişmesi sürecinde aile üyeleri ile olan ilişkilerin çeşitlerine, onlara karşı sergileyeceği tepki ve geri dönüşlere büyük ölçüde bağlı kalacağından, ailenin bir bütün halinde aile üyeleri ile iyi tanınması ve üyeler arası ilişkilerin iyi bilinmesi gerekmektedir [18].

Ergene yönelik sergilenen ebeveynin tutumları, onun kişiliğini ve duygusal yaşantısını etkilediği gibi, arkadaşları ile kuracağı ilişkileri ve çevreyle olan etkileşimlerini de önemli ölçüde etkilemektedir. Ailedeki sağlıklı ve düzensiz ilişkiler sonucu ergen olumsuz özelliklere sahip arkadaşlıklara yönelebilmekte ve olumsuz özellikler kazanabilmektedir. Demokratik tutum ortamında yetişen ergenlerin

kendilerine karşı özgüvenleri ve sahip oldukları olumlu özellikleri daha yüksek olduğundan, aile içerisinde kendilerini daha rahat ifade edebilmekte, arkadaşlarıyla kurdukları ilişki de daha sağlıklı olabilmekte ve dolayısıyla ergen, arkadaş grubu içerisinde kendisine kimlik oluşturabilmekte ve güç kazanabilmektedir [19]. Literatüre bakıldığında, ebeveyn tutumlarına ilişkin yapılan çeşitli sınıflandırmalara rastlanmaktadır. Bu sınıflandırmalar, farklı çocuk yetiştirme biçimlerinin, ebeveyn tutumlarının ağır basan ve ortak yanları ele alınarak yapılmıştır. Aile ortamı, ebeveyn çocuk ilişkileri ve sergilenen ebeveyn tutumları, çocuğun kişiliğinin farklı biçimlerde gelişmesine neden olmaktadır [20].

Bu araştırmanın genel amacı algılanan ebeveyn tutumlarına göre ergenlerde görülen öz-denetim sorunları ve kişilerarası ilişkilerde bağlanma stillerinin incelenmesidir. Bu genel amaç temelindeki alt amaçlar ise aşağıda verilmiştir;

1. Ebeveyn tutumları ile ergenlerin öz-denetim becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Ebeveyn tutumları ile ergenlerin kişilerarası ilişkilerde bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Ergenlerin öz-denetim becerileri ile kişilerarası ilişkilerde bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Alt Problemleri;

1. Algılanan ebeveyn tutum puanları ile ergenlerin öz-denetim puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Algılanan ebeveyn tutum puanları ile ergenlerin kişilerarası ilişkilerde bağlanma stilleri puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Öz-denetim puanları ile ergenlerin kişilerarası ilişkilerde bağlanma stilleri puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Ergenlerin cinsiyet, yaşı, kardeş sayısı, doğum sırası, ailenin gelir durumu değişkenleri ile Anne-Baba Tutum Ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?
5. Anne yaşı, baba yaşı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne babanın birliktelik durumu değişkenleri ile Anne-Baba Tutum Ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?
6. Ergenlerin cinsiyet, yaşı, kardeş sayısı, doğum sırası, ailenin gelir durumu değişkenleri ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?
7. Anne yaşı, baba yaşı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne babanın birliktelik durumu değişkenleri ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?
8. Ergenlerin cinsiyet, yaşı, kardeş sayısı, doğum sırası, ailenin gelir durumu değişkenleri ile Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?
9. Anne yaşı, baba yaşı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne babanın birliktelik durumu değişkenleri ile Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

4. GENEL BİLGİLER

4.1. Ergenlik

Ergen sözcüğü, Batı literatüründe geçmekte olan “adolescent” kavramının karşılığı olarak kabul edilmiştir. Latin dilinde büyümek ve olgunlaşmak anlamına gelen “adolescere” fiilinin kökünden türeyen bu sözcük aslında bir durumu değil, bir süreci göstermektedir [2]. Ergenlik dönemi, hızlı değişimlerin gerçekleştiği çocukluk ile erişkinlik dönemi arasında kalan bir ara dönemdir. Bu dönemde ergen, bağımsızlık oluşturma, sorumluluk bilinci edinme, toplumsal rolünü belirleme ve meslek seçimi gibi çeşitli konularla meşguldür. Kişinin duygu ve düşüncelerini, amaçlarını, beklentilerini, inançlarını, davranış ve tutumlarını belirlemeye ve özgürleşmeye çalıştığı ve kimlik gelişiminin önemli bir bölümünü tamamladığı kritik bir dönemdir [21].

UNESCO, ergenlik dönemini 15-25 yaş aralığı olarak belirtmektedir. Ülkemizde bu dönem, kızlarda ortalama olarak 10-12 yaşlarda başlamaktayken, erkeklerde ise 12-14 yaşları arasında başlamaktadır [2]. Bu dönemin başlangıç yaşı çeşitli kaynaklara göre farklılık gösterebilmektedir. Bu durumun nedeni iklimin, kültürel etmenlerin, sosyo-ekonomik düzeyin, sağlık durumunun ve beslenmenin başlangıç yaşına etki etmesidir [2].

4.1.1. Tarihsel açıdan ergenlik

Ergenlik döneminde yaşanan zorlu süreç, geçmişten günümüze kadar felsefe ve psikoloji gibi pek çok bilim alanının ilgilendiği bir konu olmuştur. Ünlü filozoflar arasında gelen Sokrates; ergenleri otoriteye karşı başkaldıran, eleştiriye açık olmayan, asi ve kötü davranışlar sergilemeye meyilli kişiler olarak ifade etmiş; Yunan filozof Platon ise ergenleri resmen sarhoş ruh halinde bulunan ‘ruhsal sarhoşlar’ olarak nitelendirmiştir. Bir diğer ünlü Yunan filozof Aristoteles ise ergen davranışlarında tutarsızlık ve dengesiz durumların çok görüldüğünden bahsederek ergenleri, “mantıksız ve dürtüsel tuhaf yaratıklar” olarak nitelendirmiştir [22]. Fransız filozof

Jean-Jacques Rousseau ise 15-20 yaşlarından itibaren kişilerin duygusal açıdan olgunlaştığını ve benmerkezciliklerinin diğer insanlara karşı ilgiyle yer değiştirdiğini belirtmiştir ve böylelikle gelişimin farklı aşamaları olduğu sonucuna varmıştır [23].

Antik çağ filozoflarının, yüzyıllar öncesi ergenliğin doğasına ilişkin görüşlerinden sonra ilerleyen yıllarda da psikoloji bilimi üzerine araştırmalar yapan pek çok kuramcı, ergenlik dönemine ilişkin birtakım görüşler ortaya koymuştur.

Stanley Hall (1844-1924) Darwin'in evrim teorisinden etkilenmiş ve ergenlikle ilgili birçok çalışmaya öncülük etmiştir. Hall, ergenlik evresini, kişinin yaşamında çok kritik ve önemli bir yere sahip olduğunu belirterek ergenlik dönemini aslında bir "yeniden doğuş" dönemi olarak ifade etmiştir. Ona göre, insan bencil güdüler ile hayatta kalmaya çalışan ilkel bir ırkın üyesi olarak hayata gelmektedir ve ergenlik dönemiyle birlikte adeta ikinci kez yeniden doğmaktadır [22]. Yeniden doğuş olarak nitelendirdiği bu dönem oldukça sancılı bir sürecin başlamasına da neden olmaktadır. Hall' ın, ergenliği çatışmaların yaşandığı ve duygu durumunda dalgalanmaların görüldüğü çalkantılı bir zaman olduğuna ilişkin ortaya çıkardığı kavram ise 'fırtına ve stres dönemi' olarak adlandırılmıştır [23].

Ergenliğin fırtınalı ve stres dolu bir dönem olduğunu destekleyen bir diğer kişi olan Rutter (1976) 'da ergenin, sessiz bir çalkantılı süreç içinde olduğunu savunmaktadır. Bu görüşe göre; ergen kendi iç dünyasında, dışarıya yansıtmadığı, ebeveyn veya öğretmenlerin fark etmediği, duygusal açıdan bazı rahatsızlıklar ve sosyal açıdan endişeler yaşamaktadır. Bunlara sosyal ve akademik alanlarda işlevsel bozukluklar da eşlik etmektedir [24].

Yine Hall' ın ergenliğe ilişkin görüşlerini destekleyen Parman (1998) ise ergenliğin, çocukluktan yetişkinliğe geçişi temsil eden büyümek ve değişmek olduğunu ifade etmiş ve bunun bir metamorfoz yani başkalaşma olduğunu savunmuştur.

Ergenlik dönemini bir değişim süreci olarak gören Fransız psikiyatrist ve psikanalist Françoise Dolto ise ergenlerin aynı bebekler gibi dayanıksız ve kırılgan olduklarını belirtmiş ve onları ıstakozların kabuk değiştirmesine benzetmiştir. Istakozlar bu dönemde kabukları yumuşak olduğu için dayanıksız ve savunmasız

olmaktadır. Yara aldıkları durumda bu yaranın izini tüm yaşamları boyunca üzerinde taşımaktadır. Dolayısıyla ergenlik dönemi, bireyin güçsüz ve savunmasız olduğu tehlike barındıran bir dönem olarak görülmektedir [1].

Kişilik gelişimi konusunda önemli çalışmaları bulunan Harry Stack Sullivan, ergenlik dönemini ‘cehennem’ olarak nitelendirmiştir. Bunun sebebi ise bazı kültürel değerler ve gelenekler sonucunda, başta cinsellik konusu olmak üzere çeşitli pek çok konuda da ergenlerin engellenip baskıya maruz kalmaları olduğunu belirtmiştir [22].

Psikoloji biliminde önemli yere sahip olan kuramcı Erik Erikson ergenlik dönemini, “ben kimim” sorusunun yanıtının arandığı bir “kimlik arayışı ile rol karmaşası” yaşanan dönem olarak tanımlamıştır.

Kulaksızoğlu’na (1998) göre ergenlik dönemi, insanda bedensel açıdan büyümenin, zihinsel, hormonal, cinsel, sosyal ve duygusal değişim ve gelişimlerin olduğu, buluş çağıyla başlayıp bedensel büyümenin durmasıyla sona erdiği düşünülen özel bir evredir [24].

Senemoğlu (2012), ergenliği ön ergenlik ve son ergenlik şeklinde ele almıştır. Bu dönemi ön ergenlik döneminde meydana gelen değişim ve büyümeyi içeren bir adaptasyon süreci olarak görmüştür. Fiziksel, bilişsel ve psikolojik gelişimlerin hızlı şekilde geliştiği dönem Ön ergenliktir. Son ergenlik ise kişinin yetişkinlik öncesi hayata dair sorumluluk, fırsat ve tercihlerini yaptığı bir dönem olarak belirtilmiştir [25].

4.1.2. Ergenlik döneminde gelişim

4.1.2.1. Ergenlikte fiziksel gelişim

Ergenlik dönemi, bebeklik döneminden sonraki insan gelişiminde en hızlı gerçekleşen iki büyüme evresinden ikincisini oluşturmaktadır. Bu dönemdeki fiziksel gelişim; duygusal, sosyal ve bilişsel olgunlaşmanın temelini hazırlamaktadır. Ergenlik, biyolojik değişimle başlayıp bedensel, bilişsel ve duygusal gelişimle tamamlanmaktadır. Aynı zamanda hormonların işleyişi ile cinsel dürtüleri artırmakta, bilişsel kavrama yetilerini geliştirmektedir [2].

Bu dönemde gözle görülür en belirgin değişim, ergendeki hızlı boy ve kilo artışıdır. Büyüme hızındaki ivmenin başlangıcı kızlarda erkeklerden yaklaşık iki sene kadar erken meydana gelmektedir. Kızlarda yaklaşık olarak 10 yaş civarında hızlanan boy artışı, erkeklerde 12 yaş civarında başlamaktadır. Ayrıca ergenlik dönemi başlarında, kızların boyu erkeklerle aynı, hatta daha uzundur fakat ortaokul dönemi sonlarına doğru erkekler bu farkı kapatarak kızların boyunu geçmektedir [26].

Ergenlerde kilo artış durumu da boy artışı ile paralel bir seyir izlemektedir. Ergenlik öncesi daha hafif ağırlığa sahip kızlar, ergenliğin başlarında erkeklerden daha fazla ağırlık kazanmaktadır fakat aynı şekilde ortaokul dönemi sonlarına doğru erkekler yine bu farkı kapatarak kızlardan daha ağır olmaktadır [26]. Burada bahsedilen kilo artışı yalnızca yağlanmaya bağlı değildir. Kemik kalınlaşması ile kasların gelişimi ve yoğunluğunun artması da ağırlık artışına neden olmaktadır. Kasların yoğunluk artışı hem kızlarda hem de erkeklerde görülür fakat erkeklerde daha fazladır. Yağlanma ise yine hem kızlarda hem de erkeklerde görülür fakat kızlarda daha fazladır [27].

Bu dönemde görülen boy ve kilo değişimi dışında da çeşitli fiziksel değişimler görülmektedir. Kızlarda görülen değişimlere; kalçalarda büyüme ve yağlanma, göğüslerde büyüme, cinsel organda ve koltuk altında tüylenme, adet başlangıcı söylenebilirken erkeklerde ise; seste kalınlaşma, ilk ejakulasyon (boşalma), sakal ve bıyıkta gürleşme, cinsel organda büyüme ve kıllanma, koltuk altı kıllanması gibi değişimler söylenebilmektedir [26]. Tüm bu fiziksel değişimler zamanla gerçekleşmektedir ve kuşkusuz farklı bireylerde, farklı yaşlarda ve farklı düzeylerde meydana gelmektedir [28]. Ergenlikte bütün organların aynı hızda büyümemesi, başta burun, el ve ayaklar olmak üzere bedende orantısızlığa yol açabilmektedir. Başlarda sahip olunan ince ve uzun gövde zamanla kalınlaşarak yetişkin ölçülerine ulaşmaktadır [27]. Ayrıca ergenlik dönemi başlarında el ve ayakların, kol ve bacaklardan daha önce büyüüp geliştiği görülmektedir [19].

Büyüme ve gelişme çeşitli koşullar nedeni ile kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir. Sağlık ve beslenme koşulları, kalıtım, anne-babanın eğitim düzeyi, iklim ve coğrafi durumlar büyüme ve gelişmeyi etkilemektedir [19].

Ergenlik döneminde olan birey, 3 ile 5 yıl kadar sürmekte olan kısa bir sürede erişkin vücut ölçülerine sahip olmaktadır [29]. Bu dönemin kısa ve hızlı olması ortaya çıkan belirtilerin daha yoğun izlenmesine neden olmaktadır [27]. Ergenlik döneminde görülen hızlı fiziksel büyüme ve değişimlere bağlı olarak denge ve koordinasyon bozukluğu, çeşitli konularda beceriksizlik ve sakarlıklar ortaya çıkmaktadır. Bu durumun düzene girmesi ise bedenin belli bir dengeye ulaşması ile oluşmaktadır [27].

4.1.2.2. Ergenlikte cinsel gelişim

Ergenlik döneminde boy, kilo ve kas artışı ile birlikte en çok dikkat çeken diğer bir değişim çocuğun cinsel olgunluğa ulaşmasıdır. Kızlarda 10 yaşlarında, erkeklerde ise 11-12 yaşlarında cinsel içerikli değişimler gözlenmeye başlamaktadır. Bu dönemde, karşı cinsle ve cinsellikle ilgilenme, daha erkeksi ve kadınsı roller geliştirme gibi davranışlar sergilenmektedir [19]. Bu süreçte cinsel uyarılma, cinsel çekim gibi duyguları kontrol altına alabilmeyi, farklı biçimde yakınlık geliştirebilmeyi, istenmeyen sonuçlardan kaçınmak için cinsel davranışları kontrol etmeyi öğrenmeyi içermektedir [23].

Fiziksel gelişimde olduğu gibi cinsel gelişimde de kız ve erkek çocuklardaki değişimler aynı zamanda ve hızda görülmemektedir. Ayrıca yine burada da cinsel değişimler kızlarda erkeklere oranla daha erken başlamaktadır [27]. Cinsel gelişim birincil ve ikincil cinsiyet karakterleri olmak üzere iki türde incelenmektedir. Bu cinsiyet karakterlerinin oluşumundan hormonlar sorumludur.

Birincil cinsiyet karakterleri üreme organları üzerindeki değişimleri içermektedir. Kız çocuklarında overler, fallop tüpleri, vajina ve uterus gelişmekteyken; erkek çocuklarında penis, testisler ve sperm iletim kanalları gelişmektedir. İkincil cinsiyet karakterlerinde ise üreme organları değil, cinsiyete özgü görünüm kazandıran özellikler söz konusudur. Kızlarda göğüslerin gelişimi, pubik ve koltuk altı tüylenmesi, vücut gelişimi, menarş, yağ ve ter bezleri artışı görülürken; erkeklerde ise testis ve erbezlerinde gelişme, yüz, koltuk altı ve cinsel organda kıllanma, vücut gelişimi, penisin boyunda artış, sesin kalınlaşması, ilk sperm üretimi ve ter bezlerinde artış görülmektedir [30].

Ergenin cinsel kimliği, etkinliklerini, davranışlarını, ilgilerini ve cinsel yönelimini içermektedir [31]. Ergenlik döneminde gençlerde, sağlıklı cinsel davranışlarda bulunma ve uygun olmayan eşlere yönelme gibi riskler bulunmaktadır. Fiziksel ve cinsel açıdan olgunlaşan bedenini kabul eden ergende, yavaş yavaş karşı cinsle ilişki kurma ihtiyacı doğmaktadır. Bazı ergenlerde ise bu dönemde cinsel tercihlerin fark edilmesi sonucunda eşcinsellik yönünde kararlar alındığı görülmektedir [28].

4.1.2.3. Ergenlikte kişilik gelişimi

Kişilik, bireyin sosyal ve ruhsal açıdan verdiği tepkilerinin tümüne verilen isimdir. Aynı zamanda bireyin kendine göre belirgin bir özelliği olması durumu veya bireyi diğerinden farklı kılan, ayırt edici özellikleri onun kişiliğini göstermektedir [19]. Bu açıdan bakıldığında bireyin kendisini tanıyarak kendiyle ilgili olumlu farkındalık geliştirmesi kişilik gelişimi için oldukça önemlidir. Kişiliğin çekirdekleri yaşamın ilk yıllarında atılmakta, altı yaşlarında ise ana hatları belirlemektedir, fakat son şeklini alması ergenlik döneminin sonlarına doğru gerçekleşmektedir. Kişiliğin çizgileri uzun bir sürede şekillendiği için kolay kolay değişmemektedir. Kişilik, bireyin çevresiyle sürekli etkileşimi ve uyumu sonucu oluşmaktadır [32].

Kişiliği gelişimsel açıdan inceleyen ilk kuramcı olan Freud'a göre id, ego ve süperegö kişilik sisteminin ruhsal yapı kavramlarıdır ve bu üç yapı birbiri ile sürekli etkileşim halindedir. Doğuştan mevcut olan yapı id' dir. İşlevi biyolojik olan temel ihtiyaçların hemen doğurulmasıdır. İhtiyaçların hemen doğurulması isteği ise haz ilkesinden kaynaklanmaktadır ve karşılanmaması durumunda bireyde stres oluşturmaktadır. Kişiliğin gerçekçi yürütme organı ise ego' dur. İşlevi id'i denetleyerek içgüdülerin doyurulmasında toplumca kabul gören bir yol bulmaktır. Süperegö ise bilinç ile tanımlanmaktadır. Kişiliğin ahlaki yönü ile ilgilenmektedir. Davranışların, istek ve ihtiyaçların doğru olup olmadığını sorgulamaktadır [33].

Erikson (1968), ergenlik dönemi ile birlikte ya kimlik gelişimi ya da rol karmaşası ile sonuçlanacak bir dizi kararın alınması gerektiği varsayımını geliştirmiştir. Doğru kararların alınması sonucunda ergenler deneyimlerini açıkça

tanımlanmış bir kimlikle bütünleştirmede yetenekli olacaktır. Doğru kararları alamayan ergenler ise, ergenlik dönemi sona erdiğinde de yetişkinlik döneminde geliştirilecek çeşitli kimliklerle ve benimsenecek rollerle ilgili sorularla bunalacaklardır [34].

Tesser (2002) ise benliği, bireyleri birbirinden ayıran mizaç özellikleri, çeşitli beceriler, değer ve amaçlar bütünü olarak tanımlamıştır ve bu öğeler kişiliğin oluşumunda da temel öğeler olarak kabul edilmektedir [35]. Bu dönemde ergen, kendine has özellikleri sorgulamaya başlamaktadır. Bu durum ergenin başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğini önemsemesi şeklinde ortaya çıkmaktadır [26].

Kişilik gelişiminin büyük ölçüde şekillendiği yaşamın ilk yıllarında çevrenin ve ebeveyn tutumlarının etkisi oldukça büyüktür. Ancak kişilik, devamlı gelişme eğilimindedir. Çocuk büyüdükçe çevresindekiler değişmeye ve genişlemeye başlamaktadır, ailenin etkisi ise azalmaktadır. Akran çevresi, okul, öğretmenler ve çeşitli sosyal yapılar gibi diğer psikososyal değişkenlerin etkisi artmaya başlamaktadır [36].

Ergenlik dönemi bir arayış dönemidir. Bu dönemde birey, güçlü ve zayıf olduğu yönlerini değerlendirmekte ve bu yönleri ile neler yapıp neler yapamayacağı kararını vermektedir. Nereden geldiğini, kim olduğunu ve ne olmak istediğinin cevaplarını bulmakla meşguldür [24]. Ergenliğin sonlarına kadar devam etmekte olan kişilik gelişimi, duygu, düşünce ve davranışlarda bireyin tutarlı ve bütünlük sağlayan bir yapıya ulaşması ile tamamlanmış sayılmaktadır. İçindeki çatışmaların daha az ve dengeli olduğu düşünülen bu yapı, zaman içerisinde değişiklikler yaşamasına rağmen temel özelliklerini devam ettirme eğilimindedir [36].

4.1.2.4. Ergenlikte bilişsel gelişim

Bilişsel gelişim, bebeklik döneminden başlayarak yetişkinliğe kadar devam etmekte olan kişinin çevresini, dünyayı tanıma ve anlamlandırma kanallarının daha kompleksli hale gelmesi sürecidir [21]. Ergenlik döneminde görülen çeşitli fiziksel değişimlerin yanında bir takım bilişsel değişimler ve gelişimde söz konusudur. Ergen bu dönemde somut düşünceden farklı olarak soyut düşünme becerisi kazanmakta,

sorunlarla baş etme konusunda düşünme yolları keşfetmekte, yeni bilgi işleme yolları edinmekte, yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi öğrenmektedir [28]. Kendi dünyasına yön verme konusuna odaklanmış olan ergen, bu dönemde geleceğe yönelik amaçlarını belirlemekte ve planlar yapmaktadır.

Ergenlik döneminde düşünce gelişimi ile bilişsel gelişimi sistematik olarak inceleyen önemli kişilerin başında İsviçreli Psikolog Jean Piaget (1896-1980) gelmektedir. Ona göre bilişsel gelişim, doğuştan gelen beyin ve sinir sisteminin çevresel faktörler ile olgunlaşması sonucu gerçekleşmektedir ve kişi etrafında olup bitenleri anlayabilmek için doğumdan itibaren çevresinde bulunan nesne ve insanlar ile etkileşim kurmaktadır [37]. Gelişimsel süreçte bireyin büyüyüp geliştikçe düşünsel yapılarının da niteliksel açıdan geliştiğini vurgulamıştır.

Piaget (1977) bilişsel gelişimi, yapısal olarak dengesizlik durumundan yeni ve daha yüksek düzeyde bir denge durumuna geçiş olarak belirtmektedir. Bilişsel gelişimin deneyim, toplumsal aktarım, olgunlaşma ve dengeleme ile bir bütün olduğunu öne sürmüştür. Ona göre bu dört faktörün çocuğun gelişim hızında ve bir evredeki kalış süresinin belirlenmesinde etkisi vardır [38]. Piaget' ye göre çocuk, dünyada bulunan pasif bir alıcı değildir. Keşfetme ve yeni bilgiler edinmede aktif bir role sahiptir [21]. Ayrıca Piaget, farklı yaş gruplarının bilişsel düzeylerinin anlama ve öğrenmede farklı olduğunu, bunun deneyimler ile de şekillendiği üzerinde durmuştur. Böylece öğrenme sürecini yaşa bağlı değişmekte olan bir süreç olarak kabul ederek bilişsel gelişim kuramını oluşturmuştur. Onun kuramına göre bilişsel yapılar, bireyin gelişmesiyle sürekli olarak artmaktadır, kısacası gelişen bilişsel yapılardır [24].

Jean Piaget, bilişsel gelişimi doğumdan başlayan ve yetişkinlik dönemine kadar devam eden dört ana döneme ayırmıştır. Bu dönemleri; duyu hareket dönem (0-2 yaş), işlem öncesi dönem (2-7 yaş), somut işlemler dönemi (7-12 yaş) ve soyut işlemler dönemi (12 yaş ve üzeri) olarak isimlendirmiştir. Bu kurama göre ergenler, son gelişim evresi olan soyut işlemler dönemine denk gelmektedir. Soyut işlemler dönemi, çeşitli seçenekleri değerlendirebilme ve üzerine düşünebilme yeteneğinin geliştiği dönemdir [24].

Ergenlik dönemi bilişsel gelişim açısından kritik bir öneme sahiptir, çünkü bu dönem ergenin yetişkin düşünce kapasitesine erişeceği bilişsel yetenekler edindiği

dönemdir. Ergen bu dönemde çok boyutlu düşünce yapısıyla birlikte problemlerin giderilmesinde esnek davranabilmekte ve sistematik bir plan doğrultusunda çeşitli olasılıkları göz önünde bulundurabilmektedir [38]. Bunlara ek olarak, soyut işlem becerisine sahip ergenler, ortaya koydukları hipotez ve çeşitli açıklamaları test edip doğruluğunu anlamak amacıyla varsayımsal-hipotetik düşünceyi kullanmaktadır [24].

Ergenler, aktif olan düşünce kapasitesi sayesinde artık somut deneyimlerle sınırlı kalmamaktadır. Soyut düşünmenin gelişmesi ile soyut kavramları anlayabilir, hayali olayları zihinlerinde canlandırabilir ve onlarla ilgili mantık yürütebilirler. Soyut düşünme becerisi, çeşitli kategorilere göre sınıflandırma, varsayımsal düşünebilme, tündengelim dayalı düşünebilme ve ergen benmerkezciliği döneme dair önemli kavramlardır [23]. Çocukluk döneminde görülenden farklı olarak ergenlik döneminde de ergen benmerkezciliği denilen bir durum söz konusudur. Bu durum ergende, herkesin ona dikkat ettiği düşüncesi yaratmaktadır. Bu düşünce biçimi nedeniyle ergen, herkesin onu izlediğini düşünerekten kendisini sürekli olarak sahnede görmektedir [39].

Ergenlerde düşünceye ve düşüncenin soyut olan özelliklerine eğilim artmaktadır. Düşünmek için düşünme denilen durum görülmektedir. Ergen bu dönemde “ne olduğumu, kim olduğumu, niçin düşündüğümü düşünmeye başladım” şeklinde yakınabilmektedir. Bu tür düşünceler ergenin kendisini başkaları ile kıyaslama yapabilmesine olanak sağlamaktadır [26]. Ayrıca bu dönemde ortaya çıkan toplumsal yapı, değer ve inançlar konuları ergenin ilgisini çekmeye başlamaktadır. Soyut anlamlı sözcükleri kullanma ve anlama becerisi gelişmiş, siyaset bilimi, dini bilgiler, felsefe ve ahlak gibi soyut içerikli konular üzerine akıl yürütmeye başlamıştır [19]. Ergenin soyut işleme yapabilmesi için soyut işlem gerektirecek uyarıcı bir çevreye sahip olması oldukça önemlidir [40].

Piaget’ de soyut düşünmenin iş birliği ile sosyalleşme süreci olduğunu öne sürmüş ve “Söz konusu zeka olduğunda iş birliği nesnel olarak yürütülen bir tartışmadır. Çalışmada iş birliği, fikir alışverişi ve karşılıklı kontroldür” demiştir. Ona göre soyut işlemlerin gelişimi, iş birliği ve tartışma olmadan gerçekleşmesi mümkün olmayan bir durumdur [2].

Flawell (1977), ergen düşünmesinin çocukluktaki düşünmenin ötesine geçtiğini ve bazı özellikler edindiğini belirtmiştir. Bu özellikler; mümkün olan veya olmayan durumların ayrımını yapabilme, önerme kombinasyonlarını düşünebilme, tek bir seçenekten birçok sonuç çıkarabilme, bilgiyi anlama ve onun üzerine hareket edebilme, hipotez kurma ve çocukluk çağındakinden daha büyük beceri ile problem çözebilme yetisidir [28].

Ergenin bilişsel yapısı ne kadar farklılaştırılmış ve gelişmişse, sorunları o kadar etkin ve verimli bir şekilde çözümlenmekte, değişen çevresel taleplere uyum sağlamaktadır. Fakat yapılan bazı çalışmalar, yetişkinlik dönemine gelmelerine rağmen önemli sayıda insanın hala soyut düşünce becerisini edinemediğini tespit etmiştir [24]. Ergenlik dönemindeki her bireyin aynı yaşlarda soyut düşünce kapasitesine erişemedikleri, bazı bireylerin ise yetişkinlik döneminde bile soyut düşünmenin gerektirdiği bilişsel özelliklere sahip olamadığı görülmüştür. Soyut düşünme becerisinin kazanımında ergenin içinde bulunduğu kültürel çevre, ailesinin sahip olduğu sosyoekonomik durum ve zekâ düzeyi arasında ilişkiler bulunmuştur [19].

4.1.2.5. Ergenlikte sosyal-duygusal gelişim

Her bireyin doğuştan başlayan ve zamanla ortaya çıkan sosyal ve psikolojik gereksinimleri mevcuttur. Sosyal gelişim, bireyin içinde bulunduğu toplum tarafından kabul edilebilir bir şekilde davranışlar sergilemeyi öğrenmesidir. Sosyal gelişim bir süreçtir, doğumdan başlamakla birlikte ilk olarak anne-baba ile kurulan iletişimle başlamakta ve yaşam boyu devam etmektedir. Anne-baba ve çocuğun etrafında bulunan diğer yetişkinlerin tutum ve davranışları çocukta oluşacak güven duygusunu belirlemektedir. Bu da çocuğun sosyalleşme süreciyle yakından ilişkilidir [19].

Bireyin sosyalleşme süreci ilk olarak ailede başlamaktadır. Ancak aile, ergenin sosyalleşmesinde etkili olan tek faktör değildir. Akranlar, içinde bulunduğu toplum ve bireyin doğuştan gelen özellikleri de gelişim ve sosyalleşme üzerinde önemli bir rol oynamaktadır [38]. Bu açıdan düşünüldüğünde ergen bireyin sosyalleşmesinin aslında çocukluk yıllarında ailede başladığını ve ergenlik döneminde de bu sürecin aile dışına çıkarak okul çevresi ve çeşitli arkadaş grupları ekseninde hızla devam ettiği

görülmektedir. Her ne kadar bu süreçte akranların yeri önemli olsa da ergen için kritik olan konularda ailesi, hâlâ bir danışma ve destek kaynağıdır [41]. Çünkü ergenlik dönemindeki birey, kabul edilebilir şekilde davranışlarını şekillendirme ve gerekli sorumlulukları öğrenme konusunda desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda yaşanan eksiklik, bireyin zayıf bir kişilik geliştirmesine neden olabilmektedir [42].

Ergenin içinde bulunduğu bu süreçte sosyalleşme her ne kadar yaşam boyu süren bir durum da olsa bireyin çocukluktan gençliğe geçtiği bu dönemde sosyalleşme araçlarıyla birlikte devamlı olarak fiziksel, bilişsel, duygu, düşünce, davranış ve tutum biçimlerinde de bir değişim görülmektedir [42]. Bu dönemde sosyalleşme, ergenin içinde yaşadığı toplumun değer, inanç ve alışkanlıklarını öğrenme ve uygulama sürecinde olduğu kadar, ergenin biyolojik temelli içgüdülerini, toplumsal değer ve yargılarını, davranış kalıplarını içine alan bir süreç olarak da etkin olmaktadır [38].

Sosyal kimlik kavramı, bireyin belli bir gruba dahil olması ve bu üyeliğe atfedilen değer ve anlamlardan oluşan benlik kavramının bir parçası olarak tanımlanmaktadır. Buna göre ulus, etnik grup, cinsiyet, meslek gibi çeşitli sosyal gruplara üye olmak kimliğin yapılanma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır ve kişinin sahip olduğu kimliğe dair önemli ipuçları vermektedir [43].

Bireyin sosyal gelişiminde düzenli bir çizgi izlenmeyebilir. Hızlı bir gelişimin ardından, sosyal açıdan bir duraklama görülebilmektedir. Ayrıca çocuğun cinsiyeti, tek çocuk, ortanca çocuk ya da büyük çocuk olup olmadığı, kaç kardeş olduğu, ailenin büyüklüğü, ailenin sosyal deneyim kalitesi, ailenin sosyoekonomik ve sosyokültürel seviyesi, çocuğun topluma uyum sağlamasını ve sosyalleşmesini etkileyen önemli faktörlerdendir. Bunlara ek olarak kardeşler arasındaki büyük yaş farkı ve hep aynı cinsiyetten kardeşe sahip olma sosyalleşmeyi güçleştirebilmektedir [19].

Ebeveyn tutumları, bireyin sosyalleşmesinde oldukça önemli olan bir başka faktördür. Ebeveynin demokratik, aşırı korumacı, baskıcı ve otoriter tutum sergilemesi çocuk üzerinde farklı sosyal tavırlar geliştirmektedir. Demokratik tutumla yetişen birey, daha sosyal ve kendine güvenli olmaktadır. Aşırı korumacı tutumla yetişen bireyler daha edilgen, daha güçsüz ve sosyal ilişkilerinde daha çekingen olmaktadır. Kısacası olumlu ebeveyn tutumuna sahip bireyler daha yüksek düzey sosyal uyuma sahiptir [19].

Ergenlik döneminde önemli olan bir diğer konu ise duygusal gelişimdir. Bu dönemde duygusal açıdan en çok dikkat çeken nokta duyguların yoğunluğundaki ciddi artış ve duygusal iniş çıkışlardır. Bahsedilen duygusal dalgalanmalara âşık olma, mahcubiyet hissetme, çekingenlik yaşama, hayallere dalma, heyecanlanma, tedirginlik ve huzursuzluk yaşama, yalnız kalma ihtiyacı ve çalışmaya karşı isteksizlik gibi duygu durumları söylenebilmektedir [41].

Ergenlik döneminin başlarındaki hızlı büyüme, biyolojik etkenler ve cinsel gelişmeye eşlik eden hormonal salgılar buluş çağında ve sonrasında ergenin hem duygularında hem de tutum ve davranışlarında belirgin değişimlere yol açmaktadır [38]. Bu açıdan ergenlik döneminde bulunan gençlerle birlikte yapılan araştırmalarda, ergenlerin sahip olduğu duygusal problemlerin; içinde bulundukları yaş düzeylerine, okula devam durumlarına, ebeveyn tutumlarına, ergenlerin sahip oldukları zekâ düzeylerine ve çevreleri tarafından kabul görme durumlarına göre değişiklik gösterdiği saptanmıştır [41]. Ergenlik dönemi ergenin sosyal ve duygusal gelişimi için başkaları tarafından kabul görmek ve onaylanmak açısından oldukça kritik öneme sahiptir.

4.1.3. Ergenlik kuramları

4.1.3.1. Psikoanalitik kuram: Sigmund Freud & Anna Freud

Sigmund Freud (1856-1939), uzun yıllar boyunca kendisine gelen pek çok hastayı psikanalizden geçirirken bu süreçte yaptığı görüşmeler, uyguladığı teknikler ve analizler ile önemli görüşler ortaya koymuştur. Yapmış olduğu bu incelemeler ile Freud, duygusal problemlerin temelinin yaşamın ilk yıllarına kadar dayandığını görmüştür. Yaşamın erken dönemlerindeki çeşitli deneyimlerin birey üzerinde örseleyici izler bıraktığını fark eden Freud, çalışmaları ile Psikoseksüel Gelişim Kuramı'nı oluşturmuştur.

Freud, kişilik gelişimi konusunda özellikle ilk altı yılın önemini vurgulamaktadır. İlk altı yıldaki yaşantıların, yetişkinlik döneminde sergilenen kişilik özellikleri üzerinde oldukça etkili ve belirleyici rolü olduğunu belirtmiştir. Kişilik gelişimini birbirini takip eden beş farklı psikoseksüel gelişim döneminde incelemiş, çocuğun cinsel gelişim sürecini ifade eden bu dönemleri de oral, anal, fallik, latent ve

genital olarak isimlendirmiştir [44]. Birey doğuştan var olan libido denilen yaşam enerjisi ile dünyaya gelmektedir. Bu yaşam enerjisi farklı dönemlerde bedenin farklı bölgelerine odaklanmaktadır. Odaklanılan bu bölgeler yaşa bağlı erojen bölgenin değişimi ile psikoseksüel aşamalar yaşanmaktadır. Freud bu dönemlerdeki karmaşanın çözümlenmemesi halinde veya ihtiyaçların aşırı doyurulması halinde, kişinin ilgili dönemde bir fiksasyon yani saplanma yaşayacağını, bunun olumsuz etkilerinin ileri yetişkinlik döneminde de görüleceğini ileri sürmüştür [44].

Doğumla başlayan ve 12-18. aylara kadar devam eden bebeğin haz aldığı, doyum aracı olarak gördüğü bölge ağız ve çevresidir. Bebek bu dönemde çevreyi ağız yoluyla tanır ve keşfeder. Emme, çiğneme ve ısırma davranışları ile psikolojik doyuma ulaşır ve rahatlar. Freud bu evreye Oral dönem adını vermiştir. Emme dürtüsü yeterli şekilde karşılanmadığında, sonraki dönemlerde parmak emme, aşırı yeme ya da sigara bağımlılığı gibi davranışlar görülebilir [45].

Haz merkezinin anüs ve çevresi olduğu Anal dönem, çocuğun 1-3 yaş aralığını kapsamaktadır. Tuvalet eğitimi sürecine denk gelen bu yaş aralığında dışkının istemli olarak tutulup bırakılması cinsel dürtünün doyurulmasının ilk yoludur. Ebeveynin yarattığı duygusal ortamın ve çocuğa karşı izlenen tutumun uzun süren etkileri vardır. Tuvalet eğitimi sırasında kötü muamele gören, cezalandırılan çocukların içekapanık, dağınık veya savurgan olma olasılığı yüksektir [44]. Bu dönemi uyumlu ve en az problemle geçiren çocukların ise ileride iş birlikçi ve uyumlu kişiler olabildikleri görülmektedir [45].

Çocuğun 3-6 yaş aralığını kapsayan ve haz merkezinin genital bölgede olduğu Fallik dönem ise çocuğun cinsel organını keşfetmesiyle başlamaktadır. Bu dönemde çocuk cinsel organa dokunmaktan zevk aldığını fark etmektedir. Bu duruma karşı cinsten olan ebeveyne ilgi duyma eşlik etmektedir. Erkek çocuk annesine dönük yakınlık duyarken aynı zamanda bu yakınlık duyma arzusunun babası tarafından cezalandırılacağı korkusunu yaşamaktadır. Erkek çocuklarda yaşanan bu karmaşayı Freud, Oedipus karmaşası olarak belirtmiştir. Bu karmaşa çocuğun hemcinsi olan ebeveyn ile özdeşim kurması neticesinde çözümlenmektedir [26]. Bu yaşlardaki kız çocuklarında ise babaya karşı hayranlığın görüldüğü ve penis yoksunluğunun yaşandığı Elektra karmaşası görülmektedir. Cezalandırılacağı korkusu ve anne ile

olumlu iletişim ve özdeşim kurma sayesinde kızların yaşadığı karmaşa da çözümlenmiş olacaktır. Bu dönemdeki aşırı saplantının da ileride aşırı mastürbasyon ve maçoluk gibi olumsuz davranışları geliştirdiği bilinmektedir [26].

Bir sonraki evre olan Latent (gizil) dönem ise çocuklarda 7-11 yaş aralığını kapsamaktadır. Ergenlik dönemine kadar devam eden bu evrede cinsel çatışmalar hemcinsi olan ebeveyn ile özdeşim kurulması sonucu baskılanmıştır. Bu durum cinsel isteklerin geçici olarak uykuya dalışı olarak düşünülmektedir. Çünkü ergenlik dönemine denk gelen bir sonraki evrede bu istekler tekrar uyanışa geçmektedir. Artık çocuğun tüm ilgisi bilişsel becerilerin gelişmesi sonucu öğrenme ve sosyal beceri kazanmaya karşı yönelmiştir. Okula başlayan çocuk öğrenme ve sosyalleşme sürecine girmiştir [26].

Ergenlik dönemini ele alan son evre ise Genital dönemdir. Bu dönem buluş çağının başladığı 11-13 yaşlarından genç yetişkinlik dönemine kadar sürmektedir. Ergenlik döneminde çocuğun belli bir fizyolojik olgunluğa erişmesi ve bazı hormonların işlevinin artması ile cinsel nitelikte olanlar başta olmak üzere çeşitli dürtülerin yoğunluğu artmaktadır. Bu yoğunlaşma önceki gelişim dönemlerindeki çatışmanın yeniden ortaya çıkmasına neden olmaktadır [24]. Ergenlik dönemi ile birlikte kişide cinsel dürtüler tekrar canlanmaktadır fakat bu evrede cinsel istekler karşı cinse yönelmektedir. Fallik dönemde yaşanan karmaşanın çözümlenemediği durumlarda, karmaşanın yineleniği kabul edilir. Sağlıklı çözümlenme durumunda ise ergen, karşı cinsle olumlu sevgi ilişkisi ve bağ kuracaktır [26].

Psikoanalitik kurama göre ergenlik, rol karmaşasının yaşandığı kritik bir dönemdir. Burada ergen tarafından çeşitli roller, düşünceler ve değerler denenir, bazıları benimsenir, bazıları terk edilir ve bazen de yenileri aranır. Bazen yıkıcı davranışlar gösterebilen kararlı bir bağımsızlık, bazen de bebeci bir bağımlılık gösteren ergen sürekli bir ileriye, bir geriye gidip gelmektedir. Bu dönemde çözümlenemeyen sorunlar kimlik problemi olarak karşımıza çıkmaktadır [24]. Freud, ergenlerin yaşamlarının yoğun bir gerilim ve çatışmayla dolu olduğunu vurgulamıştır. Yaşanan gerilimin azaltılması için, ergenlerin bu gibi çatışmalarını bilinç dışına atarak kendilerini koruduğunu düşünmüştür [23].

Freud kişiliği id, ego ve süperegö'dan oluşan üç yapıda ele almıştır. İd tamamen bilinç dışıdır, gerçeklikle hiçbir ilişkisi yoktur [23]. Zamanla ve çocukların deneyimleri ile gerçekçi isteklerle başa çıkan ego gelişmektedir. Ego bir çeşit yürütme organı olarak görölmektedir. İd ve egoda ahlaki uygunluğa bakılmaz. Doğru ya da yanlış olduğunu sorgulamaz. Süperegö ise kişiliğin ahlaki organıdır, davranışın uygun olup olmadığına olmadığına dikkat eder. Ego, id'in istekleri ile süperegö'nun kısıtlamaları arasındaki çatışmayı savunma mekanizması ile çözmektedir [23]. Ortaya çıkan kaygı verici durumlardan kendini bu şekil bilinç dışı yöntemlerle korumaktadır. Ergenler kendilerini oldukça fazla düşünür ve yapılan eleştirilere karşı hassas ve savunmacı olurlar. Bunun sebebi ise başkalarının gözündeki imajlarının içinde bulundukları geçiş döneminde onlar için çok önemli olmasıdır. Ergen için dışarıdan nasıl göröndüğü ve başkalarının onun hakkında ne düşündüğü oldukça ciddi bir meseledir.

Sigmund Freud'un kızı olan Anna Freud ve diğer Neo-Freudcular klasik psikoanalitik kuramın ilkelerini dahada geliştirmiş ve bunları ergenlik sırasında gerçekleşen değişim ve gelişimlere uyarlamıştır [24]. Ergenin uyumunu anlamada savunma mekanizmalarının önemi vurgulamıştır. Anna Freud, erken çocukluk döneminde yaşanan deneyimlerin ergenlikten çok yetişkin kişiliği üzerinde etkisi olduğuna inanmış ve ergenliğin bazı uyum sağlama çabaları ile geçirilen bir dönem olduğunu düşünmüştür [24]. Bu nedenle, A. Freud'da aynı Stanley Hall gibi, ergenlik dönemini fırtına ve stres süreci olarak tanımlamıştır. Fırtına ve stres sürecinin yaşanmamış olması ergen için her zaman olumlu olduğunu göstermez. Uysal olma ve uyumlu davranma ebeveynler için memnun edici olabilir, ancak bu büyüme ve özerklik kurma aısından isteksiz olma anlamına da gelebilmektedir. Aşırı kaygı ve karmaşa yaşama uyumu güçleştirmektedir fakat kaygıdan tamamen arınmış olma durumları da olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir [24].

Anna Freud, ergenin yaşadığı karmaşaların normal olduğunu kabul etmiş ve bu duygusal gelgitleri normal içsel gelişime ait uyum işaretleri olarak nitelendirmiştir. Bu karmaşa döneminin ergenlikte kaçınılmaz olduğunu, aynı zamanda yaşanması gereken gerekli bir durum olduğuna inanmış ve bu süreci yaşamadıkça ergenin olgun bir yetişkin haline gelemeyeceğini düşünmüştür [21].

Tüm bu açıklamalar çerçevesinde Hall'ın ergenlik dönemi hakkındaki açıklaması ile psikoanalitik kuramın açıklaması arasında bazı benzerlikler olduğu düşünülebilir. Her ikisi de ergenliği, yaşanan bir karmaşa dönemi olarak açıklarken özünü yinleme ilkesini kullanmaktadır. Ancak, Hall bunu insan evrimindeki kritik bir dönemin tekrarı sonucu ortaya çıktığını düşünürken, psikoanalitik kuram ergenlik dönemindeki fırtına ve stresi erken çocukluk döneminde yaşanan çatışmaların yeniden ortaya çıkmasına bağlamıştır [21].

4.1.3.2. Psikososyal kuram: Erik Erikson

Erik Erikson (1902-1984), Freud'un kuramından etkilenmiş olsa da insan gelişiminin bazı boyutlarını yanlış değerlendirdiğini düşünerek Psikoseksüel dönemler yerine Psikososyal dönemler içinde gelişimin ilerlediğini savunmuştur. Her iki kuramcıda bireylerin birbirinden farklı bir dizi gelişim döneminden geçtiği düşüncesini ortaya koymuştur. Freud davranışların asıl güdüsünün cinsel doğada olduğunu ve kişiliğimizin temellerinin ilk beş yılda şekillendiğini savunmuştur. Erikson ise bunun cinsel değil sosyal doğada olduğunu ve gelişimsel değişimlerin yaşam boyu devam ettiğini öne sürmüştür.

Sullivan gibi Erikson'da psikanalizin çocukluk cinselliği üzerinde fazla durduğunu düşünmüştür. Erikson'ın kuramına göre gelişim, yaşam boyu devam eden 8 dönemde ortaya çıkmaktadır. Her dönemde o döneme özgü gelişimsel bir görev kişiyi çözümülemesi gereken bir krizle yüzleştirmektedir. Erikson'a göre bu kriz bir felaket değil, kendini gösteren bir dönüm noktasıdır [31]. Kişi bu krizleri başarıyla çözümlediği durumda sağlıklı gelişimin temellerini atmış olacaktır.

Ergenlik dönemi sırasında bir kimlik oluşturmak Erikson'ın psikososyal kimlik gelişimi kuramının anahtarını oluşturmaktadır [24]. Ergen, bu kritik dönemde bilişsel, toplumsal ve fiziksel ortamın onu yetişkinliğe hazırlık olduğunun farkındadır ve kimlik arayışına yönelmektedir [38]. Ayrıca çocuklukta özdeşim ve deneyimlerini, doğuştan getirdiği beceriler ve toplum tarafından sunulan imkanlarla bütünleştirmektedir. Kimlik oluşumu, çocukluk dönemindeki yetenekler, beceriler ve öz değişimlerin yeni ve tutarlı bir ortamda yeniden değerlendirilip düzenlenmesi ile

ortaya çıkmaktadır. Erikson bu durumu “güçlenen aynılığın ve sürekliliğin öznel bir duyumdur” şeklinde ifade etmektedir [21].

Temel güvene karşı güvensizlik; yaşamın ilk yılında deneyimlenen psikososyal kuramın ilk evresidir. Bu dönemde bebek, sağlıklı gelişimi için bakım veren kişilere karşı güvensizlik duygusu değil, güven duygusu yaşamalıdır. Bu güven duygusu ise temel ihtiyaçlarına zamanında cevap verildiğinde ve nitelikli bir bakım sağlandığında oluşmaktadır. Bebeklik döneminde oluşan güven, dünyanın iyi ve yaşanılabilir bir yer olduğu şeklinde yaşam boyu devam eden bir inanca yol açmaktadır [31]. Bu evreyi sağlıklı şekilde tamamlayamayan çocuklar, ilişki kurmada başarısız olabilir ve duygusal gelişimin diğer evrelerine geçemeyebilir [46].

Özerkliğe karşı utanç ve şüphe; 1-3 yaş dönemini kapsayan ikinci psikososyal gelişim evresidir. Bu dönemde sağlıklı güven duygusu oluşmuş çocuklarda yürümenin başlamasıyla bağımsızlık ve özerklik davranışları görülmektedir. Artık bağ kurdukları kişilerden uzaklaşarak bağımsız bir birey olmaya isteklidirler [46]. Bu dönemde ebeveynleri tarafından desteklenen, engellenmeyen çocuklar özerklik kazanmaktadır. Aşırı derecede kısıtlanan ve cezalandırılan çocuklarda ise şüphe ve utanç duygusu uyanacaktır. Zamanla bu çocuklar çekingen bir hale dönüşecek, kendilerine olan güvenlerini kaybedecek ve kendi kimliklerini sadece ailelerinin bir uzantısı olarak addedecektir [46].

Girişimciliğe karşı suçluluk; okulöncesi yıllarına denk gelen 3-5 yaş dönemini kapsayan üçüncü psikososyal gelişim evresidir. Çocuklar sosyal çevreleri genişledikçe daha aktif ve sorumlu olmakta ve amaca yönelik davranış gerektiren yeni güçlüklerle karşı karşıya gelmektedir [31]. Bu dönemde çocuklar keşfetmek, risk almak, farklı beceriler ile bir şeyler ortaya koymak ve kendilerini yaratıcı şekilde ifade edebilmek gibi çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Yetişkinlerin bu tür girişim çabalarını desteklemesi sonucunda çocuklarda girişimcilik duygusu gelişmektedir. Aksi durumda eğer yetişkinler çocukları sürekli eleştirir veya onları bu çabalarının yanlış olduğuna inandırırorsa suçluluk duygusu ortaya çıkmaktadır. Aşırı derecede yaşanan suçluluk duygusu çocukların duygusal gelişimine ket vurmaktadır [46].

Çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu; 6-12 yaş dönemini kapsayan ilkökul yıllarına denk gelmektedir. Çocuklarda bu dönemde toplum tarafından değer görme,

akademik konularda başarılı olma ve çeşitli konularda kendilerini yetkin hissetme gibi ihtiyaçlar bulunmaktadır. Enerjilerini, bilgilerini ve zihinsel becerilerini geliştirmeye yönlendirilmelidir [31]. Bu dönemde sık sık başarısızlık yaşama durumu çocukta yetersizlik ve aşağılık duygusu geliştirebilmektedir.

Kimlik kazanımına karşı rol karmaşası; psikososyal gelişimin beşinci evresi olan ergenlik dönemini kapsamaktadır. Bu dönemde birey, kim olduğu ve ne olacağı hakkında karar vermeye çalışmaktadır. Toplum içerisindeki yerini belirlemek, özgün kimlik oluşturmak ve mesleki amaç edinmek dönemin önemli görevlerindendir. Ergenler sağlıklı biçimde rollerini keşfeder ve yaşamda izleyecekleri olumlu bir yörünge belirlerlerse olumlu bir kimlik kazanmaktadır; bunu başaramadığı durumda ise kimlik karmaşası egemen olmaktadır [31].

Kriz dönemini atlatarak sorunlarıyla yüzleşebilen ergen kişiliğinde belli bir bütünlüğe ulaşmış ve kimliğini kazanmıştır. Kendisi, kurduğu ilişkiler, yaşam biçimi gibi konularla ilgisiz oluşu ve çözümsüzlük ise Erikson'a göre kimlik karmaşasının göstergesidir [38]. Kimlik karmaşası yaşayan ergen kendisini belli roller karşısında yetersiz olarak algılamaktadır. Erikson kimliğin ergenlik gelişimi süreci içerisinde olgunlaştığını ve bu dönem öncesinde herhangi bir kimlik bunalımı yaşanmadığını belirtmiştir. Çünkü bunun yaşanabilmesi için gereken bedensel, zihinsel ve sosyal ön koşullar henüz oluşmamıştır [19].

4.1.3.3. Özünü yineleme kuramı: G. Stanley Hall

G. Stanley Hall (1844-1924), ergenlik dönemi konusunda bilimsel çalışmalara öncülük etmiş önemli kuramcılardandır. Ergen psikolojisinin babası olarak bilinmekte olan Hall, Charles Darwin'in evrim konusundaki fikirlerinden oldukça etkilenmiş ve onun görüşlerinden esinlenerek ergen gelişimi konusu üzerine bir psikolojik kuram geliştirmiştir [23]. Ergenliğin içsel bir çatışma dönemi olduğu düşüncesi ve ergenlik karmaşası kavramını alana kazandıran Hall, geliştirmiş olduğu kuramına “Özünü Yineleme” adını vermiştir.

Hall' ın özünü yineleme kuramında, ergenlik karmaşası kavramından bahsetmiş ve ergenlerin çeşitli evreleri insan evriminin çeşitli dönemlerine denk geldiğinden söz etmiştir [47]. Ergenlik dönemini, insanlık tarihinin ilkelikten uygarlığa geçişi olarak

gören Hall, aslında çocukluk ile yetişkinlik arasında kalan bu ara dönemin önemini ortaya koymuştur. Bebeklik evresi, çocukluk evresi ve ergenlik öncesi evreleri “Hayvanilik, Avcılık ve Yabanilik” olarak nitelendirmiş ve bu dönemleri yaşayan ergenlerin ‘Strumund Drang’ evresine girdiklerini belirtmiştir. Bu evre fırtına ve stres dönemi anlamına gelmektedir [37].

Hall’ a göre ergenlik dönemi fırtına ve stres dönemidir ve kişinin değerleri ile tepkilerinin çatışması sonucunda da stres yaşanmaktadır. Yaşanan bu stres; ergenlikte ortaya çıkan ilkel tepkiler ve insani olan değerler arasında yaşanan zıtlıktan kaynaklanmaktadır [25]. Hall insanların doğuştan bencil güdülerini, ihtiyaçları ve hayatta kalma kaygılarıyla gelen hayvanlar aleminin bir üyesi olduğunu; ergenlik döneminde ise bilinçlenerek sosyal sorumlulukları ve çeşitli konulardaki duyarlılığı ile medeni bir ırka dönüşerek yeniden doğduğunu öne sürmüştür. Uygur insanların sahip olduğu özelliklerde başkalarını kendinden önce düşünme, adaleti sağlama, sosyal refah gibi çeşitli idealleri, kendini düşünmesinin önüne geçerken, bireyin yaşadığı içsel çatışma yani kişisel çıkarlar ile sosyal iyilik arasındaki bu içsel mücadele ise fırtına ve stres durumuna yol açmaktadır [24]. Ergen birey düşünmekte, mantık yürütmekte ve böylece hayatına yön verebilmektedir. Hall’ a göre ergen, içinde bulunduğu bu dönemde kendi kültürünün bir parçası haline gelmekte ve bu kültür içinde kendi konumunu algılamaya başlamaktadır [19].

Hall, ergenlik döneminde şiddetli duygusal değişimlerin olduğunu vurgulamıştır. Ergenlerin duygu ve düşünceleri alçak gönüllülük ile kibir, iyi niyet ile kötü niyet, mutluluk ve hüznün arasında gidip gelmektedir [23]. Enerji ve coşkuya karşı, kayıtsız kalma ve sıkılma; neşe ve kahkahaya karşı, üzüntü ve melankoli, kibirli oluş ve kendini övmeye karşı, aşagılanma ve utangaçlık; duyarlı oluşa karşı, vurdumduymaz oluş; şefkatli oluşa karşı, acımasız oluş gibi birbiriyle çelişkili eğilimler sergilediğini ifade etmiş ve bu konunun önemi üzerinde durmuştur. Bahsedilen ergenliğin belirgin özellikleri duygusal karmaşalar, yoğun stres ve sıkıntı dönemi olarak görülmektedir [24].

Hall' ın bu dönemine ilişkin önemli sayılan katkısı, ergenlik dönemini bireyselliğin geliştirildiği bir dönem olarak görmesidir. Ona göre yeniyetmelik yılları

olan ergenlik, fırtınalı ve stresli geçebilir, fakat bunlar bireyin yeniden şekillenmesini sağlamaya da yardımcı olmaktadır [38].

4.1.3.4. Kişilerarası kuram: H. S. Sullivan

Sullivan, psikoanalitik kuramda cinselliğin üzerinde durulmasını eleştirmiş ve kendi kuramı olan Kişilerarası Kuramı ortaya koymuştur. Hastaları ile yapmış olduğu çalışmalar sonucunda kişilerarası ihtiyaçların doyurulmasının cinsellikten çok daha önemli olduğunu savunmuştur. Bu ihtiyaçlar; bebeklik dönemindeki fiziksel temas kurma ihtiyacı, erken çocukluk dönemindeki yetişkin desteği alma ihtiyacı, orta çocukluk dönemindeki arkadaş ve arkadaşlık kabulü ihtiyacı, ön ergenlik dönemindeki yakınlık kurma ihtiyacı, erken ergenlik dönemindeki cinsel temas ve karşı cinsten arkadaşlık kurma ihtiyacı ve geç ergenlik dönemindeki toplumun bir parçası olma ihtiyacıdır [48].

Sullivan' a göre insanların her şeyden önce gelen en önemli ihtiyacı, güvende olduğunu bilmesidir ve bu ihtiyaç aynı zamanda kaygıdan arınma ihtiyacıdır [19]. Kaygının oluşumunda kişilerarası ilişkilerin etkili olduğunu düşünen Sullivan, bebeklik dönemindeki bağımlılık ve savunmasızlığın kaçınılmaz olmasından kaynaklı olarak kaygının ortaya çıktığını belirtmiştir. Yani bebek yaşamını sürdürebilmek için diğer bireyler ile iletişim kurmak zorundadır. Böylelikle fizyolojik ihtiyaçlar kolaylıkla, kişilerarası ihtiyaçlara dönüşmekte ve bebek davranışlarını başkalarından gelecek tepkilere göre şekillendirmeyi öğrenmektedir [24].

Sullivan, kişilerarası ihtiyaçların doyurulması gerekliliği üzerinde durmuş ve bazı ihtiyaç örüntüleri tanımlamıştır. Bunlar; yakınlık kurma, sevgi, güven duyma ve eşit ilişki gibi örüntülerdir [24]. Bebeklik döneminde bakım veren kişinin tutumu ve fonksiyonu oldukça önemlidir. Bu kişinin ruh halini bebek bir şekilde hissetmekte ve duyarlılık kazanmaktadır. Annenin kucağına alış şekli, sesi veya yüz ifadesinden bebek bir şeylerin yolunda gitmediğini kavrayabilmekte ve endişe duygusunun uyanmasına neden olabilmektedir [19]. Bebek kaygı yaşamamak için annenin olumsuz tepki ve davranışlardan kendini sakınmayı, korumayı öğrenmektedir [24].

Sullivan, insanları hayvanlardan farklı yapan şeyin el göz koordinasyonu ile sağlanan ağız dışında bir etkileşim aracımızın olması, ileri düzeyde bir dil

yeteneğimizin olması ve gelişmiş bir ön beynimizin olması olduğunu belirterek yine iletişim becerisinin önemini vurgulanmıştır [38]. Sullivan ergenliği kişilerarası ilişkilerdeki çeşitli değişikliklere göre ön ergenlik, erken ergenlik ve geç ergenlik olmak üzere üç farklı döneme ayırmıştır.

Ön Ergenlik; ergenin aynı cinsten bir arkadaşına ihtiyaç duyduğu, arkadaş edinerek çevresi tarafından görünüşü ve toplum içindeki konumu hakkında fikir edindiği dönemdir [25]. Bu dönem diğer insanlarla gerçek ve yakın ilişkilerin kurulmaya başlanması açısından önem taşıyan kısa bir dönemdir. Kişi iç dünyasında olup bitenleri paylaşabileceği, karşılaştığı sorunlar hakkında destek alabileceği, kendi cinsinden yakın arkadaşlar edinmektedir. Ergen yakın arkadaşlar vasıtasıyla dışarıya karşı nasıl görüldüğü hakkında bilgiler almaktadır. Bu da gence olumsuz ve eksik yönlerini fark edebilme ve düzeltme şansı sağlamaktadır. Ergenlik döneminde ergen sosyal beceriler ve çeşitli organizasyonlara dair ilk deneyimlerini kazanmaktadır. Kişi bu dönemde yakın ilişkiler kurmakta başarısız olursa, umutsuzluğun eşlik ettiği yoğun bir yalnızlık durumu içine düşmektedir [24]. Sullivan, yakınlaşmayı ön ergenlik yıllarının gelişimsel bir parçası olarak görmektedir. Yakınlık kurmak ona göre kimlik gelişiminin temelini oluşturmaktadır ve kimlik ergenlik döneminin sonuna kadar tam olarak gelişmemektedir [48].

Erken Ergenlik; bu dönemde ergen, kendi cinsinden arkadaşlarıyla ilişkilerini devam ettirse de karşı cinse yönelik cinsel ilgilerinin başladığını fark etmektedir. Bu dönem gerçek cinsel ilginin başlaması ile cinsel davranışın şekillenmesine kadar sürmektedir. Hissettiği bu ilgiye ve toplumun cinsellik konusuna olan bakışı nedeniyle ergen burada ne yapacağını bocalayabilmektedir. Yakınlık oluşturma ve güvenlik ihtiyacı ile uymayan bu duyguyu reddedebilir ya da ilgisini çeken arzuladığı nesnelerle, yalnızlıktan kurtulmak için ihtiyaç duyacağı nesneleri ayırabilir. İki ihtiyacın bilinçli şekilde ayırıt edilememesi, kişide cinsel sapkınlıklara neden olabilmektedir [24].

Geç Ergenlik; son olarak bu dönemde ise kişinin cinsel yaşam hakkında tercih yaptığı, geleceğe dair görev ve sorumluluklar üstlendiği görülmektedir. Bu dönem gencin, diğer insanların kişilerarası ilişkilerindeki problemlerini ele alış biçimlerini, hayata ilişkin görüşlerini fark etmeye ve değerlendirmeye başladığı, daha fazla eğitim

üzerine yoğunlaştığı, geleceğe dair yolunu çizdiği, kendi sınırlarını diğer insanlarla kıyaslayarak deneme yanılma yoluyla geliştirme fırsatı bulduğu bir dönemdir [24].

4.1.3.5.Öğrenme kuramı: Albert Bandura

Albert Bandura (1977), insanlardaki öğrenmenin sosyal bir ortam içerisinde oluştuğunu ve çocukların en önemli öğrenme deneyimlerinin diğer kişilerin davranışlarını gözlemlemesi neticesinde oluştuğunu savunmuştur. Bu tür öğrenme biçimine de “gözlem yoluyla öğrenme” adını vermiştir [49]. Öğrenilen bu davranışların kullanılması ve sürdürülmesi ise pekiştireçler sayesinde olmaktadır. Ona göre çocuk öğrendiği davranışı devamlı olarak sergilemek zorunda değildir. Öğrenme gerçekleşebilir ancak eyleme dönüştürülmez. Bu noktada öğrenme ile performans birbirinden ayrılmaktadır [45].

İnsanlar zihinsel kabiliyetleri olan varlıklar olarak bilgileri aktif olarak işleyebilmektedir. Hayvanlardan farklı olarak kendi davranışlarını ve bu davranışların sonuçları arasındaki ilişkiler üzerine düşünebilmektedir [44]. Sosyal öğrenme kuramına göre, sergilenen davranışların ödül veya farklı türde bir olumlu geri dönüt alması sonucunda davranışları tekrar etme görülmektedir. Bunun aksi olan davranışların olumsuz geri dönüt alması veya ödül almaması durumunda ise o davranışın tekrarlanma olasılığı azalmaktadır. Yani davranışların kalıcı olup olmaması durumu çevre ile kurulan etkileşimin niteliğine bağlıdır [26].

Bandura kişiliği, diğer insanların davranışlarını gözlemleme ve taklit etme yoluyla öğrenilmiş olan davranışlar örüntüsü olarak tanımlamıştır [49]. Diğer bireylerin davranışlarını farklı kanallardan izlemek, dinlemek veya okumak da öğrenmeyi gerçekleştirmektedir. Televizyonun çocuklar üzerindeki etkisi üzerine yapılan çeşitli deneyler de Bandura’ nın gözlem yoluyla öğrenme kuramını desteklemektedir [49].

Bandura (1961), sosyal öğrenme üzerine yapmış olduğu “Bobo Bebek” deneyinde üç ayrı çocuk grubuna saldırgan içeriklerin sergilendiği video izletmiştir. İlk gruba saldırgan davranışların pekiştirildiği bir video, ikinci gruba saldırgan davranışlar sergilenmesi sonucunda cezalandırmanın görüldüğü video ve son gruba ise saldırgan davranışların nötr tepkiler ile sonuçlandırıldığı video izletilmiştir. Ardından bu

çocukların odada bulunan Bobo bebek üzerinde uyguladıkları saldırgan davranışlar izlenmiştir. En şiddetli saldırganlık sergileyen grubun davranışların pekiştirilmesi videosunu izleyen çocuklar olduğu görülmüştür. En düşük saldırganlık sergileyen grubun ise bu davranışların sonucunun cezalandırıldığı videoyu izleyen çocuklardan oluştuğu görülmüştür [45]. Yapılan bu deney sonucunda da öğrenme ve performans ayrımı görülmüştür. Ayrıca çeşitli medya araçları ve görsel unsurların da kişinin sosyal duygusal gelişimi üzerinde etkileri olabileceği görülmüştür.

Kişi yalnızca davranışları değil, aynı zamanda duyguları da gözlem yoluyla öğrenebilmektedir. Model alınan kişinin ses tonu, gülmesi, ağlaması, jest ve mimikleri gözlem yapan kişi için pek çok bilgi vermektedir [45]. Yaş ilerledikçe çocukların içinde bulunduğu sosyal çevreleri de genişlemektedir. Bunun sonucunda yeni bireyler tanıma fırsatı bulmakta ve taklit etmeye başlamaktadırlar. Ergenler genellikle ebeveynlerini, arkadaşlarını ve kardeşlerini model almaktadır [37]. Örneğin ebeveynleri tarafından sıklıkla şiddet davranışları gözlemleyen birey, bu davranışları başkaları üzerinde sergileyebilir. Aynı zamanda bu dönemde ergenlerin ünlü kişileri ve çeşitli kahramanları da model aldığı görülmektedir.

Bandura ergenlik döneminin sancılı ve buhranlı bir dönem olduğu fikrine katılmamaktadır. Ona göre ergenlikte bunalım geçirenler, yeteri kadar sosyalleşmemiş ve geleneklere uygun davranışları benimseyememiş olanlardır. Ergenlik döneminde saldırgan davranışlar sergileyen gençlerin durumu normal sayılan büyüme sancısı olarak kabul edilemez, onlar aileleri tarafından hatalı eğitim görmüş kurbanlar olarak kabul edilmektedir. Bandura araştırmalarına göre düzenli, istikrarlı ve sevgi dolu ailelerden gelen ergenlerin bu dönemi rahat geçirdiklerini belirtmiştir [19]. Bu kuram çocuk ve ergenlerin bazı sosyal duygusal sorunlarını açıklama konusunda oldukça fayda sağlamaktadır.

4.1.3.6. Psikososyal gelişimsel kuram: R. Havighurst

Robert Havighurst, toplumsal, kültürel ve biyolojik faktörlerin birbiriyle etkileşimlerinin bireyin gelişim sürecinde etkisi olduğunu öne sürmüştür [50]. Psikososyal gelişimsel kuramını 1950-1960 yıllarında, geçmişte ortaya atılan bakış

açılarına tepki olarak geliştirmiştir. Havighurst, ergenler üzerinde etkili olan asıl kavramın bireysel ihtiyaçlar ile toplumsal hedefler olduğunu öne srmştir. Ona göre yaşamın her anında, kişinin bireysel ihtiyaçları ile toplumun beklentileri arasında duran belirli gelişimsel görevler bulunmaktadır. Bu gelişimsel görevler, kişinin belli dönemlerde kazanması gereken bilgi, işlev, beceri, tutum ve davranışlardır [24].

Ergenlik döneminde bu gelişimsel görevlerin sağlıklı şekilde tamamlanması bilişsel olgunluğun oluşmasını sağlamaktadır. Aksi durumda birey sosyal olarak onaylanmama durumu ile karşı karşıya kalmakta ve sosyal gelişimi olumsuz yönde etkilenmektedir [37]. Havighurst, ergenlik dönemi için sekiz adet gelişimsel görev tanımlamıştır:

1. Fiziksel görünüşün benimsenmesi ve bedenin etkin bir şekilde kullanılması,
2. Kadın ya da erkek olarak sosyal cinsiyet rolünü benimsemek,
3. Her iki cinsten akranlarla yeni ve olgun ilişkiler kurmak,
4. Ebeveynlerden ve diğer yetişkinlerden duygusal açıdan bağımsız olmak,
5. Meslek seçimi yapmak ve ekonomik özgürlüğe kavuşmak,
6. Evlilik ve aile yaşantısına hazırlanmak,
7. Toplumsal açıdan sorumlu davranışlar sergilemeyi istemek ve bunu başarmak,
8. Bir ideoloji edinmek ve davranışlarına yol gösterecek etik ve değerler sistemi oluşturmak [37].

Günümüze kadar yapılmış olan araştırmalar, Havighurst' un psikososyal gelişimsel kuramını önemli ölçüde desteklemiştir. Eğitimciler ve terapistler, başka kültürlerde de uygulanabilirlik açısından incelenmesinin çok yeterli olmasa da fikirlerin kullanışlı olduğunu saptamıştır [24].

4.1.4. z-denetim

Dünyada hiçbir canlı türünde, geleceğe dair uzun dönemli hedeflerini gerçekleştirme konusunda insanlar kadar etkili öz-denetim becerileri bulunmamaktadır. Geçmiş yıllardan bu yana Batı uygarlığını etkileyen pek çok

düşünür bilinçli öz-denetimin insan yaşamı için önemini vurgulamıştır [51]. Öz-denetim kişinin duygu ve düşüncelerini, dürtülerini, isteklerini ve dikkate bağlı bilişsel süreçlerini denetlemek için kendi kendine uyguladığı bilinçli ya da bilinçdışı kontrol olarak tanımlanmaktadır [52]. Öz-denetim, içsel tepkileri engelleme ya da değiştirme yeteneğine müdahale etme ve istenmeyen davranış eğilimlerini durdurma becerisidir. Yıkıcı olan duygu ve içsel güdülerini kontrol altına almak anlamına gelmektedir [53]. Bu nedenle öz-denetim, uzun vadede yıkıcı, mantıksız ya da istenmeyen davranışları bastırmayı gerektirmektedir [54].

Sosyal psikolojide öz-denetim kendini kabullenmek, sevmek ve belirlemek olarak nitelendirilmiştir. Memnuniyet veya haz gecikmesi de öz-denetimin kavramlarından biri olarak görülmektedir. Hazzı erteleme olarak belirtilen bu durum ego kontrolü olarak da tanımlanabilmektedir [25]. İstenilen bir eylemin gerçekleştirilmesi için uygun olan yer ve zamanı beklemek hazzı ertelemeye bir örnektir. Bireyin öz-denetimli davranışlar sergileyebilmesi için öncelikle kendi davranışlarını başkalarına bağlı olmaksızın yönlendirebilme ve düzenleyebilme becerisini kazanmış olması gerekmektedir.

Öz-denetim kapasitesinde bireysel farklılıklar söz konusudur. Bu beceri kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Öz-denetimi yüksek olarak nitelendirilen bireylerde düzenli, planlı ve dikkatli olma, sorumluluk sahibi olma ve güvenilir olma özellikleri görülmektedir. Her türlü işin üstesinden gelme, işini garantiye alma, duygularını kontrol altında tutma, verilen sözü yerine getirme ve planlara sadık kalma da diğer özellikleri arasında sayılabilmektedir. Bu kişiler başarı odaklı olmakta, çalışkan ve azimli olma, işlerinde başarılı olmak için yapılması gereken her şeyi yapmaya yatkındır [55]. Öz-denetim becerisi düşük olan kişiler ise geleceğe dair oluşturulan amaç ve hedeflerini uygulama ve kararlı bir şekilde sürdürme konusunda başarısızdır. Bu kişilerde sorumluluklarını yerine getirmede güçlük, başlanılan diyet programına uymama, sigarayı bırakmaya çalışıp bırakamama ya da spor eğitimine yazılıp buna devam etmeme gibi özellikler görülmektedir. Bu durum kişinin dış dünyayla ve kişilerarası ilişkilerinde olumsuz sonuçlar yaratabilmektedir. Öz-denetimi düşük olan kişiler için davranışların birçoğu zor olarak görünürken, öz-denetimi yüksek olan kişiler için ise çoğu davranış problemsiz ve kolay görünmektedir [54].

Araştırmacılara göre öz-denetim becerisinin davranışlar üzerinde iki yönlü etkisi bulunmaktadır. Bunlardan ilki tepkisel davranışları kontrol altında tutan engelleyici yön iken ikincisi ise başarıma isteğini yansıtan ve ben ne yapabilirim düşüncesi ile hareket eden proaktif yöndür. Kısacası bu iki yönü de kapsayan öz-denetim, kişilik özelliği üzerinde oldukça etkilidir [55]. İyi bir öz-denetim becerisine sahip olan bireylerde daha az saldırganlık ve suçluluk, daha iyi düzeyde psikolojik uyum, zihinsel iyi oluş, akademik performans, daha başarılı kişilerarası ilişkiler ve daha az dürtü kontrol problemi görülmektedir [54].

Öz-denetim becerisinde kısmen de olsa genetik faktörlerin etkisi bulunmaktadır. Ancak yapılan araştırmalarda bireyin ebeveyn ilişkileri ile deneyimlerinin de öz-denetim becerisi üzerinde etkileri olduğu anlaşılmaktadır. Yani genetik aktarımın yanında bireyin kişilerarası etkileşimi ve ebeveynlerle kurulan bağın da kişilik özellikleri ile öz-denetim becerileri üzerinde etkili olduğu görülmüştür [25]. Ayrıca Peker öz-denetimi öğrenilebilir bir süreç olarak görmektedir. Öz-denetim becerilerinin geliştirilmesi, kişinin kendini düzenleyebilmesi için çeşitli bilişsel beceri ve yetenekler geliştirerek, kabiliyet ve kapasitelerini başarıya dönüştürülmesini sağlamaktadır [56].

4.1.5. Ergenlikte kişilerarası ilişkilerde bağlanma

Yaşamın ilk yıllarından itibaren kişilerarası kurulan duygusal temelli ilişkiler, gelecekte kurulacak olan ilişkileri de etkilemektedir. Bebeklik döneminde anne veya bakım veren kişinin bebeğe olan tutumu ve kurulan sevgi ilişkisi kişiliğin oluşumunu önemli derecede şekillendirmektedir. Erikson'a göre sosyal duygusal gelişim konusunda fiziksel rahatlığın sağlanması bebeğin gelişiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Psikososyal kuramda yaşamın ilk yılı temel güvene karşı güvensizlik olarak belirtilmektedir. Bu dönemde sağlıklı güven hissinin oluşumu bağlanmanın temelini oluşturmaktadır [57]. Bağlanma terimi, bebeklerle ebeveynleri ya da bakım verenleri arasında kurulan, duygusal olarak olumlu ve gerektiğinde yardım edici bir ilişkinin varlığını ifade etmektedir [16]. Yenidoğanın bu dönemde sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için başvuracağı kişi genellikle anne olmaktadır. Bebek çeşitli durumlar karşısında anneden sıcak, sevgi dolu ve duyarlı bir şekilde ihtiyaçlarını karşılamasını, ona güvenli bir ortam sunmasını beklemektedir.

İngiliz Psikiyatrist Bowlby (1908-1990), bu konu üzerinde önemli araştırmalar yaparak bağlanma kavramını kişilerarası süreçleri yönetirken oluşturduğu yakınlık duyma eğilimi olarak tanımlamış ve bu kavramın bebeğin ve onun birincil bakıcısının yakınlığı sonucu gelişmekte olduğunu vurgulamıştır. Aynı zamanda bunun yaşamında diğer bireylerle olan ilişkilerini etkileyen bir kavram olduğunu belirtmiştir [58]. Bowlby, sokakta yaşayan çocukların ruh sağlığı üzerine yaptığı bir araştırmada yaşamın ilk üç yılında anne veya bakım veren yoksunluğu yaşayan çocuklarda, yoksunluk yaşamayan çocuklara göre fiziksel ve ruhsal hastalık riskinin daha fazla olduğunu saptamıştır. Bu çocukların bebeklik döneminde güven duygusu ve bağlanma gereksinimlerini yeterince karşılayamadıklarını söylemek mümkündür. Böylece Bowlby, anne bakımından yoksun kalmanın ileriki yaşamda olumsuz sonuçlar doğurduğunu fark etmiş ve kendi bağlanma kuramını geliştirmiştir.

Kuramın temelini oluşturan nokta ise annenin bebeğine, dış dünyayı keşfedebileceği ve gerektiğinde güven duygusu içinde geri dönüş yapabileceği güvenilir bir ortam oluşturmaktır. Bebekler yaşamın ilk yıllarında hayatta kalabilmek için bir yetiştikine bağlanma ihtiyacı duymaktadır. Çünkü kendi başlarına hayata tutunmak için oldukça küçük ve savunmasızdırlar. Bowlby, bağlanma kavramını bebeklerin hayatta kalmak için geliştirmiş olduğu doğuştan gelen evrimsel bir davranış olduğunu ve bu davranışların yaşama uygun olmasına yönelik olduğunu belirtmektedir [58]. Kurulan bu bağ sürekliliği ve dayanıklılığı olan bir bağ olarak da bireyin yaşamında önemli bir yer edinmektedir [59].

Harlow, anneyi bebeğin açlık ve susuzluk gibi temel ihtiyaçları karşılayan kişi olarak görmüş ve bu nedenle bebek ile anne arasında bir bağlanmanın oluştuğunu ileri sürmüştür ki bu da Bowlby' nin araştırmalarının temelini oluşturmaktadır. Harlow, 1958 yılında öğrencileri ile maymunlar üzerinde yapmış olduğu bir deney sonucunda anne ile bebek arasında oluşan karşılıklı duygusal bağın yaşamın ileriki yıllarında da diğer insanlarla kurulan tüm ilişkilerde güven duygusunun oluşabilmesi açısından oldukça önemli bir etkiye sahip olduğunu saptamıştır.

Bowlby' e göre bebekler bağlanma davranışlarının ortaya çıkmasında doğuştan gelen belli bir donanıma sahiptir. Bebek yetişkinin ilgisini çekmek için gülümser, ağlar, sarılır, uzanır ve çeşitli sesler çıkarır. Yürüme becerisinin kazanımı ile bakım

veren kişinin peşinden giderek onu takip eder. Bu davranışın asıl amacı bakım veren kişiyi yakınında tutma çabasıdır. Uzun dönemdeki amacı ise hayatta kalma şansını artırmaktır [57]. Yaşamın ilk dokuz ayında olduğu iddia edilen bağlanmanın ergenlik ve yetişkinlik döneminde de benzer duygu ve davranışların diğer yaşantılarda genelleştiği kabul edilmektedir [26].

Bowlby, bağlanma kavramının üç önemli noktadan oluştuğunu ve bunların güvenli sığınak, güvenli üs ve yakınlığı koruma olduğunu belirtmiştir. Güvenli sığınak kavramı bebek ile bakım veren kişinin bir süre ayrı kalması sonucunda bakım verenin geri dönmesiyle bebeğin yaşadığı rahatlama ve sakinleşme olarak belirtilmektedir. Güvenli üs, bebeğin çevresini keşfetmesi sırasında bağlandığı kişiden rahatlıkla ayrılabilmesi ve ortama herhangi bir tehdit unsuru girmesi durumunda bağlanma yaşadığı kişiye geri dönme eğilimi göstermesi olarak ifade edilmektedir. Son olarak yakınlığı koruma kavramı ise bebeğin kendisini koruması ve güvende hissetmesi için bakım veren ile yakında olma davranışı göstermesi ve ayrılık durumu oluşması durumunda da direnme davranışı göstermesidir [58].

Bebek ve bakım veren arasında sağlıklı bağlanmanın kurulması konusunda yalnızca bebeğe gösterilen güven temelli tutum ve davranışların değil bebekle bağ kuran kişinin kendi sahip olduğu bağlanma stilinin de hangisi olduğunun önemi olduğu ifade edilmektedir. Fonagy, Steele ve Steele (1991), bakım veren ile bebek arasındaki bağlanmanın bakım verenin geçmiş yaşantısında kendi bağlanma durumuna bağlı olduğunu belirtmektedir. Kendi çocukluk yaşantılarının temelinde güvenli bağ kuramamış ve bu nedenle gereksinimleri yeterince doyurulamamış kişilerin bakım verdiği bebekle bağ kurmada problemler yaşayabileceği belirtilmektedir. Bowlby, geçmişte bakım veren yoksunluğu yaşayan bebeklerin güvenli bağ kuramadıkları için ilerleyen yıllarda kişilerarası ilişkilerinde zorluk yaşadıklarını ve iletişim kurmaktan kaçındıklarını belirtmektedir [58].

Ainsworth'ün üçlü bağlanma modeli

Amerikalı psikolog Ainsworth, laboratuvar ve ev ortamında yapmış olduğu çeşitli incelemeler ve analizler sonucunda kendi bağlanma modelini ortaya koymuştur. Bowlby ile birlikte çalıştığı dönemlerde onun bağlanma kuramını incelemiş ve

arkadaşları ile birlikte bağlanmayı “güvenli bağlanma, güvensiz kaygılı bağlanma ve güvensiz kaçınan bağlanma” olmak üzere üç farklı stilde tanımlamıştır. Ancak daha sonra Solomon ve Main (1986) tarafından yapılan çalışmalar sonucunda bu stillere “kararsız bağlanma” kategorisi de eklenerek bağlanma modeli oluşturulmuştur [25].

Ainsworth, yapmış olduğu araştırmalar sonucunda güvenli ilişkilere sahip olan bebeklerin bakım veren kişiyle aralarında olumlu bağın kurulduğunu görürken güvenli ilişkiler kuramamış bebeklerde bakım veren kişilerin bebeklerinin gereksinimlerini karşılama konusunda yetersiz kaldıklarını görmüştür.

Yabancı kişi karşısında bebeklerin verdiği tepkileri ölçen Bowlby, aynı zamanda yapmış olduğu deneyde annelerin bebeğin ihtiyaçlarına karşı verdikleri yanıtları da incelemişlerdir. Bu süreçte dikkat edilmesi gereken iki önemli nokta vardır; anneden ayrılma durumunda verilen tepkiler ve anneyle buluşma durumunda verilen tepkiler [16]. Bu incelemeler neticesinde bağlanma davranışının niteliklerini ortaya çıkarmıştır.

Güvenli bağlanma geliştirdiği kabul edilen durumda bebek, annesinin yanından ayrılmasıyla normal düzeyde bir kaygı yaşar ancak gitse bile tekrar geri döneceğini bildiği için kendisini sakinleştirir. Annesi yanına döndüğünde ise olumlu bir hava içerisinde sevgi ve ilgiyle karşılama davranışı görülmektedir. Kısacası bu bebekler aylık yaşama ve tekrar birleşme durumlarını kontrol altına alabilmede başarılıdır [58]. Güvenli bağlanmanın oluşması neticesinde bebek, ihtiyaç halinde bakım verene rahatlıkla ulaşabilirse bilişsel becerilerinde de gelişme görülmektedir. Bakım veren kişinin tepkileri ile kendi bilişsel durumu hakkında çıkarım yapan bebeğin; sağlıklı ve doğru zihinselleştirme becerisi oluşmaktadır. Bu kapasite çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik yıllarında da devam etmektedir [25]. Güvenli bağlanmanın görüldüğü bebeğe sahip anneler, bebeğinin tüm gereksinimlerine ve ağlama ipuçlarına duyarlı ve ilgili anne olarak kabul edilmektedir [26].

Güvensiz kaygılı-kararsız bağlanma geliştirdiği kabul edilen bebek, annesi yanından ayrıldığında kaygı düzeyi artarak şiddetli huzursuzluk ve ağlama tepkileri göstermektedir. Çevresindeki yetişkinler bebeği kolay kolay sakinleştiremez. Anne tekrar yanına döndüğünde ise öfkeli bir şekilde reddetme ile anneye yapışıp sarılma davranışları arasında gidip gelmektedir [16]. Bu bağlanma stiline sahip olan bebeklerin

ayrılık durumunda ve tekrar birleşme sırasında ne yapacakları konusunda kararsız kaldıkları söylenebilir. Kaygılı-kararsız bağlanmanın görüldüğü bebeğe sahip annelerde, bebeği huzursuz olduğunda nasıl yatıştıracağını bilememe ve bu nedenle kendisini rahatsız hissetme durumu görülmüştür [26].

Güvensiz kaçınan bağlanma geliştirdiği kabul edilen bebek ise, annesi yanından ayrıldığında anneye karşı bir ilgisizlik göstermektedir. Bu durumdaki çocuk neredeyse tamamen tepkisiz denecek şekilde sakince etkinliğine devam etmektedir. Anne tekrar yanına döndüğünde ise aynı şekilde ilgisiz ve reddedici davranışlar sergilemekte ve ondan uzak durmaktadır. Adeta bu bebekler annelerini görmezden gelmektedir [26]. Kaçınan bağlanmanın görüldüğü bebeğe sahip annede ise, bebeğinin huzursuzluk yaşadığı durumlar karşısında kaygı ve kontrollü öfke duygusu yaşadığı kabul edilmektedir. Aynı zamanda bu annelerin bebeğe karşı fiziksel temastan kaçındıkları görülmüştür [26].

Yapılan araştırmalar sonucunda bebeklikte kabul edilen bağlanma stillerinin yetişkinlik dönemi boyunca da tutarlı olarak devam ettiği görülmüştür. Buna göre güvensiz bağlanmanın görüldüğü bebek, yetişkinlikte de güvensiz olacaktır [46]. Sevgi dolu ve tutarlı bir tutum sergileyen anneye sahip bireyler, seilmeye layık olduklarına ilişkin benlik modeli; insanlarında yardımsever ve güvenilir olduklarına ilişkin başkaları modeli geliştirmektedir. Güven duyma ihtiyaçları karşılanmayan bireyler ise değersiz olduğuna ilişkin benlik modeli ve insanların güvensiz olduğuna ilişkin başkaları modeli geliştirmektedir [60]. Bağlanma sınıflandırmaları hayat boyunca sabit olarak kabul edilse de aslında değişime açık bir yapı sergilemektedir [57].

Bu bağlanma türleri arasındaki farkların bebeklik dönemindeki bakım veren kişinin muamele tarzıyla ilişkili olduğu kabul edilmiştir. Ancak bebeklerde oluşan bağlanmanın niteliği yalnızca bakım verenle alakalı değildir. Mizaçları nedeniyle zor mizaca sahip bebekler ve ağlayarak tepki veren bebeklerde güvensiz bağlanma geliştirebilmektedir. Yaşamsal olayların da bağlanma davranışları üzerinde etkisi vardır. Aile içi yaşanan sürekli gerginlik, geçirilen hastalıklar ya da aile dinamiğini etkileyecek ciddi değişimler bebeğin güvenli bağlanmadan güvensiz bağlanmaya geçmesine neden olabilmektedir [26].

Tüm bu açıklamalara karşın bağlanma üzerine çalışan uzmanlar, ebeveynleri tarafından destek ve güven almayan çocukların bile ileride yaşayacakları yeni deneyimler, ilişkiler ya da geçmişe ilişkin değerlendirmeler sonucunda zihinsel modellerinin değişebileceğini, olumlu bir benlik ve başkaları modeli geliştirebileceğini öne sürmektedir [61].

Main, Kaplan ve Cassidy (1985), yapmış oldukları çalışmada belirtilen bu bağlanma stillerine ek olarak “dağınık bağlanma” olarak dördüncü bağlanma stilini ortaya çıkarmıştır. Dağınık bağlanma stiline göre bebeğe bakım veren kişilerin, kendi geçmişinde bir kayıp yaşadığı belirlenmiş ve bu bakım verenle büyüyen bebeklerin de dağınık bağlanma stiline sahip olabilecekleri vurgulanmıştır [58].

4.1.6. Ebeveyn tutumlarının ergenlik dönemindeki bireyler üzerindeki etkisi

Ebeveyn tutumu kavramı, ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken sergiledikleri davranış ve tutum kalıbını ifade etmektedir [62]. Aile içerisinde ebeveyn ile çocuk iletişimde belirleyici olan asıl etmen anne-babanın çocuğa karşı olan tutum ve davranışlarıdır. Ebeveynlerin çocuğa yönelik takındıkları farklı davranış biçimleri ile çeşitli olaylar karşısında sergiledikleri tutumlar, ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin gidişatını belirlemektedir. Ruhsal açıdan sağlıklı ve olumlu karakter sahibi birey yetiştirebilmek konusunda ebeveyn tutumları oldukça önemlidir [63]. Ebeveynlerin çocuklarına karşı takındıkları tutumlar, onların gelecekte bağımlı ya da özerk, uyumlu ya da uyumsuz, içedönük ya da dışadönük yetişkinler olmaları açısından kişilik özelliklerini önemli ölçüde etkilemektedir [64].

Ebeveyn tutumları çocukların kişilik gelişiminde oldukça önemlidir. Ebeveynler tutum ve davranışları ile çocuklarına rol model olmaktadır ve böylece çocuk, özdeşim modelleri olan ebeveynlerinden edindikleri ile benzer tutumlar sergilemektedir. Ebeveynin çocuğa karşı takındığı tutumun sağlıklı olması büyük ölçüde çocuğun bağımsız, kendine güvenen ve mutlu kişilikli bireyler olmalarına vesile olmaktadır [3].

Ergenlik döneminde de ebeveyn ile ergen arasındaki kurulan ilişki tek taraflı değildir, karşılıklı sosyalleşmeyi içermektedir. Yani bu dönemde ergen bireyler ebeveynlerini sosyalleştirmekte iken ebeveynlerde ergenleri sosyalleştirmektedir. Burada ergenlerin bir an önce olgunlaşmasını bekleyen ebeveynler ile gelişimin

aslında bir süreç olduğunun bilincinde olan ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar farklılaşmaktadır [23].

Ebeveyn tutumlarına ilişkin geçmişten günümüze birçok sınıflama yapılmıştır. Ebeveyn tutumlarından ilgisiz tutum özerklik ile reddetmenin birleşmesiyle, demokratik tutum özerklik ile kabul etmenin birleşmesiyle, otoriter tutum reddetme ile denetimin birleşmesiyle ve koruyucu tutum ise kabul etme ile denetimin birleşmesiyle ortaya çıkmaktadır [65]. Bu çalışmada Lambron ve arkadaşları (1991)'nın yapmış olduğu sınıflandırma ele alınacaktır.

4.1.6.1. Ebeveyn tutumlarına ilişkin Lambron ve arkadaşlarının sınıflaması

Lambron ve arkadaşları (1991) tarafından Maccoby ve Martin (1983)'in ebeveyn tutumlarına ilişkin sınıflandırdıkları boyutlar ele alınarak ve Steinberg ve arkadaşlarının (1989) çalışmalarından da yararlanılarak Anne-Baba Tutum Ölçeği geliştirilmiştir. Bu ölçek ile ebeveyn tutumlarını hem boyutlar halinde hem de kategorik olarak incelenebilmektedir. Kategorik temelde otoriter tutum, demokratik tutum, müsamahakâr tutum ve ihmalkâr tutum olarak; boyutlar temeline bakıldığında ise kabul-ilgi, kontrol-denetleme ve psikolojik özerklik olarak ele almaktadır [66].

Kabul-ilgi boyutu, bireylerin ebeveynlerini ne düzeyde sıcak, sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algıladıklarını ölçmektedir. Kontrol-denetleme boyutu, bireylerin ebeveynlerini ne düzeyde kontrollü ve denetleyici olarak algıladıklarını ölçmektedir. Son olarak Psikolojik özerklik boyutu ise demokratik tutumun ebeveyn tarafından ne düzeyde yansıtıldığı ve ebeveynin çocuklarının bireyselliğini ne düzeyde ifade etmelerine fırsat vererek desteklediklerini ölçmektedir [64].

Tablo 4.1.6.1.1: Lamborn ve arkadaşları (1991)'nın Önerdikleri Ebeveyn Tutumuna İlişkin Boyutlar [64].

	Kabul/İlgi (Birinci Boyut)		Denetleme (İkinci Boyut)	
	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük
Demokratik	*		*	
İhmalkâr		*		*
Otoriter		*	*	
Hoşgörülü	*			*

4.1.6.1.1. Demokratik tutum

Demokratik tutuma sahip ebeveynler, çocuklarının kendilerinden ayrı bir birey olduğu bilincinde olarak onlara değer verir ve kişilik gelişiminde bağımsız bireyler olması yönünde teşvikte bulunurlar. Onlara bir insan olarak saygı gösterir, gelişimine has davranışlar sergileyeceğini bilir ve bu gelişim sürecini izleyerek ona uygun davranışlarda bulunurlar. Ebeveynler her bireyin kendine has, biricik ve öznel olduğunu kabul eder, onun aile içinde hür bir şekilde yetişmesine, çeşitli becerilerini en üst seviyede ortaya çıkarmasına ve “kendini gerçekleştirmesine” fırsat vererek destekte bulunur [19].

Bu tutuma sahip aile ortamında çocuğa karşı eşdeğer haklar tanınmaktadır. Ebeveyn, düşüncelerini açıkça ifade etmesinde dayanak olmakta ve bu konuda onu yüreklendirmektedir. Demokratik ve adil bir tutum sergileyen ebeveynler çocuklarına karşı daha dostane tavır sergilemekte, birçok şeyi paylaşmakta, kıymet vermekte ve bunu onlara sezdirmektedir. Bu ebeveynler değiştirilemeyen katı kurallar koymak yerine hoşgörölü davranmasını bilmektedir [3]. Zira ebeveyn, çocuğun hoşla gitmeyen davranışlar sergilemesinde bile ona karşı sevgisini açık bir şekilde göstermektedir [63].

Demokratik ebeveynlerin çocukları amaç odaklıdır ve başarı merkezli harekette bulunmaktadır. Ayrıca beklenmeyen bir problem veya stres durumuyla karşılaştıklarında sakin bir şekilde başa çıkabilmektedir. İş birliğine yatkınlık göstermekte ve otorite figürü olan bireylere karşı saygı göstermektedir [66].

Demokratik ailelerde çocukların özdenetim gelişimlerine önem verilmektedir. Bu nedenle amaç ve beklentilerin çocuğun yaşına, gelişim düzeyine, kişilik yapısına ve özel durumlara uygun olması mühimdir. Burada çocuğa nasihat etme yerine ondan beklenen davranışlar açıkça ifade edilmekte ve ona bir model olarak öğretilmeye çalışılmaktadır. Çocuğa uygulaması için etkin bir rol ve sorumluluk verilmektedir. Çocuk kendisinden beklenenleri yaptıkça takdir edilerek davranışları pekiştirilmekte ve özdenetim mekanizmasının geliştirilmesi sağlanmaktadır [67].

Demokratik tutum sergilenen ortamda yetişen çocuklar ev içinde kabul edilebilir ve edilemeyen davranış sınırları çerçevesinde özgürdür ve söz hakları vardır. Bu

çocuklar özgüven kazanarak girişim yeteneğine sahip olmaktadır ve kendi kararlar ve sorumluluklarını taşımasını öğrenmektedir. Burada kişi hem kendi kararlarını vermede özgür hissedebilmekte hem de bu kararları hakkında kısıtlanmayacağı inancında olarak ebeveyne danışabilmektedir. Güven verici, dengeli ve destekleyici olarak da ifade edilen bu tutum ideal kabul edilen ebeveyn tutumudur [3]. Demokratik tutumun sergilendiği ortamında yetişen birey, olgunluk yıllarında otokontrolü gelişmiş, kendine ve etrafına karşı saygı duyulu ve yeterli özgüvene sahip bir karakter geliştirmektedir [34].

Lamborn ve arkadaşları (1991), ebeveynlerini demokratik olarak nitelendiren ergenlerin, önemli düzeyde akademik başarıya ve ruhsal gelişime sahip olduğunu ve çok daha az davranış problemleri gösterdiğini tespit etmiştir [68].

4.1.6.1.2. Otoriter tutum

Aşırı baskılı, otoriter tutum bireyin kendine olan özgüvenini yok etmekte ve onun kişiliğini hiçe saymaktadır. Geleneksel aile yapımızda bu tutuma maalesef sıklıkla rastlanmaktadır. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarına karşı katı bir disiplin uygulamaktadır ve çocuk koyulan her kurala uymak zorundadır [3]. Bu ebeveynler çocuklarına karşı duyarsız ve talepkardır. Onlarla olan sözel iletişimleri kısıtlıdır.

Otoriter tutuma sahip ebeveynler çeşitli yaptırımlara dayalı, sert ve zorlayıcı kuralları benimseme eğilimindedir. Sözlü iletişim, kısıtlayıcı ev ortamı içerisinde kullanılabilir değildir. Çünkü bu tarz ebeveynler çocuğun konulan tüm ölçü ve kaidelere sorgulamadan itaat etmek zorunda olduğuna inanmaktadır. Bu ebeveynler çocuklarının özgür davranışları yüreklendirmekten ziyade çocuğun öz-denetimini sınırlandırmaktadır [19]. Otoriter tutum ile yetişen çocuklarda dıştan denetimli kişilik olduğu görülmektedir. Çünkü içinden geldiği gibi değil gerektiği gibi davranmak şeklinde koşullanmaktadır [3].

Otoriter tutuma sahip kısıtlayıcı ailelerde ebeveynlerin çocuktan beklentileri; onlara inanılması, boyun eğilmesi, saygı gösterilmesi, kuralları koyan olunması ve diğerlerinin de buna uyması istenmektedir. Kaidelere karşıt davranışlar, katı bir disiplinle karşılaşmaktadır. Bu tarz, düşük sosyoekonomik seviyedeki ailelerde daha fazla görülmektedir [69]. Bunu elde edebilmek için otoriter ebeveynler çocukları ile samimiyet kurmaktan kaçınmakta ve soğuk tavırlar sergilemektedir. Çocuklarına

tercihte bulunma fırsatı vermemekte, kıyafet ve arkadaşlık seçimlerini dahi kendileri yapmaktadır. Bu tür ailede yetişen çocuk, çoğunlukla ya fazla itaatkar ya da fazla asi ruhlu bir kişilik geliştirmektedir. Olgunluk dönemlerinde de öz-saygı ve öz-denetimleri yeterince gelişmediği için kendi başına karar alamama problemi yaşamaktadır [70].

Çocuğun istenmeyen davranışlar sergilemesi durumunda otoriter tutuma sahip ebeveyn, cezalandırma yoluna gitmektedir. Bu cezalandırma, sözel olan hakaret, aşağılamadan fiziksel olan dayağa kadar varabilmektedir. Bu tutumda iletişim tek yönlüdür ve sevgi-ilgiye dayalı ebeveyn çocuk ilişkisi engellenmektedir. İlişkilerdeki egemen duygunun çoğunlukla korku ve kızgınlık olduğu görülmektedir. Bu tutum ile yetişen ergenler, problemlili davranışlar göstermekte veya bu tarz davranışları benimsemektedir. Olumlu akademik başarı sergilerken öte yandan da düşük öz saygı, yüksek endişe, sorunlarla başa çıkmada kısıtlı yetenekler görülmektedir [71].

Otoriter tutuma maruz kalan çocuk ve ergenler ya sosyal ilişkiler yönünden zayıf, içe kapanık, çekingen, özgüven duygusundan yoksun ve bağımlı ya da son derece uyumsuz ve saldırgan davranışlar sergileyen bir kişilik geliştirebilir [72]. Ayrıca yapılan birçok araştırma otoriter ebeveynlerin çocuklarında daha yüksek depresyona girme riskinin olduğunu göstermiştir [73].

4.1.6.1.3. Aşırı hoşgörölü tutum

Aşırı hoşgörölü tutum benimseyen ebeveynler çocuğun taleplerini hiçbir sınırlama ve kontrol koymaksızın her daim kabul etmektedir. Çocuğun olumsuz davranışlarına kısıtlama getirmeyen, çevreye karşı yıkıcı davranışlarını dahi müsamaha ile karşılayan, çocuğa sınırsız hak ve özgürlük tanıyan, çocuğun istek ve ihtiyaçlarını yerine getirmek için çabalayan ebeveynler aşırı hoşgörölü ve şımartıcı bir tutum sergilemektedir. Bu tip aile ortamında çocuk merkezli bir eğitim güdülmekte ve çoğunlukla çocuk ebeveynlerinin üzerinde baskı kurmaya çalışmaktadır [63].

Çocuğun merkeze alındığı aşırı hoşgörölü tutumun daha çok orta yaşın üzerinde yuva kurarak çocuk sahibi olan ailelerde ya da aile büyükleriyle birlikte yaşayan erişkinler gurubundan meydana gelen aileler içinde yetişmiş, tek çocuklu ailelerde görülmektedir. Bu tür ailelerde inisiyatif sahibi tek kişi çocuktur. Ailedeki bireyler

çocuğun isteklerine uymak zorundadır. Çocuk ebeveynlerinden çekinmek yerine onları yönetmektedir [74].

Aşırı hoşgörü ve düşkünlük, çocuğu bencil bir birey haline getirmektedir. Çocuk her zaman diğer kişilerin dikkatini çekmek ve kendisine hizmet etmelerini istemektedir. Bu çocuklar ev içi ve ev dışı ortamlarda çok zayıf sosyal uyum göstermektedir [2]. Ebeveynler bu tutumu sergileyerek çocukların benmerkezciliğini körüklemekte ve diğer bireylere saygı duyma konusunda gelişimini engellemektedir. Sosyalleşmede gecikmeler olması ile beraber çocuğun sahip oldukları ile sahip olduğunu sandıkları arasındaki fark da büyük olmaktadır [75].

Yapılan araştırmalara göre bu tutumun sürekliliği durumunda çocuğun ihtiyaç zamanı duygu, arzu ve dürtülerini kontrol edebilme becerisinin ilerlemesini negatif etkiler; şiddet eğilimi ile öfkeli hal ve hareketlerin artmasına neden olmaktadır. Bu durum aynı zamanda aile içinde de başka birçok soruna sebep olmaktadır. Çünkü çocukların süreklilik arz eden talepleri ve sürekli öfke nöbetleri bazen ebeveynlerinde tahammül seviyesini fazlasıyla aşmakta ve bu defa da çok katı yaptırımlar uygulamaktadır. Bir aile içinde hem müsamahakâr hem de çok katı tutumların sergilenmesi ise tamamen kargaşaya dönüşmektedir [71].

Bu tutumu sergileyen ebeveynler, çocuklarının niçin memnun olmadığını ve akademik hayatlarına niçin yeterli ilgiyi gösteremediklerini anlayamazlar. Oysa ki talep ve isteklerini kontrol etmeyi öğrenememiş çocuklar özen ve çaba isteyen işlerden kısa sürede bunalmaktadır [76]. Sonuç olarak aşırı hoşgörülü tutuma sahip aile ortamında büyüyen bireyler; dayanışma ve iş birliği gibi toplumsal davranışlar açısından yetersiz, asi, tatmin olmayan, paylaşmaktan hoşlanmayan kişiler olmaktadır [65].

4.1.6.1.4. İlgisiz ihmalkâr tutum

İhmalkâr tutum sergileyen ebeveynler, çocuğun ruhen ve cismen gereksinimlerine karşı ilgisiz, muhabbet ve merhamet açısından yetersiz, kontrol ve denetim konusunda duyarsız kişilerdir. Bu tür ailelerde yetişen çocuklar kendi başlarına terk edilmiş olup davranışlarına sınırlama getirilmemektedir [63]. Bu

ebeveynler çocuklarına karşı duyarsız ve ihmalkardır. Çocukları ile kısıtlı iletişime sahiptir. Çocuğun durumuna ilişkin çok az bilgileri vardır. Çocuğun hissettikleri, duygu ve düşünceleri onlar için önem arz etmemektedir.

İlgisiz tutumda çocuğu ihmal etme, yok sayma veya psikolojik olarak reddetme, onun ihtiyaçlarından habersiz olma, yaptıkları ile ilgilenmeme, varlığından rahatsızlık duyarak onu kendinden uzakta tutma, ona sevgi göstermeme, davranışlarını kontrol etmeme bulunmaktadır [74]. Duygusal istismara yol açan bu tür ortamda ebeveyn ile çocuk arasında iletişim kopukluğu yaşanmaktadır. İhmalkâr ebeveynler evlatlarını hiçbir şekilde kontrol etmezler, davranışlarına kısıtlama uygulamazlar ve çocuklarıyla da hiç alakadar olmazlar ayrıca onlara karşı sevgi ve şefkat göstermezler [3].

Maccoby ve Martin (1983)' e göre ilgisiz-kayıtsız tutuma sahip ebeveynler çocukları ile etkileşime girmek için gereken enerji ve zamanı en aza indirmeye çalışmaktadır. Bu ebeveynler çocukların gelişimleri açısından neyin iyi olduğuna ilişkin inanç dizisine göre yetiştirmekten çok ebeveyn merkezlidirler. Aile yaşantılarının temelini kendi istek ve ilgileri doğrultusunda yapılandırmaktadırlar [77].

Bu tür ilgisiz ve ihmal edilen bir ortamda yetişen bireyler, davranışlarının sonucunu düşünmeden hareket etmekte, okula karşı isteksiz olmakta ve zamanlarının çoğunu boşa harcamaktadır. Kısıtlanmaya ve engellenmeye karşı dirençleri düşük olduğundan saldırgan davranışlarda da bulunmaktadır [72]. Ebeveyn ilgisizliği ile çocuğun arkadaşlarına, öğretmenine ve çevresindeki eşyalara karşı verdiği zarar ve suçluluk davranışı arasında yakın bir ilişki bulunmuştur. Bu konuda yapılan araştırma sonuçlarına göre ilgisiz ve kayıtsız ebeveyn tutumunun çocuğun saldırganlık eğilimini pekiştirdiği görülmektedir [3].

Belirlenmiş olan pek çok ebeveyn tutumu bulunmaktadır. Tüm bu bilgiler doğrultusunda ebeveyn tutumlarının bireyin gelişimi üzerinde etkisi olduğuna ve erişkinlik yaşantısına da yön verebileceği görülmektedir. Bu bilgilerden yola çıkarak ebeveyn tutumları ile ergenlerde görülen öz-denetim sorunları ve kişilerarası ilişkilerde bağlanma stillerinin ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Ergenlik döneminde aile ve akranlarla kurulan ilişkinin ergen üzerindeki etkileri yadsınamaz. Çünkü ergenlik dönemi genç bireyler için yalnızca fiziksel açıdan değil aynı zamanda zihinsel ve duygusal açıdan da zorlu bir gelişim sürecidir. Bu dönemde

ebeveyn ve arkadaşların desteği çok önemlidir [78]. Aile, içinde bulunduğu toplumun kültürel özelliklerini yansıtmakla ve bunları nesilden nesile aktarmakla görevli olan bir yapıdır. Aile içi ilişkilerde çocuklar bulundukları yaş dönemine özgü farklı muameleler görebilmektedir. Küçük yaş döneminde olan çocuğun davranışlarına ebeveyn daha az kalıcı özellik atfederken; yaş dönemi ilerledikçe ebeveyn, onların davranışlarına daha kalıcı kişilik özellikleri yüklemektedir [19]. Ebeveynleri ile sağlıklı ve tatmin edici ilişkiler kurabilen bireyler aile dışındaki çevre ve akranları ile daha kolay istediği ilişkiler gerçekleştirebilmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin çocukları ile kuracakları ilişkiler ve davranışlar oldukça önemlidir [36].

Aile içerisinde gözlemlenen durumlar olgunlaşmakta olan ergenin kişilik yapısını önemli ölçüde şekillendirmektedir. Ailedeki atmosfer, aile içindeki kişilerarası ilişkilerden meydana gelmektedir. Ebeveyn ile ergen arasındaki ilişkiler, güçlü olan tutumla gücün türünü ve bunların ergen üzerindeki etkileriyle gencin algısını belirlemektedir. Ergen, ebeveyne karşı güven duyduğu ölçüde yaşadığı problemlere onları da dahil etmekte ve böylece sorunları daha kolay çözümleyebilmektedir [3]. Süreklilik ve aynılık duygusu kazanıldığında bireydeki davranış ve karakter tutarlı hale gelmekte ve böylece toplum içerisinde üstlenilecek olan roller belirginleşmektedir [79].

Geçmiş yıllardan günümüze kadar ergenlik döneminde ebeveyn ile ergen arasında oluşan bağın çoğunlukla yaşam boyu sürdüğü kabul edilmektedir [80]. Ergenlik döneminde bulunan kız ve erkek bireylerin hemcinsleri olan ebeveynlerini rol model alması ve onlarla özdeşim kurması gelişimleri açısından kritik bir önem taşımaktadır. Erkek birey, erken yıllardan itibaren babasını gözlemlemekte ve erkeksi davranışları öğrenmektedir. Kızlar ise aynı şekilde annelerini kendilerine model almakta ve kadınsal davranışları öğrenmektedir. Kısacası model alma sürecindeki bireyler, ebeveynlerinin birçok kişilik özelliğini taklit ederken aynı zamanda ahlaki ve kültürel açıdan değer ve standartlarını da benimsemektedir [36]. Böylece ergenler, gözlemledikleri ve benimsedikleri değerler ile kendilerini geleceğe hazırlamaktadır.

Ergenin problemlerin üstesinden gelme ve sosyal ilişkiler kurma noktasında önceki dönemlerinde oluşan sağlıklı ilişki boyutları oldukça önem taşımaktadır. Ebeveyn ile ergen arasında kurulan iletişimin temelinde erken çocukluk yılları

yatmaktadır. İletişimin yaşamın ilk yıllarından bu yana sağlıklı ve kopuk olması, ergenlik döneminde bulunan bireyin ebeveynleri ile zıtlaşmasına, çatışmasına ve kutuplaşmasına yol açabilmektedir. Ailenin ergene olan tutumu, onun hakları ile sorumlulukları arasındaki dengeyi kuracak nitelikte olmalıdır. Ayrıca aile içerisinde ergene uygulanan farklı ve tutarsız tutumlar ergen üzerinde kararsızlığa ve denge sorunlarına yol açabilmektedir. Bu dönemde ailenin yapması gereken sabırlı, dengeli ve objektif olmalarıdır [3]. Yapılan araştırmalar sonucunda bu dönemdeki ergenlerin en çok yakındığı konular; aileleri tarafından çocuk yerine konulmak, baskıcı ve katı tutuma maruz kalmak, anlaşılmamak, kararların saygı görmemesi ve çeşitli sorumluluklar verilmesidir [32].

Sonuç olarak aile içi sosyal ve duygusal ilişki açısından sağlıklı bir çocukluk dönemi geçiren birey, ergenlik döneminde karşılaştacağı problemleri daha kolay şekilde çözümleyebilmektedir. Erken yıllardan itibaren çocuklarıyla yaşına uygun iletişim kurmayı başaran ebeveynler bu iletişimi ergenlik yıllarında da sürdürebilmiş ve gereken rehberlik işlevini yerine getirmiş olmaktadır [3].

4.1.6.2. Ebeveyn tutumlarını etkileyen faktörler

Çocuk yetiştirme tutumlarında, geniş düzeyde kültür ile alt kültürler; mikro düzeyde ise aileler ve bireyler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Büyük ölçüde bu farklılıklar kişinin içinde bulunduğu toplumun sosyoekonomik durumundan, kural ve değerlerinden; bireyin inanç ve düşüncelerinden, kişilik özelliklerinden ve yetiştirme biçiminden kaynaklanabilmektedir. Bu anlamda kültürel değerler, ebeveynin yetiştirme biçimi, ebeveynler arasındaki ilişki, ailenin sosyoekonomik durumu, çocuğun cinsiyeti ve yaşı ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarını ve disiplin anlayışını etkileyebilmektedir [72].

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda benimsedikleri tutumların soylarının, milliyetlerinin, yaşanan coğrafyanın, inançlarının, cinsiyetlerinin, kendi çocukluk yaşantılarının ve kaygılarının etkisi fazladır [2]. Ebeveynler ile çocuk arasındaki ilişkileri; çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, ebeveynlerin birbiriyle olan ilişkileri, ailenin çocuğa karşı olan beklentisine uygun bir birey olup olmaması, ailedeki çocuk

sayısı, çocuğun cinsiyeti ve kişilik özellikleri, ailenin sosyoekonomik düzeyi, sosyal konumu ve kültürel değerleri gibi pek çok faktör belirlemektedir [34].

Ebeveynlerin kendi ebeveynleri ile olan yaşantıları, aile ilişkilerinde ve ebeveyn tutumlarında rol oynamaktadır. Kendi ebeveyni ile iletişimde olumsuz deneyimleri olan anne babalar, çocuklarına karşı da olumsuz tutum ve davranışlar sergileyebilmektedir. Önceden kazanılmış olan bu tutum ve davranışlar ancak bir öğrenme süreci sonucunda değişime uğrayabilmektedir [74]. Burada çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını anlamaya çalışmadan kendi arzuları doğrultusunda yetiştirmeye çalışmak ebeveynlerin yapmaması gereken önemli hatalardandır.

Eşlerin mutlu bir evliliklerinin olup olmaması ile çocuklarına karşı takındıkları tutum arasında ilişki vardır. Mutsuz evliliği olan eşlerin çocukları ile olan ilişkilerinde de aksamalar olacaktır. Ergenlik döneminde olan ergen, ebeveynin normal olmayan davranışlarından olumsuz biçimde etkilenmekte veya ebeveynler arası bozuk olan ilişkiden zarar görmektedir [19]. Ebeveynlerin içinde bulunduğu yaşlar da çocuklarına karşı tutumlarını etkilemektedir. Henüz ergenlik dönemi içerisinde bulunan ebeveynler yeterli olgunluğa erişemediğinden, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayamamakta ve onlara karşı ilgisiz tutumda bulunabilmektedir. Yeterli olgunluğa ulaşmış olan olgun ebeveynler ise, çocuğa karşı tutum ve davranışlarında daha başarılı olmakta ve başarılı çocuklar yetiştirmektedir [74].

Ailenin sosyoekonomik düzeyi ebeveyn tutum ve davranışlarını pek çok yönden etkilemektedir. Alt sosyoekonomik düzeye sahip ailelerde ebeveyn merkezli bir yaklaşım sergilenmektedir. Ebeveynler emir, itaat ve denetim odaklıdır. Orta sosyoekonomik düzeye sahip ailelerde çocuk merkezli, eşitlikçi ve kabul edici bir ilişki bulunmaktadır. Yüksek sosyoekonomik düzeye sahip ailelerde ise çocuklara karşı yakın ve sıcak davranışlar bulunmaktadır fakat burada ebeveynlerin çocuklarının yaşamlarına dahil olma isteği görülmektedir [81].

Ebeveynlerin eğitim düzeyi ve yaptığı mesleklerde ebeveyn tutumlarını etkileyen önemli etkenlerdir. Demokratik tutumun benimsendiği ailelerde genellikle yüksek eğitim düzeyine sahip anne babalar görülürken, otoriter tutumun benimsendiği ailelerde ise, düşük eğitim düzeyine sahip anne babalar görülmektedir. Ebeveynlerin yetersiz bilgi ve anlayışları nedeniyle sık sık hata yapmaları, çocuklarını kendi

yetiştirilme tarzlarına bağılı şekilde eğitmeleri, çocuklarının hatalı davranışlar sergilemesine ve gelişimlerinin olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır [74].

Çocuğun cinsiyeti, ebeveyn tutumlarını etkileyebilmektedir. Kültürel etmenlerin etkisiyle ebeveynler kız ve erkek çocuklarına farklı davranış biçimleri sergileyebilmektedir. Genellikle erkek çocuklar, aşırı hoşgörölü ve demokratik tutum ile yetiştirilirken, kız çocuklara daha çok baskıcı ve otoriter tutum sergilenmektedir [82]. Aile içi ilişkilerde ebeveynler, çocukların içinde bulunduğu yaşlara göre farklı tutum ve davranışlar sergileyebilmektedir [19]. Özellikle ergenlik döneminde bulunan bireyin yaşa ve gelişimine bağılı olarak artan ihtiyaç ve beklentileri aile içi iletişimin olumsuz olmasına neden olabilmektedir [74].

Ebeveyn tutumlarını etkileyen en önemli faktörlerden biri, içinde bulunulan kültüre ait özelliklerdir [83]. Her kültürün kendine özgü çocuk yetiştirme tutumu bulunmaktadır. Bu tutumlar toplumdan topluma, kültürden kültüre ve aileden aileye farklılık gösterebilmektedir. Bir toplumda bulunan farklı sosyal sınıflardaki ebeveynlerin farklı çocuk yetiştirme tutumları, farklı ceza uygulamaları ve farklı ödöl yöntemleri olduğu söylenebilmektedir [19].

4.1.6.3. Ebeveyn tutumlarına göre ergenlerde görölün öz-denetim sorunları

Ergenlerin güçlü ve başarılı olduğu alanlara odaklanmak ve toplumsal olarak beklenen olumlu nitelikleri önemsemek gençlerin sağlıklı gelişmesi açısından oldukça önemlidir. Ergenlik döneminde öz-denetim becerilerine sahip olan bireylerde öz-disiplinin de geliştiğı ve kendisi hakkında sorumluluk alabildiğı görölmüşür. Ayrıca bu bireyler çeşitli düşünceleri konusunda akranlarına göre daha esnek ve analitik düşünme kapasitesine sahip, değişime ve gelişime ayak uydurabilen bireylerdir [84].

Öz-denetim becerileri çocukluk döneminden başlayarak ergenlik ve yetişkinlik yıllarına kadar gelişmektedir. Akademik başarının da göstergesi olan öz-denetim, kişilerarası ilişkilerin niteliğı açısından da oldukça önemlidir. İyi bir öz-denetim becerisine sahip olan ergenlerde daha az öfkelenme ve daha az kaygılanmanın olduğu görölmüşür. Ayrıca bu ergenlerin daha rahat ve huzurlu olduğu belirlenmiştir. Özellikle çocukluk ve ergenlik döneminde ebeveynler tarafından görölün dengeli, sıcak ve destekleyici tutumun; yaşamın erken dönemlerinden itibaren çocuk ve

ergende öz-denetim becerisini geliştirdiği görölmektedir. Bu ilişki Bowlby'nin ifade ettiği güvenli bağlanmayı göstermektedir [85]. Baumind' in yaptığı araştırmalar sonucunda, ebeveynin çocuğa gösterdiği sıcak ve yakın ilişkinin, olumlu bir disiplin yöntemiyle birleşmesi durumunda ergenin daha olumlu duygu ve davranışlara sahip, öz-denetim sahibi ve daha güvenli bireyler olduğu görölmüştür [25].

Bireyin kendi davranışını şekillendirmesi konusunda ebeveyn tutumlarının önemi oldukça büyüktür. Bağımsızlık ve özerkliğin kazanılmaya çalışıldığı ergenlik döneminde birey büyük ölçüde akranlarının etkisi altındadır. Ancak bu dönemdeki öz-denetim becerileri üzerinde ebeveynin etkisi yadsınamaz. Bu dönemde ergen, kendi tutum ve davranışlarını ebeveynlerinden gelen davranışsal ipuçlarını özümseyerek şekillendirmektedir. Kısacası ergenin öz-denetim mekanizmasını; erken çocukluk döneminde olduğu gibi ergenlik döneminde de ebeveynlerin çocuğundan beklediği tutumlar ve çizdiği sınırlar etkilemektedir [25].

Yapılan bir araştırma sonucunda, düşük öz-denetim becerisine sahip olan ergenlerde yeme bozuklukları, alkol ve madde bağımlılığı, öfke ve dürtü kontrol sorunları görölmüştür. Bu sorunlara bağlı olarak da akademik başarısızlık, suça yatkınlık, kişilerarası olumsuz iletişim becerileri gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Öz-denetim mekanizması bu ergenlerde daha iyi çalışması durumunda bu sonuçların doğmaması ya da bu gibi olumsuz etkilerin daha aza indirgenmesi beklenecektir [86]. Ayrıca yapılan başka bir çalışmada da ergenlerin algılama, duygu düzenleme, desteklemedeki öz-denetim ve öz-yeterlilik düzeyleri arttıka; depresyon, kaygı, olumsuz beden algısı, düşük benlik saygısı gibi sorunların azaldığı ve aralarında ters bir ilişki olduğu saptanmıştır [87]. Bu araştırmalar ergenlik döneminde öz-denetimin ne kadar işlevsel bir gücü olduğunu doğrulamaktadır.

4.1.6.4. Ebeveyn tutumlarına göre ergenlerin kişilerarası ilişkilerde bağlanma stilleri

Ergenlik dönemi başlarında mevcut olan bağlanma ilişkileri, geçmişte ebeveynler ile kurulan ilişkinin niteliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlanma ilişkileri ergenin var olan kişisel özelliklerine bağlı olarak da şekillenmektedir. Ergen, farklı durumlar karşısında duyguları ile beş edebilmek için çeşitli savunma mekanizmaları

geliştirmektedir. Güvenli bağlanmanın kurulmadığı, tutarsız veya kaçınan bağlanmanın ön planda olduğu ebeveyne sahip ergen birey, kaygı veren olumsuz durumlarla karşılaştığında bununla baş etmekte güçlük çekmektedir [25].

Kişilerarası kurulan iletişimlerle yürütülen ilişki kurma ve sürdürmenin, bireyin doğumu itibariyle yaygın olarak bağlanma arayışı ve aynı zamanda bilinçli bağlanma durumunu oluşturmada oldukça önemli bir rol oynadığı ve bağlanma kuramının kişilerin doğumundan ölümüne kadar olan kalıcı ilişki kalıplarını betimlemeye çalıştığı belirtilmektedir [88]. İnsanlar, kurdukları ilişkiler içinde sürekli yeniden tanımlanan varlıklardır; diğer kişilerle hiçbir şekilde ilişkisi olmayan bir insan düşünülemez [89].

Ergenlik döneminde bağlanmanın yöneldiği kişiler değişmektedir. Yaşamın erken dönemlerinde olan ebeveyne karşı bağlanma bu dönemde zayıflamaktadır. Ancak birçok konuda olduğu gibi burada da bireysel farklılıklar söz konusudur. Bazı ergen bireyler bu dönemde de ebeveynine sıkı sıkıya bağlılık gösterirken bazıları tamamen onlardan kopma eğilimi gösterebilmektedir. Ancak çoğunluğun bağlarını yaşam boyu devam ettirdiği görülmektedir [90]. Ergenlerde bu dönemde çoğunlukla akranları ile daha fazla vakit geçirme görülmektedir. Bu durum onların sosyalleşmesi açısından önemlidir ancak yine de bu onların ebeveynlerinden uzaklaşıp tek başlarına kalmak istedikleri anlamına gelmemektedir. Ebeveynlerine güven duyarak bağlanma gösteren ergenlerin akranları ile de benzer ilişkiler yaşadığı görülmektedir [26].

Sosyal gelişim açısından değişmekte olan ergen birdenbire bağımsızlaşıp kendini kolaylıkla yönetebilen bir kişi haline gelmemektedir. Ancak bağımlılıktan sıyrılmak ve aileye bağlı halde bulunmak ergen ruh sağlığı açısından oldukça önemlidir. Ebeveyn ile kurulan güvenli bağlanma ilişkisi bireyin sosyal yeterlilik algısını büyük ölçüde şekillendirmektedir. Sağlıklı ve güven ilişkisine dayalı bağlanmanın ergen bireye destekte bulunduğu ve içinde bulunduğu belirsiz, geniş ve karmaşık çevrelerini değerlendirmede yardımcı olduğu kabul edilmektedir [26].

Ergenlik döneminde kişilik gelişimi üzerinde olumsuzluk yaratacak iki farklı türde ebeveyn tutumu bulunmaktadır. İlki çocuğunu çok fazla koruyup kollayan ebeveyn tutumu, ikincisi ise ihmalkâr ebeveyn tutumudur. Çok fazla üzerine düşülen ve özen gösterilen çocukların ergenlik döneminde de stres yaratan durumlarla başa

çıkamadığı görülmektedir. İhmalkâr tutumda ise ergenlik döneminde, soğuk ve her şeyden şüphe duyan güvensiz bir kişilik gelişmektedir. Bu iki hatalı tutumda güvenli bağlanmanın gelişmesine engel oluşturmaktadır [91]. Yani ergenlik dönemindeki bireyin gelişmekte olan benliği üzerinde ebeveynlerinin büyük ölçüde tesiri bulunmaktadır. Bu tesirin yoğunluğu ne türde olduğu, sağlıklı veya sağlıklı oluşu yüksek oranda ergenin yetiştirildiği ebeveyn tutumuna ve buna bağlı olarak gelişen bağlanma stillerine bağlıdır [25].

Kısacası ergen bireylerde bağlanma üzerine yapılmış olan araştırmalar sonucunda bağlanma stillerinin önemi ortaya konulmaktadır. Ebeveynlerine karşı güvenli bağlanma stiline sahip olan ergenlerin duygu durumlarını daha kolay ifade edebildikleri görülmüştür. Ayrıca bu ergenlerin, ebeveynleri ile kurulan ilişkilerinde ve akran çevrelerinde de diğer bağlanma stillerine sahip ergenlere kıyasla daha az çatışma yaşadıkları saptanmıştır [92].

4.1.7. Ergenlikte gelişimsel görevler ve yaşanan sorunlar

Yaşamın belli dönemlerinde olduğu gibi ergenlik döneminde de yerine getirilmesi gereken bazı gelişimsel görevler bulunmaktadır. Bu gelişimsel görevlerin önemli bir kısmı bireyin sosyal çevresi tarafından belirlenmekte ve her toplumda ergenlik dönemine ilişkin uygulanması gereken çeşitli beklentiler bulunmaktadır. Örneğin; ergenlik döneminde bahsedilen bağımsızlaşma, kültürden kültüre farklılığın açıkça görüldüğü bir olgudur. Bireyci toplumlarda ergenlik dönemindeki bireyin kendi kararlarını erken dönemlerde vermesi ve bağımsızlığını kazanması beklenirken, kolektif toplumlarda ailenin kararları ön planda olduğu için toplumun beklentisi, bağımsızlık kazanımının daha ileri dönemlerde olması yönündedir [24].

Lee ve ark. (1992) birçok stres yaşantısında olduğu gibi, ergen bireyin bu dönemde gelişimsel görevleriyle ilgilenmesinin öznel bir durum olduğunu belirtmiştir. Yani bir ergenin baş edemediği herhangi bir görevi, bir başka ergenin başarıyla çözüme kavuşturabildiğini ileri sürmüştür. Bu nedenle çeşitli araştırmacılar, ergenlik dönemini fırtına ve stres dönemi olarak değil de bir başa çıkma dönemi olarak tanımlamanın daha yerinde olacağını düşünmüştür. Ergenler, çeşitli durumlardaki gelişimsel beklentilerin, mevcut olan yetenek düzeylerini aşacağını düşünebilmekte;

bu da strese yol açarak onların psikolojik veya davranışsal açıdan problemler yaşamalarına neden olabilmektedir [93].

Gelişimsel açıdan hızlı değişimlerin görüldüğü bu dönem, ergende şaşkınlığa ve değişimleri kabul etmeyip benimsememesi durumuna yol açabilmektedir. Bu nedenle dönemin önde gelen konulardan biri ergenin değişmekte ve gelişmekte olduğu bedenini kabullenmesi ve bu değişimlere uyum sağlayabilmesidir [2]. Beden imajı algısı ergenlik döneminde özümsemesi gereken kritik bir olgudur [26]. Hızlı değişimler ergen üzerinde önemli derecede kaygı kaynağı oluşturmaktadır. Ergenin bu değişimlere karşı hazırlı olup olmaması durumu, toplumun koyduğu ölçütlerle ergenin olgunluk düzeyi arasındaki uyumsuzluk, ergenin davranışları üzerinde etkili olmaktadır [2].

Yetişkinlik dönemine sağlıklı şekilde erişmenin en önemli noktası, ergenin kimlik kazanma sürecidir. Kimlik oluşma süreci ergenlik döneminden çok daha önce başlamaktadır. Geçmiş yaşam dönemlerinde sağlıklı sonuçlar alınmış olması, yetişkin kimliğine geçişi de kolaylaştırmış olmaktadır [47]. Cole (1970), ergenlik döneminde önde gelen konular ve sorunları; duygusal olgunluğa erişmek, karşı cinse ilginin artması, genel sosyal olgunluğa erişmek, bağımsızlaşma isteği, bilişsel olgunluk düzeyi, ekonomik özgürlük isteği ve yetişkinler gibi boş zamanı değerlendirme isteği olarak sıralamıştır [2].

Stresli bir dönem olarak kabul edilen bu dönemi sorunlu kılan asıl husus, ergenin yeni ve farklı durumlarla başa çıkma becerilerinin henüz yeterince gelişmemiş olmasıdır. Yeni ilgilere yönelim, toplumsal olarak kabul gören değer ve yargılar ve aile tutumlarının birlikteliği önemli konulardır. Ergenin aile ve çevresiyle olan ilişkilerinin niceliksel ve niteliksel boyutu, çevreden aldığı geri bildirimlerin tümü ergenlik döneminin zorlu geçmesinde etkili olabilmektedir [26].

Ayrıca sosyal ve kültürel çevrenin ergenlik dönemine ilişkin görüş ve beklentileri, tutumları, meslek seçimi ve kendini geliştirme gibi konular ile ergene sunulan imkanlar da bu dönemde yaşanan sorunların yoğunluğunu ya da çeşitliliğini etkileyebilmektedir. Kısacası ergenin gelişimsel görevleri ve yaşadığı sorunlar konusunda ergen ile sosyal çevresi sürekli bir etkileşim durumundadır.

5. MATERYAL VE METOT

Bu bölümde araştırmanın modeline, örneklemine, veri toplama araçlarına, veri toplama sürecine, sınırlılıklarına, sayıltılarına ve verilerin analizine ver verilmiştir.

5.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, nicel araştırma türünde ve ilişkisel tarama modelindedir. İlişkisel tarama modeli adı verilen bu nicel araştırma modeli, iki veya daha fazla sayıdaki değişkenin incelenmesi, aralarındaki değişimin birlikte olup olmadığı, değişimin ne derecede olduğu ve yönünü (negatif ve pozitif) belirlemeyi amaçlamaktadır [81]. İlişkisel tarama modeli, değişkenler arası ilişkilerin tahmin edilmesi ve ilişki düzeylerinin belirlenmesi için oldukça önemlidir [82]. Araştırmada algılanan ebeveyn tutumlarına göre ergenlerde görülen öz-denetim sorunları ve kişilerarası ilişkilerde bağlanma stillerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

5.2. Çalışma Grubu

Evren, bir araştırmaya başlarken sorulacak olan soruların cevabını elde edebilmek amacıyla toplanabilecek varlıkların oluşturduğu büyük topluluktur [82]. Bu araştırmanın evrenini İstanbul ili Avrupa yakası merkez ilçelerinde bulunmakta olan Resmi Anadolu Lisesi 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemine 2021-2022 yılı güz yarıyılında İstanbul ili Avrupa yakasındaki Fatih, Bakırköy ve Zeytinburnu merkez ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 3 adet Resmi Anadolu Lisesinde eğitim görmekte olan 14-18 yaş arası lise 1, 2, 3 ve 4. sınıf düzeyindeki 484 adet ergen oluşturmaktadır. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalı gerçekleşmekte olup, çalışma öncesi veli onam formu ile bilgilendirme onamı alınmıştır. Araştırmada basit seçkisiz örnekleme modeli kullanılmıştır. Her bir örnekleme birimine eşit seçilme olasılığı vererek seçilen birimlerin örnekleme alındığı yöntemle basit seçkisiz örnekleme (simple random sampling) adı verilmektedir [82]. Çalışma öncesi güç analizi yapılmış olup 0.95 güç, 0,05 hata ve 0.30 yüksek etki düzeyi ile çalışmanın 484 kişi ile yapılması uygun bulunmuştur.

5.2.1. Çalışma grubunun demografik özellikleri

Bu çalışma Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 2021-2022 yılı güz yarıyılında İstanbul ili Avrupa yakasında bulunan Fatih, Bakırköy ve Zeytinburnu merkez ilçelerindeki 3 adet Resmi Anadolu Lisesinde eğitim görmekte olan 14-18 yaş arası lise 1, 2, 3 ve 4. sınıf düzeyindeki 484 öğrenci ile yapılmıştır.

Tablo 5.2.1.1: Çalışma Grubunun Demografik Bilgilerinin Frekans Ve Yüzdelik Dağılımları

Değişken	Alt değişken	n	%
Cinsiyet	Kız	270	55,8
	Erkek	214	44,2
	Toplam	484	100
Yaş	14	145	30,0
	15	113	23,3
	16	113	23,3
	17	110	22,7
	18	3	,6
	Toplam	484	100
Sınıf	9	130	26,9
	10	130	26,9
	11	125	25,8
	12	99	20,5
	Toplam	484	100
Gelir durumu	Düşük	20	4,1
	Orta	443	91,5
	Yüksek	21	4,3
	Toplam	484	100
Anne eğitim durumu	Okur yazar değil	13	2,7
	İlkokul	120	24,8
	Ortaokul	89	18,4
	Lise	168	34,7
	Üniversite	80	16,5

	Lisansüstü	14	2,9
	Toplam	484	100
Baba eğitim durumu	Okur yazar değil	2	,4
	İlkokul	86	17,8
	Ortaokul	95	19,6
	Lise	181	37,4
	Üniversite	98	20,2
	Lisansüstü	22	4,5
	Toplam	484	100
Anne yaş	30-39	134	27,7
	40-49	298	61,6
	50-59	50	10,3
	60 ve üzeri	2	,4
	Toplam	484	100
Baba yaş	30-39	57	11,8
	40-49	315	65,1
	50-59	104	21,5
	60 ve üzeri	8	1,7
	Toplam	484	100
Anne baba birliktelik durumu	Evli birlikte yaşıyorlar	408	84,3
	Birlikte yaşıyorlar	18	3,7
	Evli ayrı yaşıyorlar	10	2,1
	Boşanmış	48	9,9
	Toplam	484	100
Kardeş sayısı	Tek çocuk	46	9,5
	1	161	33,3
	2	117	24,2
	3	118	24,4
	4	34	7,0
	5 ve üzeri	8	1,7
	Toplam	484	100
Doğum sırası	Tek çocuk	47	9,7
	İlk çocuk	190	39,3

	İkinci çocuk	154	31,8
	Üçüncü çocuk	66	13,6
	Dördüncü ve üzeri	27	5,6
	Toplam	484	100

Çalışma grubunun 55,8'i (n=270) kız, %44,2'si (n=214) erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %30,0'ı (n=145) 14, %23,3'ü (n=113) 15, %23,3'ü (n=113) 16, %22,7'si (n=110) 17 ve %0,6'sı (n=3) 18 yaşındadır. Öğrencilerin %26,9'u (n=130) 9. sınıf, %26,9'u (n=130) 10. sınıf, %25,8'i (n=125) 11.sınıf ve %20,5'i (n=99) 12. sınıf öğrencisidir. Katılımcıların %4,1'i (n=20) düşük, %91,5'i (n=443) orta ve %4,3'ü (n=21) yüksek gelir durumuna sahiptir. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin %2,7'si (n=13) okur yazar değil, %24,8'i (n=120) ilkokul, %18,4'ü (n=89) ortaokul, %34,7'si (n=168) lise, %16,5'i (n=80) üniversite ve %2,9'u (n=14) lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir. Öğrencilerin babalarının %0,4'ü (n=2) okur yazar değil, %17,8'i (n=86) ilkokul, %19,6'sı (n=95) ortaokul, %37,4'ü (n=181) lise, %20,2'si (n=98) üniversite ve %4,5'i (n=22) lisansüstü eğitim düzeyine sahiptir. Katılımcıların annelerinin %27,7'si (n=134) 30-39, %61,6'sı (n=298) 40-49, %10,3'ü (n=50) 50-59 ve %0,4'ü (n=2) 60 ve üzeri yaşa sahiptir. Katılımcıların babalarının %11,8'i (n=57) 30-39, %65,1'i (n=315) 40-49, %21,5'i (n=104) 50-59 ve %1,7'si (N=8) 60 ve üzeri yaşa sahiptir. Öğrencilerin ebeveynlerinin %84,3'ü (n=408) evli birlikte yaşıyor, %3,7'si (n=18) birlikte yaşıyor, %2,1'i (n=10) evli ayrı yaşıyor ve %9,9'u (n=48) boşanmıştır. Katılımcıların %9,5'i (n=46) tek çocuk, %33,3'ü (n=161) 1, %24,2'si (n=117) 2, %24,4'ü (n=118) 3, %7,0'ı (n=34) 4 ve %1,7'si (n=8) 5 ve üzeri kardeşe sahiptir. Öğrencilerin %9,7'si (n=47) tek çocuk, %39,3'ü (n=190) ilk çocuk, %31,8'i (n=154) ikinci çocuk, %13,6'sı (n=66) üçüncü çocuk ve %5,6'sı (n=27) dördüncü ve üzeri çocuktur.

5.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak ergen bireylerin demografik özelliklerinin belirlendiği Demografik Bilgi Formu; ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumlarını ölçebilmek için “Anne Baba Tutum Ölçeği”, ergenlerin öz-denetim becerilerini ölçebilmek için “Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği” ve kişilerarası ilişkilerde

bağlanma stillerini ölçebilmek için de “Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği” kullanılmıştır.

5.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan demografik bilgi formunda ergenlerin cinsiyetine, yaşına, sınıfına, aile gelir durumuna, anne-baba eğitim durumuna, anne-baba yaşına, anne-baba birliktelik durumuna, kardeş sayısına, doğum sırasına, sağlık sorunu olup olmamasına, okula devam durumuna ilişkin sorular yer almaktadır. Demografik bilgi formunun başında araştırmacıyı bilgilendiren ve gizlilik esasına dayalı bir araştırma olacağını belirten bir metin ve veli onam formu bulunmaktadır.

5.3.2. Anne Baba Tutum Ölçeği

Lamborn ve arkadaşları (1991) ‘nın geliştirmiş olduğu Anne Baba Tutum Ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği Ayşen Yılmaz (2000) tarafından yapılmıştır. 26 maddeden oluşan bu ölçek, algılanan anne baba tutumunu ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçekte kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetleme/kontrol olmak üzere üç alt boyut ortaya çıkmıştır. Ölçekten toplam puan elde edilmemektedir. Ölçeğin 1. maddeden 19. maddeye kadar olan tek numaralı (1,3,5,7,9,11,13,15,17) 9 adet maddenin toplamı kabul/ilgi boyutunu oluşturmaktadır. Buradaki maddeler aynı şekilde puanlanmaktadır ve alt boyuttan elde edilen yüksek puan, algılanan ilginin yüksek olduğunu göstermektedir. Çift numaralı maddeler ise psikolojik özerklik boyutunu oluşturmaktadır ve 12. madde dışındaki bu maddeler tersten puanlanmaktadır. Yalnızca 12. madde tersten değil aynı şekilde puanlanmaktadır. Buradaki çift numaralı (2,4,6,8,10,12,14,16,18) maddelerin toplamı psikolojik özerklik boyutunu oluşturmaktadır ve elde edilen yüksek puan algılanan psikolojik özerkliğin düşük olduğunu (yani anne ve babanın çocuğun özerkliğini göstermesine izin vermediğini) göstermektedir. Ölçekteki 19 ile 26. maddelerin toplam puanı ise denetleme boyutunu oluşturmaktadır. 19. ve 20. maddelere 1 ile 7 arasında puan verilmektedir. Eğer verilen cevap “hayır” ise 7 puan almakta, “istediğim saate kadar” ise 1 puan almaktadır. 21. ile 26. maddelere ise 1 ile 3 arasında puan verilmektedir. Cevaplarda “Hiç çaba göstermez” 1, “çok az çaba gösterir” 2 ve “çok

çaba gösterir” 3 puan almaktadır. Bu boyuttan elde edilen yüksek puan denetlemenin yüksek olduğunu göstermektedir. Birinci boyuttaki Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .72, ikinci boyutta .76 ve üçüncü boyutta .82 olarak hesaplanmıştır. Lise öğrencileri için güvenirlik katsayıları ve iç tutarlık katsayıları sırasıyla; kabul/ilgi alt ölçeği .82 ve .70, denetleme alt ölçeği için .88 ve .69, psikolojik özerklik alt ölçeği için .76 ve .66 olarak bulunmuştur [64].

5.3.3. Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği

Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği, ergen bireylerin öz-denetim becerilerini ölçmek amacıyla Moilanen (2005) tarafından geliştirilmiştir. Mehmet Harma (2008) tarafından Türkçe uyarlaması ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek 4'lü likert tipinde toplam 32 maddeden oluşmaktadır. 1'den 4'e kadar olan maddelerde; 1 seçeneği 'Bana hiç benzemiyor', 2 seçeneği 'Bana benzemiyor', 3 seçeneği 'Bana biraz benziyor' ve 4 seçeneği 'Bana çok benziyor' olarak derecelendirilmiştir. Ölçek puanlarında en düşük 32, en yüksek 128 puan alınmaktadır. Ölçekten alınan puan arttıkça ergenin kendini düzenleme konusunda daha iyi ve yetenekli olduğu kabul edilmektedir. Ölçek öz-denetim başarısı ve öz-denetim başarısızlığı olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin; 4, 25, 26, 19, 24, 13, 23, 9, 1, 18, 5, 27, 20, 3, 15, 21, 22 ve 14. maddeleri öz-denetim başarısını ifade ederken 8, 16, 12, 29, 7, 10, 17, 30, 2, 11, 32, 28, 6 ve 31. maddeler ise öz-denetim başarısızlığını ifade etmektedir. Ölçeğin öz-denetim başarısızlığı maddeleri tersten puanlanmaktadır. Yapılan açıklayıcı faktör analizinde 18 madde öz-denetim başarısı ve 14 madde öz-denetim başarısızlığı olarak iki boyut ortaya çıkmıştır. Başarı boyutu varyansın 24 %19.15'ini, başarısızlık boyutu da %10.07'sini açıklamaktadır. Ölçeğin cronbach alfa iç tutarlık katsayıları ergenlerde başarı alt boyutu için .85, ergenlerde başarısızlık alt boyutu için .80 olduğu saptanmıştır [54].

5.3.4. Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği

Geliştirilmesinde Bowlby'nin (1980) üçlü bağlanma (güvenli, güvensiz-kaygılı ve güvensiz-kaçınan) kuramından yararlanılan Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması Mehmet Kandemir ve Tahsin İlhan

(2017) tarafından yapılmıştır. Ölçek, toplam 21 maddeden oluşmaktadır ve 3 faktör biçimindedir. Ölçekteki toplam 21 maddenin ilk 7 maddesi güvenli bağlanma stili ile ilgilidir. Sonraki 7 maddesi kaygılı bağlanma stili ile ve geriye kalan en son 7 maddesi ise kaçınan bağlanma stiliyle ilgilidir. Ölçek 7'li likert tipindedir. Cevaplardan 1 seçeneği 'Bana hiç uygun değil', 4 seçeneği 'Bana orta düzeyde uygun' ve 7 seçeneği 'Bana her zaman uygun' şeklinde derecelendirilmektedir. Kişilerarası bağlanma stilleri ölçeğinin güvenirlik analizi yapılmış ve sonucun Cronbach alfa analizine göre sırasıyla .80, .74 ve .72 olduğu bulunmuştur [41]. Güvenirlik belirleme ölçütlerine göre .60 katsayısının yeterli olduğu belirtilmektedir [84].

5.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmada algılanan ebeveyn tutumları ile ergenlerde görülen öz-denetim sorunları ve kişilerarası ilişkilerde bağlanma stillerinin incelenmesi amacıyla "Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği", "Anne Baba Tutum Ölçeği" ve "Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği" sahiplerine mail yolu ile ulaşılarak kullanım izinleri alınmıştır. Uygulamanın etik açıdan değerlendirilmesi amacıyla İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na başvuru yapılmış ve çalışmanın gerekçe, amaç ve yöntemlerinin etik ve bilimsel yönden uygun olduğu kararı araştırmacı tarafından yazılı olarak alınmıştır. Çalışma öncesinde, araştırma verilerinin covid-19 pandemisi sebebiyle Google Formlar üzerinden toplanması planlanmıştır fakat okulların yüz yüze eğitime geçmesi nedeni ile plan değişikliği yapılarak veriler okullarda bizzat elden toplanmıştır. Araştırma kapsamında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Resmi Anadolu Liselerinde uygulama yapabilmek için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne araştırma izni başvurusu yapılmış ve gereken tüm evraklar araştırmacı tarafından teslim edilmiştir. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne yapılan araştırma izin başvurusu onaylandıktan sonra seçilen ilçelerdeki seçilen okulların okul müdürleri ile yüz yüze görüşerek veri toplama için randevu alınmıştır. Görüşmede okul müdürlerine izin belgelerinin kopyaları ve araştırma hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Araştırmaya onay veren okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık servisi aracılığı ile formlar öğrencilere dağıtılmış ve doldurulmuştur. Öğrencilerin bilgilerinin tamamen gizli kalacağı hem yazılı hem de sözlü olarak verilmiştir.

5.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul ili Avrupa yakasındaki Fatih, Bakırköy ve Zeytinburnu ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı üç farklı Resmi Anadolu Lisesine devam eden 14-18 yaş arası ergenler ile sınırlandırılmıştır.

5.6. Araştırmanın Sayıtları

1. Ergenlerin formda bulunan tüm soruları kendilerine göre en doğru seçeneği dürüstçe işaretlediği varsayılmıştır.

5.7. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2020 Statistical Software (NCSS LLC, Kaysville, Utah, USA) programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken, nicel değişkenler ortalama, standart sapma, medyan, min ve max değerleriyle, nitel değişkenler frekans ve yüzde gibi tanımlayıcı istatistiksel metodlar ile gösterilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluklarının değerlendirilmesinde Shapiro Wilks test ve Box Plot grafiklerden yararlanılmıştır.

Normal dağılım gösteren niceliksel iki grup değerlendirmelerinde Bağımsız t-test; üç grup ve üzerindeki karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Bonferroni test kullanılmıştır. Normal dağılım göstermeyen değişkenlerin üç grup ve üzeri karşılaştırmalarında Kruskal Wallis test ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Dunn test kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkilerin değerlendirilmesinde dağılıma göre Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

6. BULGULAR

Algılanan ebeveyn tutumlarına göre ergenlerde görülen öz-denetim sorunları ve kişilerarası ilişkilerde bağlanma stillerinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın bu bölümünde, ergenlerden algılanan Anne Baba (Ebeveyn) Tutum Ölçeği, Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği, Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu aracılığı ile toplanan verilerin ilişkisel analizleri yer almaktadır. Sırasıyla ölçme araçlarının güvenilirlik analizlerine, ölçeklerden alınan puanların tanımlayıcı istatistiklerine göre değerlendirilmesine ve ölçek alt boyutlardan elde edilen puanlar arasındaki ilişkilerin incelendiği tablolara yer verilmiştir.

Tablo 6.1: Anne-Baba Tutum Ölçeği İç Tutarlılıklarının İncelenmesi

	Soru Sayısı	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Cronbach's Alfa
Kabul/İlgi	9	26,87±4,36	27 (11-36)	0,663
Psikolojik Özerklik	9	22,21±4,67	22 (9-36)	0,636
Denetleme	8	26,15±4,76	27 (9-32)	0,638

Tablo 6.1 incelendiğinde, araştırmaya katılan katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi” alt boyutundan aldıkları puanlar 11 ile 36 arasında değişmekte olup, ortalama 26,87±4,36 puan; “Psikolojik Özerklik” alt boyutundan aldıkları puanlar 9 ile 36 arasında değişmekte olup, ortalama 22,21±4,67 puan; “Denetleme” alt boyutundan aldıkları puanlar 9 ile 32 arasında değişmekte olup, ortalama puan 26,15±4,76 olarak belirlenmiştir.

Tablo 6.1 incelendiğinde, Anne-Baba Tutum Ölçeği iç tutarlılık puanlarında; Kabul/İlgi alt boyutu için $\alpha=0,663$ olarak, Psikolojik Özerklik alt boyutu için $\alpha=0,636$ olarak, Denetleme alt boyutu için $\alpha=0,638$ olarak bulunmuştur. Buna göre ölçeğin oldukça güvenilir olduğu saptanmıştır.

Tablo 6.2: Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Tanımlayıcı Özelliklere Göre Karşılaştırılması

		Anne-Baba Tutum Ölçeği					
		Kabul/İlgi		Psikolojik Özerklik		Denetleme	
		Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)
Yaş	14 yaş (n=145)	26,79±4,08	27 (15-35)	22,80±4,71	23 (12-35)	27,46±4,03	28 (16-32)
	15 yaş (n=113)	26,91±4,56	28 (12-35)	22,29±4,76	22 (12-33)	26,72±4,56	28 (9-32)
	16 yaş (n=113)	26,67±4,48	27 (15-36)	22,06±4,85	22 (9-36)	25,27±4,84	26 (10-32)
	17-18 yaş (n=113)	27,13±4,44	28 (11-36)	21,5±4,29	21 (12-35)	24,78±5,24	26 (12-32)
<i>Test Değ; F</i>		0,234		1,691		9,018	
<i>p</i>		^a 0,873		^a 0,168		^a 0,001**	
Cinsiyet	Kız (n=270)	27,37±4,27	28 (15-35)	22,29±4,75	22 (12-35)	27,40±3,67	28 (14-32)
	Erkek (n=214)	26,23±4,40	27 (11-36)	22,11±4,58	22,5 (9-36)	24,56±5,46	26 (9-32)
<i>Test Değ; t</i>		2,878		0,417		6,825	
<i>p</i>		^b 0,004**		^b 0,677		^b 0,001**	
Gelir durumu	Düşük (n=20)	23,45±5,81	24 (12-32)	23,20±5,35	22 (14-33)	26,35±5,54	28,5 (14-32)
	Orta (n=443)	27,00±4,26	28 (11-36)	22,19±4,67	22 (9-36)	26,23±4,63	27 (10-32)
	Yüksek (n=21)	27,43±3,61	28 (19-33)	21,71±4,03	22 (14-31)	24,14±6,39	26 (9-32)
<i>Test Değ; F</i>		6,663		0,572		1,958	
<i>p</i>		^a 0,001**		^a 0,565		^a 0,142	

^aOne-Way ANOVA Test (F) & Bonferroni Test

^bStudent-t Test (t)

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 6.2 incelendiğinde, yaş değişkenine göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi” ve “Psikolojik Özerklik” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05). Yaşlarına göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Denetleme” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır (p=0,001; p<0,01).

Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; 14 yaşındaki katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, 16 ve 17-18 yaşındakilerden anlamlı yüksektir ($p=0,001$; $p=0,001$; $p<0,01$). 15 yaşındaki olguların alt boyuttan aldıkları puanlar, 17-18 yaşındakilerden anlamlı yüksektir ($p=0,011$; $p<0,05$).

Tablo 6.2 incelendiğinde, cinsiyet değişkenine göre Kız katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi” ve “Denetleme” alt boyutundan aldıkları puanların, erkek katılımcılardan istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek olduğu saptanmıştır ($p=0,004$; $p=0,001$; $p<0,01$). Cinsiyetlerine göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Psikolojik Özerklik” alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 6.2 incelendiğinde, gelir durumlarına göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,001$; $p<0,01$). Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; gelir durumu düşük olan katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, gelir durumu orta ve yüksek olanlardan anlamlı seviyede az saptanmıştır ($p=0,001$; $p=0,010$; $p<0,05$). Gelir durumlarına göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Psikolojik Özerklik” ve “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.3: Aile Özelliklerine Göre Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Karşılaştırılması

		Anne-Baba Tutum Ölçeği					
		Kabul/İlgi		Psikolojik Özerklik		Denetleme	
		Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)
Anne yaşı	30-39 yaş	27,42±3,92	28 (15-35)	22,86±4,60	23 (12-35)	26,57±4,40	27 (10-32)
	40-49 yaş	26,65±4,56	27 (11-36)	22,06±4,74	22 (9-36)	26,17±4,75	27 (12-32)
	≥50 yaş	26,69±4,22	27 (17-35)	21,38±4,34	21 (13-31)	24,88±5,53	27 (9-32)
	<i>Test Değ; p</i>	<i>F:1,467;</i>	<i>^a0,232</i>	<i>F:2,273;</i>	<i>^a0,104</i>	<i>F:2,387;</i>	<i>^a0,093</i>
Baba yaşı	30-39 yaş	27,02±4,04	28 (12-34)	22,67±4,92	23 (12-32)	26,86±4,30	28 (16-32)
	40-49 yaş	26,99±4,38	27 (11-36)	22,16±4,79	22 (9-36)	26,43±4,54	27 (10-32)
	≥50 yaş	26,46±4,49	27 (15-35)	22,12±4,20	22 (13-32)	24,99±5,40	26,5 (9-32)
	<i>p</i>	<i>F:0,630;</i>	<i>^a0,533</i>	<i>F:0,315;</i>	<i>^a0,730</i>	<i>F:4,556;</i>	<i>^a0,011**</i>
Anne eğitim	≤İlkokul	26,86±4,39	27 (12-36)	22,39±4,79	22 (9-36)	26,80±4,23	28 (14-32)
	Ortaokul	26,27±4,81	27 (11-35)	22,40±5,21	22 (12-35)	26,34±4,72	28 (14-32)
	Lise	27,35±4,15	28 (15-35)	22,30±4,26	22 (9-35)	25,86±4,98	27 (10-32)
	≥Üniversite	26,60±4,22	27 (15-35)	21,60±4,69	22 (12-33)	25,54±5,05	26 (9-32)
	<i>p</i>	<i>F:1,354;</i>	<i>^a0,256</i>	<i>F:0,680;</i>	<i>^a0,565</i>	<i>F:1,603;</i>	<i>^a0,188</i>
Baba eğitimi	≤İlkokul	26,26±4,37	27 (12-36)	22,43±4,82	22 (12-36)	26,75±4,33	28 (14-32)
	Ortaokul	26,62±4,44	27 (11-35)	22,59±4,59	23 (15-33)	26,31±4,76	28 (14-32)
	Lise	26,78±4,36	27 (15-36)	22,1±4,58	22 (9-35)	26,22±4,69	27 (14-32)
	≥Üniversite	27,65±4,24	28 (15-35)	21,9±4,79	22 (9-34)	25,47±5,13	26 (9-32)
	<i>p</i>	<i>F:1,992;</i>	<i>^a0,114</i>	<i>F:0,476;</i>	<i>^a0,699</i>	<i>F:1,340;</i>	<i>^a0,261</i>
Ebeveyn birliktelik durumu	Evli birlikte yaşıyorlar	26,98±4,30	28 (11-36)	22,21±4,71	22 (9-36)	26,51±4,62	28 (9-32)
	Birlikte yaşıyorlar	25,72±4,46	26,5 (19-36)	23,17±2,81	23,5 (18-28)	23,56±4,76	23,5 (14-32)
	Evli ayrı yaşıyorlar	26,40±5,87	26 (19-35)	21,10±5,61	20,5 (13-31)	22,80±4,29	23 (14-30)
	Boşanmış	26,50±4,53	27,5 (16-34)	22,08±4,76	22 (12-33)	24,75±5,33	26 (12-32)
	<i>p</i>	<i>KW:2,227;</i>	<i>^c0,527</i>	<i>KW:2,041;</i>	<i>^b0,565</i>	<i>KW:18,146;</i>	<i>^b0,001**</i>
Kardeş sayısı	Tek çocuk	27,61±4,52	28 (16-35)	22,11±4,03	21,5 (13-32)	26,15±4,62	26 (12-32)
	1 kardeş	27,12±4,17	27 (12-36)	21,59±4,76	21 (9-36)	25,42±4,90	27 (10-32)
	2 kardeş	26,56±4,62	27 (11-36)	22,74±4,59	23 (12-33)	26,33±4,85	28 (12-32)

	3 kardeş	26,63±4,41	28 (15-35)	22,50±4,85	22 (12-34)	26,48±4,62	27,5 (9-32)
	≥4 kardeş	26,67±4,07	26 (17-35)	22,38±4,63	22 (13-32)	27,48±4,24	28,5 (14-32)
	p	F:0,725;	^a0,575	F:1,215;	^a0,303	F:1,974;	^a0,097
Doğum sırası	Tek çocuk	27,61±4,52	28 (16-35)	22,11±4,03	21,5 (13-32)	26,15±4,62	26 (12-32)
	1.sıra	27,05±4,42	28 (12-36)	22,52±4,69	22 (9-36)	26,70±4,43	28 (10-32)
	2.sıra	26,95±4,11	27,5 (11-36)	21,69±4,81	22 (9-33)	25,94±4,92	27 (12-32)
	3.sıra	26,23±4,18	26,5 (17-35)	22,62±4,82	22 (13-34)	25,35±5,17	27 (9-32)
	≥4.sıra	25,41±5,29	25 (15-35)	22,04±4,37	22 (13-32)	25,41±5,19	27 (14-32)
	p	F:1,552;	^a0,186	F:0,825;	^a0,509	F:1,343;	^a0,253

^aOne-Way ANOVA Test (F) & Bonferroni Test

^cKruskal Wallis Test (KW)& Dunn-Bonferroni Test

**p<0,01

*p<0,05

Tablo 6.3 incelendiğinde, anne yaşına göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi”, “Psikolojik Özerklik” ve “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 6.3 incelendiğinde, baba yaşına göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi”, “Psikolojik Özerklik” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05). Baba yaşına göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır (p=0,011; p<0,05). Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; babası 50 yaş ve üzeri olan katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, 30-39 yaş arası ve 40-49 yaş arasında olanlardan anlamlı düşüktür (p=0,046; p=0,018; p<0,05).

Tablo 6.3 incelendiğinde, anne eğitimine göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi”, “Psikolojik Özerklik” ve “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 6.3 incelendiğinde, baba eğitimine göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi”, “Psikolojik Özerklik” ve “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 6.3 incelendiğinde, ebeveyn birliktelik durumuna göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi”, “Psikolojik Özerklik” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Ebeveyn birliktelik durumuna göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,001$; $p<0,01$). Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; ebeveynleri evli ve birlikte yaşayan katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, evli, ayrı yaşayanlardan ve ayrı, birlikte yaşayanlardan anlamlı yüksektir ($p=0,044$; $p=0,037$; $p<0,05$).

Tablo 6.3 incelendiğinde, kardeş sayısına göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi”, “Psikolojik Özerklik” ve “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.3 incelendiğinde, doğum sırasına göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi”, “Psikolojik Özerklik” ve “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.4: Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği İç Tutarlılıklarının İncelenmesi

	Soru Sayısı	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Cronbach's Alfa
Öz-Denetim Başarısı	18	49,65±8,32	50 (20-72)	0,810
Öz-Denetim Başarısızlığı	14	37,76±6,31	38 (18-56)	0,704

Tablo 6.4 incelendiğinde, araştırmaya katılan katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutundan aldıkları puanlar 20 ile 72 arasında değişmekte olup, ortalama 49,65±8,32 puan; “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan aldıkları puanlar 18 ile 56 arasında değişmekte olup, ortalama puan 37,76±6,31 olarak belirlenmiştir.

Tablo 6.4 'te, ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği iç tutarlılığı incelendiğinde; Öz-Denetim Başarısı alt boyutu için $\alpha=0,810$ olarak, Öz-Denetim Başarısızlığı alt boyutu için $\alpha=0,704$ 'tür. Buna göre ölçeğin oldukça güvenilir olduğu saptanmıştır.

Tablo 6.5: Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğinin Tanımlayıcı Özelliklere Göre Karşılaştırılması

		Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği			
		Öz-Denetim Başarısı		Öz-Denetim Başarısızlığı	
		Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)
Yaş	14 yaş (n=145)	50,21±8,33	51 (20-70)	37,71±6,63	38 (21-56)
	15 yaş (n=113)	49,58±8,00	49 (28-72)	37,39±6,48	38 (18-56)
	16 yaş (n=113)	49,86±8,47	50 (31-72)	37,90±6,26	38 (20-56)
	17-18 yaş (n=113)	48,80±8,51	49 (23-67)	38,07±5,83	38 (19-53)
Test Değeri; F		0,643		0,242	
p		^a 0,587		^a 0,867	
Cinsiyet	Kız (n=270)	49,06±8,70	49 (20-72)	38,56±6,37	39 (19-56)
	Erkek (n=214)	50,40±7,77	51 (32-72)	36,77±6,12	36 (18-56)
Test Değeri; t		-1,722		3,124	
p		^b 0,077		^b 0,002**	
Gelir durumu	Düşük (n=20)	47,95±9,02	50 (32-62)	37,85±5,70	38,5 (28-46)
	Orta (n=443)	49,62±8,34	50 (20-72)	37,91±6,38	38 (18-56)
	Yüksek (n=21)	51,95±6,97	52 (36-68)	34,67±4,82	34 (27-44)
Test Değeri; F		1,225		2,661	
p		^a 0,295		^a 0,071	

^aOne-Way ANOVA Test (F)

^bStudent-t Test (t)

**p<0,01

*p<0,05

Tablo 6.5 incelendiğinde, yaşlarına göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 6.5 incelendiğinde, cinsiyetlerine göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Kızların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar erkeklerden istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek saptanmıştır ($p=0,002$; $p<0,01$).

Tablo 6.5 incelendiğinde, gelir durumlarına göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.6: Aile Özelliklerine Göre Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğinin Karşılaştırılması

		Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği			
		Güvenli Bağlanma		Kaygılı Bağlanma	
		Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)
Anne yaşı	30-39 yaş	49,18±8,79	50 (20-70)	38,78±6,30	39 (20-56)
	40-49 yaş	49,80±8,21	50 (25-72)	37,36±6,45	37 (18-56)
	≥50 yaş	50,02±7,83	50,5 (32-65)	37,46±5,30	38,5 (27-50)
	<i>Test Değ; p</i>	<i>F:0,312; °0,832</i>		<i>F:2,434; °0,089</i>	
Baba yaşı	30-39 yaş	48,53±10,28	49 (20-70)	40,72±6,55	41 (23-56)
	40-49 yaş	49,84±8,06	51 (25-72)	37,25±6,45	37 (18-56)
	≥50 yaş	49,69±7,97	50 (30-72)	37,70±5,40	39 (25-51)
	<i>Test Değ; p</i>	<i>F:0,603; °0,548</i>		<i>F:7,473; °0,001**</i>	
Anne eğitim	≤İlkokul	49,32±8,25	49 (29-72)	37,92±6,16	38 (18-56)
	Ortaokul	48,78±8,49	49 (23-70)	38,04±7,28	38 (20-55)
	Lise	50,51±8,88	51 (20-72)	37,90±6,35	38 (19-56)
	≥Üniversite	49,41±7,14	50 (33-68)	37,03±5,48	37 (21-52)
	<i>Test Değ; p</i>	<i>F:1,014; °0,386</i>		<i>F:0,532; °0,660</i>	
Baba eğitimi	≤İlkokul	47,56±8,31	47,5 (20-65)	38,91±5,87	38 (18-56)
	Ortaokul	50,09±7,87	51 (30-68)	38,36±6,88	39 (19-52)
	Lise	49,97±8,73	51 (23-72)	37,25±6,50	37 (21-56)
	≥Üniversite	50,36±7,89	51 (31-72)	37,23±5,78	37 (21-56)
	<i>Test Değ; p</i>	<i>F:2,343; °0,072</i>		<i>F:1,941; °0,122</i>	
Ebeveyn birliktelik durumu	Evli birlikte yaşıyorlar	49,64±8,40	50 (20-72)	37,58±6,47	38 (18-56)
	Birlikte yaşıyorlar	50,33±7,06	49,5 (41-66)	37,83±5,46	37,5 (25-45)
	Evli ayrı yaşıyorlar	47,00±8,87	47 (34-57)	36,70±5,03	38 (30-44)
	Boşanmış	50,02±8,09	49,5 (31-70)	39,56±5,31	40 (27-50)
	<i>Test Değ; p</i>	<i>KW: 0,760; °0,859</i>		<i>KW: 5,041; °0,169</i>	
	Tek çocuk	49,61±8,14	51,5 (31-70)	38,17±6,47	38 (25-52)

Kardeş sayısı	1 kardeş	50,45±8,69	51 (30-72)	37,43±6,36	37 (21-56)
	2 kardeş	49,40±8,01	49 (20-67)	38,00±6,07	39 (18-56)
	3 kardeş	49,08±7,96	50 (25-70)	37,61±6,33	38 (20-56)
	≥4 kardeş	48,95±9,04	49 (23-63)	38,36±6,79	39 (20-53)
	Test Değ; p	F:0,608; *0,657		F:0,307; *0,873	
Doğum sırası	Tek çocuk	49,61±8,14	51,5 (31-70)	38,17±6,47	38 (25-52)
	1.sıra	49,24±8,58	49 (20-72)	38,60±6,11	38 (19-56)
	2.sıra	50,44±8,61	50 (25-72)	36,82±6,48	37 (18-56)
	3.sıra	49,11±6,41	50 (36-60)	37,61±5,83	38,5 (21-50)
	≥4.sıra	49,52±9,46	51 (32-63)	36,93±7,17	36 (20-50)
	Test Değ; p	F:0,531; *0,713		F:1,874; *0,114	

^aOne-Way ANOVA Test (F) & Bonferroni Test

^cKruskal Wallis Test (KW)

**p<0,01

*p<0,05

Tablo 6.6 incelendiğinde, anne yaşlarına göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 6.6 incelendiğinde, baba yaşlarına göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır (p>0,05). Baba yaşlarına göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır (p=0,001; p<0,01). Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; babasının yaşı 30 ile 39 yaş arasında olan katılımcıların aldıkları alt boyuttan aldıkları puanlar, baba yaşı 40 ile 49 arasındaki ve 50 yaş üzerinde olanlardan anlamlı yüksektir (p=0,001; p=0,009; p<0,01).

Tablo 6.6 incelendiğinde, anne eğitimlerine göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 6.6 incelendiğinde, baba eğitimlerine göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.6 incelendiğinde, ebeveyn birlikteliklerine göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.6 incelendiğinde, kardeş sayısına göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.6 incelendiğinde, doğum sırasına göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.7: Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği İç Tutarlılıklarının İncelenmesi

	Soru Sayısı	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Cronbach's Alfa
Güvenli Bağlanma	7	32,77±7,46	33 (10-49)	0,726
Kaygılı Bağlanma	7	26,72±8,93	27 (7-49)	0,738
Kaçıngan Bağlanma	7	27,87±7,73	28 (7-49)	0,662
KİBSÖ Toplam Puan	21	87,37±13,16	87 (51-144)	0,687

Tablo 6.7 incelendiğinde, araştırmaya katılan katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “Güvenli Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar 10 ile 49 arasında değişmekte olup, ortalama 32,77±7,46 puan; “Kaygılı

Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar 7 ile 49 arasında değişmekte olup, ortalama $26,72 \pm 8,93$ puan; “Kaçınan Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar 7 ile 49 arasında değişmekte olup, ortalama puan $27,87 \pm 7,73$ olarak belirlenmiştir. Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği alt boyutlarından aldıkları toplam puanlar 51 ile 144 arasında değişmekte olup; ortalama puan $87,37 \pm 13,16$ ’dır.

Tablo 6.7’da Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçek iç tutarlılıkları incelendiğinde; Güvenli Bağlanma alt boyutu için $\alpha=0,726$ olarak, Kaygılı Bağlanma alt boyutu için $\alpha=0,738$ olarak, Kaçınan Bağlanma alt boyutu için $\alpha=0,662$ olup toplam Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Cronbach’s Alfa katsayı $0,687$ ’tür. Buna göre ölçeğin oldukça güvenilir olduğu saptanmıştır.

Tablo 6.8: Tanımlayıcı Özelliklere Göre Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Karşılaştırılması

		Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği							
		Güvenli Bağlanma		Kaygılı Bağlanma		Kaçınan Bağlanma		Toplam Puan	
		Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)
Yaş	14 yaş (n=145)	33,54±7,28	34 (14-49)	27,77±8,94	28 (10-49)	26,47±8,56	27 (7-46)	87,78±13,96	89 (51-130)
	15 yaş (n=113)	32,15±7,45	34 (10-46)	26,91±8,72	27 (9-49)	27,03±7,51	26 (8-46)	86,09±11,68	85 (60-113)
	16 yaş (n=113)	32,27±8,06	34 (11-48)	25,04±9,44	26 (7-49)	29,62±7,40	30 (12-49)	86,93±14,48	86 (58-144)
	17-18 yaş (n=113)	32,92±7,10	33 (14-49)	26,90±8,50	26 (9-48)	28,78±6,75	30 (12-49)	88,60±12,11	89 (63-116)
Test Değeri; F		0,951		2,054		4,580		0,775	
p		^a 0,416		^a 0,106		^a 0,004**		^a 0,508	
Cinsiyet	Kız (n=270)	32,69±7,28	34 (14-49)	28,16±8,82	29 (9-49)	28,54±7,73	28,5 (9-49)	89,39±12,68	90 (52-120)
	Erkek (n=214)	32,88±7,72	33 (10-49)	24,93±8,78	25 (7-49)	27,04±7,67	26,5 (7-49)	84,85±13,35	84,5 (51-144)
Test Değeri; t		-0,272		4,003		2,126		3,821	
p		^b 0,786		^b 0,001**		^b 0,034*		^b 0,001**	
Gelir durumu	Düşük (n=20)	27,10±8,43	30 (13-42)	22,05±8,58	23 (7-39)	29,30±6,80	29,5 (17-42)	78,45±11,88	80 (59-101)
	Orta (n=443)	32,99±7,34	34 (10-49)	27,15±8,93	28 (7-49)	27,76±7,73	28 (7-49)	87,89±13,16	88 (51-144)
	Yüksek (n=21)	33,67±7,40	36 (15-43)	22,38±7,28	24 (9-37)	29,00±8,76	28 (13-46)	85,05±11,45	88 (66-111)
Test Değeri; F		6,240		5,821		0,613		5,363	
p		^a 0,002**		^a 0,003**		^a 0,542		^a 0,005**	

^aOne-Way ANOVA Test (F) & Bonferroni Test^bStudent-t Test

**p<0,01 *p<0,05

Tablo 6.8 incelendiğinde, yaşlarına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Kaçınan Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,004$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; 16 yaşındaki katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, 14 yaşındakilerden anlamlı yüksektir ($p=0,007$; $p<0,01$). Yaşlarına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Güvenli Bağlanma*” ve “*Kaygılı Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.8 incelendiğinde, kızların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Kaygılı Bağlanma*”, “*Kaçınan Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, erkeklerden istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek saptanmıştır ($p=0,001$; $p=0,034$; $p=0,001$; $p<0,05$). Cinsiyetlerine göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Güvenli Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 6.8 incelendiğinde, gelir durumlarına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Güvenli Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,002$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; gelir durumu düşük olan katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, gelir durumu orta ve yüksek olanlardan anlamlı düşüktür ($p=0,002$; $p=0,014$; $p<0,05$). Gelir durumlarına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Kaygılı Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,003$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; gelir durumu orta olan katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, gelir durumu düşük ve yüksek olanlardan anlamlı seviyede fazladır ($p=0,036$; $p=0,049$; $p<0,05$). Gelir durumlarına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,005$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; gelir durumu orta olan katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, gelir durumu düşük olanlardan anlamlı seviyede fazladır ($p=0,005$; $p<0,01$).

Tablo 6.9: Aile Özelliklerine Göre Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Karşılaştırılması

		Güvenli Bağlanma		Kaygılı Bağlanma		Kaçınan Bağlanma		Toplam Puan	
		Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)
Anne yaşı	30-39 yaş	33,23±7,04	34 (15-48)	26,87±9,51	27,5 (9-49)	28,67±8,17	28 (8-49)	88,78±13,42	90 (51-130)
	40-49 yaş	32,78±7,56	34 (10-49)	26,65±8,71	27 (7-49)	27,52±7,83	28 (7-49)	86,95±13,03	87 (52-144)
	≥50 yaş	31,56±8,02	33 (11-45)	26,81±8,89	25,5 (9-45)	27,85±5,72	28 (15-40)	86,21±13,19	85,5 (60-114)
	<i>Test Değeri; p</i>	<i>F:0,941; °0,391</i>		<i>F:0,031; °0,970</i>		<i>F:1,025; °0,360</i>		<i>F:1,116; °0,328</i>	
Baba yaşı	30-39 yaş	32,96±6,36	33 (17-48)	27,81±10,03	28 (9-49)	28,77±8,59	28 (10-46)	89,54±11,27	90 (63-113)
	40-49 yaş	33,08±7,43	34 (10-49)	26,57±8,91	27 (7-49)	27,46±7,89	28 (7-49)	87,11±13,41	87 (51-144)
	≥50 yaş	31,81±8,06	33 (11-45)	26,63±8,48	26,5 (7-45)	28,59±6,75	28 (9-46)	87,04±13,35	86,5 (52-120)
	<i>Test Değeri; p</i>	<i>F:1,217; °0,297</i>		<i>F:0,471; °0,625</i>		<i>F:1,322; °0,268</i>		<i>F:0,875 °0,417</i>	
Anne eğitim	İlkokul	31,63±8,17	32 (12-48)	26,06±8,76	27 (7-49)	28,77±7,76	30 (9-46)	86,46±12,72	86 (60-120)
	Ortaokul	32,53±6,86	33 (13-49)	27,33±9,47	28 (7-49)	28,34±7,73	29 (10-46)	88,19±11,97	89 (60-130)
	Lise	33,71±7,04	34 (17-47)	27,52±8,89	27 (7-49)	26,99±7,94	26 (7-49)	88,22±13,91	89 (54-144)
	≥Üniversite	32,96±7,60	35 (10-49)	25,70±8,73	26 (9-46)	27,74±7,26	28 (12-44)	86,40±13,53	87 (51-117)
	<i>Test Değeri; p</i>	<i>F1,978; °0,116</i>		<i>F:1,232; °0,298</i>		<i>F:0,435; °0,232</i>		<i>F:0,729; °0,535</i>	
Baba eğitimi	İlkokul	29,66±7,91	30 (12-43)	26,78±9,13	25,5 (7-49)	28,82±8,03	28,5 (11-46)	85,26±12,96	85 (60-120)
	Ortaokul	34,34±6,81	35 (18-48)	27,44±9,42	28 (9-49)	28,93±7,99	29 (10-49)	90,71±11,71	90 (52-130)
	Lise	32,61±7,32	33 (10-46)	26,08±9,16	27 (7-49)	27,25±7,44	28 (9-46)	85,94±13,45	86 (51-117)
	≥Üniversite	34,07±7,20	35 (11-49)	27,10±8,09	27 (9-49)	27,29±7,69	26,5 (7-49)	88,46±13,49	88 (54-144)
	<i>Test Değeri; p</i>	<i>F:8,057; °0,001**</i>		<i>F:0,585; °0,625</i>		<i>F:1,651; °0,177</i>		<i>F:3,834; °0,010*</i>	
Ebeveyn Birliktelik durumu	Evli birlikte yaşıyorlar	33,02±7,35	33,5 (10-49)	26,69±8,98	27 (7-49)	27,30±7,63	27 (7-49)	87,00±13,26	87 (51-144)
	Birlikte yaşıyorlar	31,28±7,46	31,5 (18-43)	26,89±8,09	28,5 (16-38)	30,50±7,19	30,5 (14-46)	88,67±11,38	88 (67-105)
	Evli ayrı yaşıyorlar	28,30±8,55	26,5 (18-44)	23,20±10,43	22 (9-39)	33,60±10,06	34,5 (12-49)	85,10±10,37	83 (68-101)
	Boşanmış	32,21±8,04	34 (17-44)	27,77±8,68	28 (9-45)	30,60±7,27	31 (15-46)	90,58±13,33	89 (70-120)
	<i>Test Değeri; p</i>	<i>KW: 4,417; °0,220</i>		<i>KW: 2,039; °0,564</i>		<i>KW: 15,493; °0,001**</i>		<i>KW: 2,798; °0,424</i>	
Kardeş sayısı	Tek çocuk	32,78±7,75	34 (17-48)	27,78±9,88	27,5 (9-48)	28,07±7,29	29,5 (15-43)	88,63±15,26	87 (63-117)
	1 kardeş	33,04±7,47	33 (11-49)	25,81±8,89	26 (7-49)	28,11±8,01	28 (7-49)	86,96±14,26	87 (51-144)
	2 kardeş	33,26±7,49	35 (10-46)	27,32±8,59	27 (7-49)	27,49±7,56	28 (11-46)	88,07±11,68	89 (60-116)
	3 kardeş	32,29±7,24	33 (18-49)	26,37±8,73	27 (7-46)	27,63±7,80	28 (9-46)	86,29±12,53	86 (52-120)
	≥4 kardeş	31,79±7,89	31,5 (12-43)	28,43±9,53	29,5 (10-49)	28,55±7,69	28,5 (10-44)	88,76±12,15	90 (63-113)
	<i>Test Değeri; p</i>	<i>F:0,479; °0,751</i>		<i>F:1,139; °0,337</i>		<i>F:0,225; °0,925</i>		<i>F:0,542; °0,705</i>	
Doğum sırası	Tek çocuk	32,78±7,75	34 (17-48)	27,78±9,88	27,5 (9-48)	28,07±7,29	29,5 (15-43)	88,63±15,26	87 (63-117)
	1.sıra	32,80±7,06	33 (10-49)	26,90±9,46	28 (9-49)	27,83±8,22	27 (7-49)	87,52±12,98	88 (51-144)
	2.sıra	33,29±7,56	34 (11-48)	26,40±8,20	27 (7-49)	27,68±7,06	28,5 (10-44)	87,37±12,75	88 (59-130)
	3.sıra	32,20±7,73	34 (13-49)	25,89±8,76	25 (7-42)	27,91±8,42	28 (9-46)	86,00±13,38	85 (55-120)
	≥4.sıra	31,07±8,78	31 (12-43)	27,67±8,27	29 (11-41)	28,93±7,31	31 (16-40)	87,67±13,06	88 (52-112)
	<i>Test Değeri; p</i>	<i>F:0,632; °0,640</i>		<i>F:0,444; °0,777</i>		<i>F:0,158; °0,959</i>		<i>F:0,292; °0,883</i>	

°One-Way ANOVA Test (F) & Bonferroni Test

°Kruskal Wallis Test(KW)

**p<0,01

*p<0,05

Tablo 6.9 incelendiğinde, anne yaşlarına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Güvenli Bağlanma*”, “*Kaygılı Bağlanma*”, “*Kaçınan Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.9 incelendiğinde, baba yaşlarına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Güvenli Bağlanma*”, “*Kaygılı Bağlanma*”, “*Kaçınan Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.9 incelendiğinde, anne eğitimlerine göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Güvenli Bağlanma*”, “*Kaygılı Bağlanma*”, “*Kaçınan Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.9 incelendiğinde, baba eğitimlerine göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Güvenli Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,001$; $p<0,01$). Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; İlkokul ve altı mezun olanların alt boyuttan aldıkları puanlar, ortaokul, lise, üniversite ve üzeri mezunlarından anlamlı düşüktür ($p=0,001$; $p=0,012$; $p=0,001$; $p<0,05$). Baba eğitimlerine göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,010$; $p<0,05$). Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; ortaokul mezunlarının aldıkları puanlar, ilkokul ve altı mezunlarının ve lise mezunlarının aldıkları puanlardan anlamlı yüksektir ($p=0,030$; $p=0,025$; $p<0,05$). Baba eğitimlerine göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Kaygılı Bağlanma*”, “*Kaçınan Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.9 incelendiğinde, ebeveyn birliktelik durumuna göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Kaçınan Bağlanma*” alt

boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,001$; $p<0,01$). Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; ebeveynleri boşanmış olan katılımcıların alt boyutundan aldıkları puanlar, evli, birlikte yaşayanlardan anlamlı yüksektir ($p=0,030$; $p<0,05$).

Tablo 6.9 incelendiğinde, kardeş sayılarına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Güvenli Bağlanma*”, “*Kaygılı Bağlanma*”, “*Kaçınan Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.9 incelendiğinde, doğum sırasına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Güvenli Bağlanma*”, “*Kaygılı Bağlanma*”, “*Kaçınan Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.10: Anne-Baba Tutum Ölçeği Alt Boyutları ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki

		Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği	
		Öz-Denetim Başarı	Öz-Denetim Başarısızlığı
Anne-Baba Tutum Ölçeği Alt Boyutları			
Kabul/İlgi	<i>r</i>	0,261	-0,036
	<i>p</i>	0,001**	0,431
Psikolojik Özerklik	<i>r</i>	-0,154	0,220
	<i>p</i>	0,001**	0,001**
Denetleme	<i>r</i>	-0,039	0,038
	<i>p</i>	0,388	0,407

r:Pearson Correlation Test
* $p<0,05$ ** $p<0,01$

Tablo 6.10 incelendiğinde, katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=0,261$; $p=0,001$; $p<0,01$). Katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 6.10 incelendiğinde, katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Psikolojik Özerklik” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=-0,154$; $p=0,001$; $p<0,01$). Katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Psikolojik Özerklik” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=0,220$; $p=0,001$; $p<0,01$).

Tablo 6.10 incelendiğinde, katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeği “Denetleme” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı ilişki göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.11: Anne-Baba Tutum Ölçeği Alt Boyutları ile Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki

			Anne-Baba Tutum Ölçeği		
			Kabul/İlgi	Psikolojik Özerklik	Denetleme
Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği	Güvenli Bağlanma	r	0,362	-0,074	0,113
		p	0,001**	0,103	0,013*
	Kaygılı Bağlanma	r	0,118	0,201	0,203
		p	0,009**	0,001**	0,001**
	Kaçınan Bağlanma	r	-0,062	0,097	-0,216
		p	0,176	0,033*	0,001**
	KİBSÖ Toplam	r	0,249	0,151	0,075
	Puan	p	0,001**	0,001**	0,100

r:Pearson Correlation Test

*p<0,05

**p<0,01

Tablo 6.11 incelendiğinde, katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “Güvenli Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır (r=0,362; p=0,001; p<0,01). Katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “Güvenli Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeği “Denetleme” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır (r=0,113; p=0,003; p<0,01). Katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “Güvenli Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeği “Psikolojik Özerklik” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır (p>0,05).

Tablo 6.11 incelendiğinde, katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “Kaygılı Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeği “Kabul/İlgi” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır (r=0,118; p=0,009; p<0,01). Katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “Kaygılı

Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeği “*Psikolojik Özerklik*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=0,201$; $p=0,003$; $p<0,01$). Katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Kaygılı Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeği “*Denetleme*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=0,203$; $p=0,001$; $p<0,01$).

Tablo 6.11 incelendiğinde, katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Kaçınan Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeği “*Kabul/İlgi*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$). Katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Kaçınan Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeği “*Psikolojik Özerklik*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=0,097$; $p=0,033$; $p<0,05$). Katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Kaçınan Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeği “*Denetleme*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=-0,216$; $p=0,001$; $p<0,01$).

Tablo 6.11 incelendiğinde, katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeği “*Kabul/İlgi*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=0,249$; $p=0,001$; $p<0,01$). Katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeği “*Psikolojik Özerklik*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=0,151$; $p=0,001$; $p<0,01$). Katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeği “*Denetleme*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 6.12: Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği Alt Boyutları ile Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki

		Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği	
		Öz-Denetim Başarı	Öz-Denetim Başarısızlığı
Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği			
Güvenli Bağlanma	r	0,288	-0,121
	p	0,001**	0,008**
Kaygılı Bağlanma	r	-0,167	0,421
	p	0,001**	0,001**
Kaçınan Bağlanma	r	0,082	0,079
	p	0,073	0,084
KİBSÖ Toplam Puan	r	0,098	0,264
	p	0,032*	0,001**

r:Pearson Correlation Test

*p<0,05

**p<0,01

Tablo 6.12 incelendiğinde, katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Güvenli Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “*Öz-Denetim Başarısı*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü (Güvenli Bağlanma puanı arttıkça, Öz-Denetim Başarısı puanı artan) istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır (r=0,288; p=0,001; p<0,01). Katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Güvenli Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “*Öz-Denetim Başarısızlığı*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında negatif yönlü (Güvenli Bağlanma puanı arttıkça, Öz-Denetim Başarısı puanı azalan) istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır (r=-0,121; p=0,008; p<0,01).

Tablo 6.12 incelendiğinde, katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Kaygılı Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “*Öz-Denetim Başarısı*” alt boyutundan aldıkları

puanlar arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=-0,167$; $p=0,001$; $p<0,01$). Katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Kaygılı Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “*Öz-Denetim Başarısızlığı*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=0,421$; $p=0,001$; $p<0,01$).

Tablo 6.12 incelendiğinde, katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği “*Kaçıngan Bağlanma*” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “*Öz-Denetim Başarısı*” ve “*Öz-Denetim Başarısızlığı*” alt boyutundan aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı ilişki göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6.12 incelendiğinde, katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “*Öz-Denetim Başarısı*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=0,098$; $p=0,032$; $p<0,05$). Katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “*Öz-Denetim Başarısızlığı*” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ($r=0,264$; $p=0,001$; $p<0,01$).

7. TARTIŞMA

Bu araştırmada algılanan ebeveyn tutumlarına göre ergenlerde görülen öz-denetim sorunları ve kişilerarası ilişkilerde bağlanma stilleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Elde edilen veriler uygun olan istatistiksel yöntemler ile hesaplanmış ve ulaşılan bulgular bu bölümde tartışılmıştır.

Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Tanımlayıcı Özelliklere Göre Karşılaştırılması;

Yapılan araştırmada yaşlara göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi” ve “Psikolojik Özerklik” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir fakat “Denetleme” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde 14 yaşındaki katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, 16 ile 17-18 yaşındaki katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir ve 15 yaşındaki katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar ise 17-18 yaşındaki katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Alanyazın incelendiğinde, Çetinkaya (2019) yaptığı bir çalışmada ABTÖ aritmetik ortalamaları ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık saptamıştır. 16 yaş grubu ergenler ile 14, 15 ve 17 yaş grubu ergenler arasında fark anlamlıdır. Ayrıca çalışma sonucunda otoriter anne-baba tutumu orta düzeyde, demokratik anne-baba tutumu ise en düşük düzeyde bulunmuştur [63]. Elde edilen sonuca bakıldığında yaşın küçük olması nedeniyle ebeveynlerin çocuklarına daha fazla denetleme gösterdiği söylenebilmektedir.

Yapılan araştırmada cinsiyete göre kız katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi” ve “Denetleme” alt boyutundan aldıkları puanlar, erkeklerden istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksektir fakat “Psikolojik Özerklik” alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. Alanyazın incelendiğinde, ABTÖ’den elde edilen puanlar ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Yani ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları cinsiyet değişkeninden anlamlı düzeyde etkilenmemektedir. Burada erkek ergenler kız ergenlere göre anne babalarını daha demokratik olarak

algıladıkları bulunmuştur [63]. Fakat, Haktanır ve Baran'ın (1998) çalışmalarında ise kızların anne babalarını erkeklere göre daha demokretik algıladıkları görülmüştür. Yapılan başka bir çalışmada ise demokratik anne baba tutumu açısından cinsiyete göre anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur [66]. Yılmaz (2009) yaptığı araştırmada erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre anne baba tutumlarını otoriter ve koruyucu olarak algıladıklarını saptamıştır [94].

Yapılan araştırmada gelir durumlarına göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ve ikili karşılaştırmalar sonucunda gelir durumu düşük olan katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, gelir durumu orta ve yüksek olanlardan anlamlı seviyede az olduğu saptanmıştır. Fakat “Psikolojik Özerklik” ve “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar, gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, ABTÖ aritmetik ortalamaları ile ailenin gelir düzeyi değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır [63]. ABD’de yapılmış olan araştırmalarda alt sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerde ebeveynlerin çocukları ile ilişkisinin otoriteye dayalı ve katı olduğu görülmüştür. Buna karşın orta sınıf ailelerde ebeveynler çocuklarına karşı eşitlik ilkesine dayalı, daha açık ve esnek davranış sergilemektedir. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde ise çocuk ebeveynin otorite ve öfkesinden korkmaktadır [19]. Elde edilen sonuçlara bakıldığında gelir durumunun düşük olması aile içi ilişkileri etkileyebildiğinden çocuğa karşı kabul ve ilginin daha düşük olduğu söylenebilmektedir.

Aile Özelliklerine Göre Anne-Baba Tutum Ölçeğinin Karşılaştırılması;

Yapılan araştırmada anne yaşına göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi”, “Psikolojik Özerklik” ve “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, alt ve üst sosyo-ekonomik seviyede anne yaşı değişkeni ile anne baba tutumlarının otoriter ve demokratik algılanmasında anlamlı fark görülmemiştir. Yani ergenlerin anne baba tutumunu algılamalarında anne yaşından etkilenmediği söylenebilmektedir [74]. Repinski ve Shonk (2002)’un yaptığı çalışma da bu

araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. İlgili çalışma sonuçlarında da anne-babalarının davranışlarını algılamalarında ebeveyn yaşının anlamlı etkisinin olmadığı bulunmuştur [96].

Yapılan çalışmada baba yaşına göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi”, “Psikolojik Özerklik” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir, fakat “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. İkili karşılaştırmalar sonucunda babası 50 yaş ve üzeri olan katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, 30-39 yaş arası ve 40-49 yaş arasında olanlardan anlamlı düzeyde düşüktür. Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde, Engels (2001) yaptığı çalışmada baba yaşının ergenlere olan davranışlarında ve ergenlerin anne-babalarını algılamalarında önemli bir etkisinin olduğunu, aralarındaki yaş farkı arttıkça ergenlerin babalarını daha otoriter tutumda algıladıklarını söylemiştir [97]. Başka bir çalışmada ise alt ve üst sosyo-ekonomik seviyedeki babası kırk yaş ve altında olan ergenler anne-babalarını daha otoriter algıarken, babası 41-45 yaş arasında olan ergenler anne-babalarını daha demokratik olarak algılamaktadır [74]. Elde edilen sonuçlara bakıldığında anne yaşının ergene karşı tutumları etkilemediği görülürken baba yaşının etkilediği görülmüştür. Bunun nedeni kültürel yapı ile ataerkil aile yapısı benimsenmesi olabilmektedir. Baba figürünün çocuk üzerinde daha baskın bir rol oynayabileceği düşünülmüştür.

Yapılan çalışmada anne eğitime göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi”, “Psikolojik Özerklik” ve “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, ABTÖ aritmetik ortalamaları ile anne eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır [63]. Yine başka bir çalışmada alt ve üst sosyo-ekonomik seviyedeki ailelerde anne babanın demokratik ve otoriter algılanmasında anne öğrenim düzeyinin önemli bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Yani anne baba tutumlarının anne öğrenim düzeyine göre farklılaşmadığı söylenebilmektedir [74].

Yapılan araştırmada baba eğitimine göre katılımcıların Anne-Baba Tutum  l eğindeki “Kabul/İlgi”, “Psikolojik  zerklik” ve “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, ABTÖ aritmetik ortalamaları ile baba eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır [63]. Başka bir çalışmada da öğrenim düzeyi yüksekokul olan babaların öğrenim düzeyi ortaokul ve lise olan babalara göre daha demokratik tutum sergiledikleri görülmüştür. Yani baba öğrenim seviyesinin artması ile ergenlerin babalarını daha demokratik algıladıkları söylenebilmektedir [74]. Dizman (2003)’a göre yüksek eğitim seviyesine sahip babaların geleneksel tutumlardan uzak durarak çocuğunu yetiştirmekte ve paylaşımlarını arttırmaktadır. Böylece  ocuğun anne babasını demokratik olarak algılaması sağlamaktadır [98].

Yapılan araştırmada ebeveyn birliktelik durumuna göre katılımcıların Anne-Baba Tutum  l eğindeki “Kabul/İlgi”, “Psikolojik  zerklik” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir, fakat “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. İekli karşılaştırmalar sonucunda ebeveynleri evli ve birlikte yaşayan katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, evli, ayrı yaşayanlardan ve ayrı, birlikte yaşayanlardan anlamlı yüksektir. Alanyazın incelendiğinde, öğrencilerin anne baba birliktelik durumlarına göre Anne-Baba Tutum  l eği’nde bulunan demokratik, koruyucu ve otoriter tutumdan alınan puanlar arasında anlamlı farkın bulunmadığı saptanmıştır [99]. Evli ve birlikte yaşamakta olan ebeveynlerin çocuklarına karşı daha fazla denetleyici ve takip edici davranışlar gösterdiği söylenebilmektedir.

Yapılan araştırmada kardeş sayısına göre katılımcıların Anne-Baba Tutum  l eğindeki “Kabul/İlgi”, “Psikolojik  zerklik” ve “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, Yaprak (2007) araştırmasında kardeş sayısının artmasıyla demokratik anne baba tutumun azaldığını saptamıştır [95]. Bir başka araştırmada ise alt ve üst sosyo-ekonomik seviyedeki ailelerde kardeş sayısının anne babanın demokratik ve otoriter algılanmasında anlamlı fark göstermemektedir. Yani ailede kardeş sayısının

anne babanın davranış ve tutumunu etkilemediği, anne babanın çocuklarına aynı oranda eşit davranışlar sergilediği görülmüştür [74].

Yapılan araştırmada doğum sırasına göre katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi”, “Psikolojik Özerklik” ve “Denetleme” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Aynı şekilde alanyazında yapılan bir araştırmada da öğrencilerin otoriter, demokratik ve koruyucu anne baba tutumları ile doğum sıraları arasında fark bulunmamıştır [66]. Bir başka çalışmada da yine alt ve üst sosyo-ekonomik seviyedeki ailelerin çocuklarının ilk, ortanca ve son doğum sırasında bulunması ile anne babanın demokratik ve otoriter algılanması arasındaki farkın önemsiz olduğu görülmüştür. Yani ilk, ortanca veya son olma durumunda anne babanın çocuklarına karşı farklı tutum sergilemediği söylenebilir [74].

Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğinin Tanımlayıcı Özelliklere Göre Karşılaştırılması;

Yapılan araştırmada yaşlarına göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin öz denetim düzeyleri ile sınıf düzeyleri yani yaş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır [25]. Bir başka çalışmada da aynı şekilde öz-denetim becerilerinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı saptanmıştır [108].

Yapılan araştırmada cinsiyetlerine göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır, fakat kızların “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar erkeklerden istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek saptanmıştır. Alanyazın incelendiğinde, Öz-denetim düzeyinin kız ve erkek ergenlere göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür [25]. Aynı şekilde Aksel (2018) yapmış olduğu çalışmada cinsiyetin öz-denetim düzeyi ile

arasında fark olmadığını saptamıştır [54]. Cinsiyete göre farklılığın bulunduğu bir çalışmada ise kız ergenlerin erkek ergenlere göre daha yüksek puanlar elde ettiği görülmüştür [100]. Elde edilen sonuca göre kızların erkeklere göre öz-denetim ve kendilerini ifade edebilmede daha fazla başarısız olduğu söylenebilmektedir.

Yapılan araştırmada gelir durumlarına göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin öz-denetim düzeyi ile ailelerinin aylık geliri arasında anlamlı fark bulunmamıştır [25]. Bir başka çalışmada ise düşük gelir düzeyindeki ailelerin çocuklarında orta gelirli veya daha yüksek gelirli ailelerin çocuklarına göre özdenetim açısından daha düşük puanlara sahip oldukları görülmüştür [101]. Metin ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan bir çalışmada da gelir düzeyi ile özdenetim arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ailenin gelir düzeyinin düşük olması birçok psikososyal ve fiziksel açıdan olumsuz durumlara neden olduğu görülmektedir [102].

Aile Özelliklerine Göre Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğinin Karşılaştırılması;

Yapılan araştırmada anne yaşlarına göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, bu bulguya benzer ya da farklı sonuçların yer aldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yapılan araştırmada baba yaşlarına göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır fakat “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. İkili karşılaştırmalar sonucunda babasının yaşı 30 ile 39 yaş

arasında olan katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, baba yaşı 40 ile 49 arasındaki ve 50 yaş üzerinde olanlardan anlamlı yüksektir. Alanyazın incelendiğinde, baba yaşı değişkeni ile öz-denetim arasındaki ilişkiye bakılan başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Baba yaşı küçük olan ergenlerin daha fazla öz-denetim başarısızlığı gösteriyor oluşu babanın henüz yeterli olgunluğa erişemediği nedeninden kaynaklı olabileceği düşünülebilmektedir.

Yapılan araştırmada anne eğitimlerine göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, anne eğitim düzeyi ile öz-denetim düzeyi arasında anlamlı ilişkinin olmadığı görülmüştür. Annenin eğitim düzeyi ile ergenin öz-denetim düzeyi, bağlanma stilleri veya gelecek beklentisi arasında anlamlı farklılığa yol açmadığı çalışmalar bulunmaktadır [25]. Aynı şekilde Türkes (2004) yaptığı çalışmada anne eğitim durumunun öz-denetim puanlarını yordamadığını göstermiştir [109]. Başka bir çalışmada ise anne-baba eğitim düzeyi yükseldikçe ergenlerdeki öz-denetiminde daha çok yükseldiği söylenmiştir [113].

Yapılan araştırmada baba eğitimlerine göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, baba eğitim durumu ile öz-denetim puanı arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yapılan bir çalışmada, Öz-denetim puanları açısından bakıldığında anlamlı farklılık babası ortaokul mezunu olanların babası lise mezunu olanlardan yüksek çıkmasıdır [25]. Türkes (2004) yaptığı çalışmada ise baba eğitim durumunun öz-denetim puanlarını yordamadığını göstermiştir [109].

Yapılan araştırmada ebeveyn birlikteliklerine göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazında bu araştırmanın bulgularını destekleyen çalışmalara

rastlanmıştır (25). Ancak farklı bulguların yer aldığı çalışmalar da bulunmaktadır. Alanyazın incelendiğinde, anne-baba arasında yaşanan olumsuzluklar çocuğun psikolojik açıdan öz-denetim, duygu yönetimi ve model alma gibi durumların gelişim ve yeterliliğini olumsuz etkilediği görülmektedir [106]. Başka bir çalışmada anne-babası ile birlikte yaşayan ergenlerin öz-denetim düzeyi, sadece bir ebeveyni ile yaşayan veya daha önce anne-baba arasında ayrılık yaşanan ergenlere göre daha yüksektir. Bunun yanında anne-baba tutumları ve aile içi ortam da bireydeki öz-denetim düzeyini etkilemektedir [107].

Yapılan araştırmada kardeş sayısına göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, Yentür ve arkadaşlarının (2008) yaptığı bir çalışmada, öğrencilerin öz-denetim düzeyi ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur [103]. Ergenlerin öz-denetim düzeyi puanlarının kardeş sayısı ile aralarında anlamlı fark olmadığı görülmüştür [25]. Başka bir çalışmada ise çok yüksek kardeş sayısına sahip bireylerde diğer durumlara göre öz-denetim düzeyinin daha düşük görülmesinin kardeş sayının artışıyla birlikte ebeveyn tarafından gelen ilgi ve zamanın kardeş sayısı ile bölünerek azaldığı anlaşılmaktadır [104]. Sağlam (2011) yaptığı çalışmada ise bireyde kendini ifade etme ve öz-denetim kavramları açısından kardeşi olanlarla olmayanlar arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır [105].

Yapılan araştırmada doğum sırasına göre katılımcıların Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutlarından aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, öz-denetim ile doğum sırası arasındaki ilişkiye bakıldığında doğum sırası arttıkça öz-denetim azalmaktadır [109].

Tanımlayıcı Özelliklere Göre Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Karşılaştırılması;

Yapılan araştırmada yaşlarına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Güvenli Bağlanma” ve “Kaygılı Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir fakat “Kaçınan Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. İkili karşılaştırmalar sonucunda 16 yaşındaki katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, 14 yaşındakilerden anlamlı yüksektir. Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin bağlanma toplam puanı ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu elde edilmiştir. Elde edilen anlamlı farklılık yalnızca 9. sınıf ile 11. sınıf öğrencileri arasındadır. Yani yaş ile toplam bağlanma stilleri puanı arasında anlamlı ilişki vardır. Güvenli, Kaygılı-Kararsız ve Kaçınan bağlanma stilleri ile yaş arasında anlamlı ilişkinin olmadığı görülmüştür [25]. Onur (2006) ve Atik (2013) tarafından yapılan çalışmalarda da yine bağlanma stilleri ve yaş arasında anlamlı fark bulunmamıştır [110-111].

Yapılan araştırmada cinsiyetlerine göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği’ndeki “Güvenli Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır fakat “Kaygılı Bağlanma”, “Kaçınan Bağlanma” alt boyutundan kızların aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, erkeklerden istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksektir. Alanyazın incelendiğinde, Atik (2013) tarafından yapılan bir araştırmada bağlanma stillerinin cinsiyete göre değişmediği görülmüştür [111]. Diğer bir çalışmada da kız ve erkek ergenlerle anne baba bağlanma stilleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır [25]. Kaya (2019) tarafından yapılan bir araştırmada da ergenlerin bağlanma stilleri puanı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır [25]. Bir başka çalışmada ise kız ergenlerin korkulu bağlanma stilinden aldığı puanın erkek ergenlere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır [114]. Onur (2006) yaptığı çalışmada güvenli bağlanma stilinde erkek ergenlerin kızlara göre daha yüksek puanlara sahip olduğunu belirtmiştir. Kızlarda korkulu, kaygılı ve kayıtsız bağlanma stilleri erkek ergenlere göre daha fazla bulunmuştur [110]. Akdağ (2011) da cinsiyet

ve bağlanma stilleri arasında anlamlı fark olduğunu saptamıştır. Kız ergenlerin korkulu bağlanma stili erkeklere göre daha fazladır [115]. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda kızların erkeklere göre daha fazla kaygılı ve kaçınan bağlanmaya sahip olmasının kızların biyolojik ve duygusal özellikleri nedeniyle daha hassas yapıda oluşlarından kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

Yapılan araştırmada gelir durumlarına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Güvenli Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. İkili karşılaştırmalar sonucunda gelir durumu düşük olan katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, gelir durumu orta ve yüksek olanlardan anlamlı düşüktür. Ölçekteki “Kaygılı Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. İkili karşılaştırmalar sonucunda gelir durumu orta olan katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, gelir durumu düşük ve yüksek olanlardan anlamlı seviyede fazladır. Ayrıca gelir durumlarına göre katılımcıların ölçekten aldıkları toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. Yine yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda gelir durumu orta olan katılımcıların alt boyuttan aldıkları puanlar, gelir durumu düşük olanlardan anlamlı seviyede fazladır. Türkön (2019) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin bağlanma toplam puanı ile ailelerinin aylık geliri arasında anlamlı fark görülmemiştir [25]. Fakat Onur (2006) ve Keskin (2007) tarafından yapılan çalışmalarda ise bağlanma ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır [110-112]. Geliri düşük olan ebeveynlere sahip ergenlerde daha az güvenli bağlanma görülmesinin aile içi yaşanan sıkıntılar ve kaygının oluşturabileceği zorluklar olabileceği düşünülmüştür.

Aile Özelliklerine Göre Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Karşılaştırılması;

Yapılan araştırmada anne yaşlarına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Güvenli Bağlanma”, “Kaygılı Bağlanma”, “Kaçınan Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde,

Çetin ve Ersoy (2017)'un yaptığı bir araştırmaya göre ergenlerin anne yaşları ile bağlanma puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [120].

Yapılan araştırmada baba yaşlarına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Güvenli Bağlanma”, “Kaygılı Bağlanma”, “Kaçınan Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, Çetin ve Ersoy (2017)'un yaptığı bir araştırmaya göre ergenlerin baba yaşları ile bağlanma puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır [120].

Yapılan araştırmada anne eğitimlerine göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Güvenli Bağlanma”, “Kaygılı Bağlanma”, “Kaçınan Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, anne eğitim düzeyi ile bağlanma stilleri arasında anlamlı ilişkinin saptanmadığı görülmüştür. Türkön (2019) yaptığı çalışmada benzer bir sonuca ulaşarak eğitim düzeyi ile ergenin bağlanma stilleri arasında fark olmadığını belirtmiştir [25]. Yine Kılıç (2009) liseli ergenlerle birlikte yaptığı çalışmada da anne eğitim düzeyi ile bağlanma stilleri arasında anlamlı ilişki olmadığını saptamıştır [116]. Eken (2010) ise yaptığı bir araştırmada annesi üniversite mezunu olan ergenlerin bağlanma puanlarını diğer ergenlere göre daha yüksek bulmuştur [117].

Yapılan araştırmada baba eğitimlerine göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Kaygılı Bağlanma”, “Kaçınan Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir fakat “Güvenli Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. İkili karşılaştırmalar sonucunda ilkokul ve altı mezun olanların alt boyuttan aldıkları puanlar, ortaokul, lise, üniversite ve üzeri mezunlarından anlamlı düşüktür. Ayrıca baba eğitimlerine göre katılımcıların ölçekten aldıkları toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. İkili karşılaştırmalar sonucunda ortaokul mezunlarının aldıkları puanlar, ilkokul ve altı mezunlarının ve lise mezunlarının aldıkları puanlardan anlamlı yüksektir. Alanyazın

incelendiğinde, baba eğitim durumunun Kaçınan bağlanma stili puanı ile arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır [25]. Bir başka çalışmada ise ergenlerin anne-baba ve arkadaşlarına bağlanması ile baba eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır [119]. Elde edilen sonuçlara bakıldığında anne eğitim durumunun ergende bağlanma stillerini etkilemediği görülürken baba eğitim durumunun etkilediği görülmüştür. Bunun nedeni kültürel yapı ile ataerkil aile yapısı benimsenmesi olabilmektedir. Baba eğitim seviyesi düşük olan ergenlerin bağlanma gelişimi etkilenebilmektedir. Baba figürünün çocuk üzerinde daha baskın bir rol oynayabileceği düşünülmüştür.

Yapılan araştırmada ebeveyn birliktelik durumuna göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Kaçınan Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. İkili karşılaştırmalar sonucunda ebeveynleri boşanmış olan katılımcıların alt boyutundan aldıkları puanlar, evli, birlikte yaşayanlardan anlamlı yüksektir. Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin sahip olduğu bağlanma stilleri ile anne-baba arasındaki ilişki arasında anlamlı ilişki yoktur. Partner ilişkisi ile ergendeki bağlanma stilleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır [25]. Bu bulguyu desteklemeyen çalışmaya da rastlanmıştır. Kırman ve Doğan (2017) çalışmasında anne-baba arasındaki ilişkinin kalitesinin anne-baba tutumlarını etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Bu da dolaylı olarak ebeveynin çocukla arasındaki ilişkiyi ve bağlanma stillerini etkilemektedir [118]. Boşanmış ebeveyne sahip ergenlerde görülen kaçınan bağlanmanın daha fazla olmasının nedeni olarak kişinin hayatında önemli rol oynayan ebeveynlerin bile birbirinden vazgeçebiliyor oluşu ergende güvensizlik ve başkasına karşı bağlanmada kaygı yaratabildiği düşünülebilir.

Yapılan araştırmada kardeş sayılarına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Güvenli Bağlanma”, “Kaygılı Bağlanma”, “Kaçınan Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin bağlanma toplam puanı ile kardeş sayısı arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Ancak bağlanma stillerinde kaygılı- kararsız stil puanının

diğer stillere göre kardeş sayısı ile arasında anlamlı bir fark görülmüştür [25]. Ayrıca bağlanma ile kardeş sayısı ilişkisini inceleyen başka çalışmalarda kardeş sayısı arttıkça anneye aşırı korumacı bir bağlanma stili geliştiği görülmüştür [117].

Yapılan araştırmada doğum sırasına göre katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Güvenli Bağlanma”, “Kaygılı Bağlanma”, “Kaçınan Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ve ölçekten aldıkları toplam puanlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin doğum sırası ile arkadaşına ya da anne-babaya bağlanma biçimleri arasında anlamlı fark saptanmamıştır [119]. Bir başka çalışmada da ergenlerin bağlanma alt ölçek puan ortalamaları ile doğum sırası arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Yani kardeş sayısı ile doğum sırasının ergenlerin sosyal becerilerini etkilemediği söylenebilmektedir [120].

Anne-Baba Tutum Ölçeği Alt Boyutları ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki;

Yapılan araştırmada katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır fakat “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Yapılan araştırmada katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Psikolojik Özerklik” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır. Yapılan araştırmada katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Psikolojik Özerklik” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.

Yapılan araştırmada katılımcıların Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Denetleme” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı ilişki göstermemektedir.

Alanyazın incelendiğinde, ergenlerin öz-denetim seviyesi ile anne-baba tutumları arasında bir fark görülmemiştir [25]. Başka bir çalışmada ise ergenlerin öz-denetim puanları ile ebeveynlerinin demokratik tutum puanı arasında pozitif yönde anlamlılık vardır. Ebeveyni demokratik tutuma sahip ergenlerin öz-denetim seviyesi orta derecede artmaktadır. Aşırı baskıcı ve otoriter tutum puanı ile ergenlerin öz-denetim puanları arasında ise negatif yönlü anlamlı ilişki görülmüştür. Yani ebeveynlerin otoriter tutumu arttıkça ergenlerin öz-denetim seviyesi düşmektedir. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu ile öz-denetim arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır [125].

Anne-Baba Tutum Ölçeğİ Alt Boyutları ile Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğİ Alt Boyutları Arasındaki İlişki;

Yapılan araştırmada katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Güvenli Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır, “Denetleme” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında ise pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır. “Psikolojik Özerklik” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Yapılan araştırmada katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Kaygılı Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi”, “Psikolojik Özerklik” ve “Denetleme” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.

Yapılan araştırmada katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Kaçınan Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır fakat “Psikolojik Özerklik” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ve “Denetleme” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında ise negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.

Yapılan araştırmada katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi” ve “Psikolojik Özerklik” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır fakat “Denetleme” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Alanyazın incelendiğinde, Eken (2010) ‘in yaptığı bir çalışmada anne-baba tutumlarına göre ergenlerin bağlanma stilleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır [117]. Aynı şekilde bir başka çalışmada demokratik anne-baba tutumuna sahip olmakla güvenli bağlanma stiline sahip olmak arasında bir ilişki olduğu söylenmektedir [123]. Erözkan (2011) bağlanma stilleri alt boyutlarından güvenli bağlanma ve korkulu bağlanma ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılık olduğunu belirtmiştir [124]. Yine bir başka çalışmada öğrencilerin demokratik alt ölçekten aldıkları puanlar arttıkça güvenli ve saplantılı bağlanma stili puanları artmakta, korkulu ve kayıtsız bağlanma stili puanları ise azalmaktadır [99]. Diğer bir çalışmada ise ergenlerin bağlanma toplam puanı ile anne-baba tutumları arasında bir fark görölmemiştir [25].

Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği Alt Boyutları ile Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki;

Yapılan araştırmada katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Güvenli Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü (Güvenli Bağlanma puanı arttıkça, Öz-Denetim Başarısı

puanı artan) istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında ise negatif yönlü (Güvenli Bağlanma puanı arttıkça, Öz-Denetim Başarısı puanı azalan) istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.

Yapılan araştırmada katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Kaygılı Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında ise pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.

Yapılan araştırmada Katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Kaçınan Bağlanma” alt boyutundan aldıkları puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan aldıkları puanlar, istatistiksel olarak anlamlı ilişki göstermemektedir.

Yapılan araştırmada Katılımcıların Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında ise pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.

Alanyazın incelendiğinde, güvenli bağlanma stiline sahip ergenlerin iyi bir öz-denetim mekanizması ve sağlıklı duygulara sahip olduğu [121], kişilerarası ilişkilerinde ve sosyal yetkinlik açısından daha başarılı oldukları [122] görülmüştür. Ayrıca ergenlerde öz-denetim düzeyi ile ilgili diğer araştırmalara bakıldığında, güvenli bağlanmayı sağlayamamış veya engelleyici bağlanma stiline sahip ebeveyni olan ergenlerin öz-denetim becerilerinin daha düşük olduğu, güvenli bağ geliştirilmiş ve destekleyici ebeveyn-ergen ilişkisinde ise öz-denetim becerilerinin daha yüksek ve olumlu biçimde olduğu görülmektedir [113].

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda alınan sonuçlar bu bölümde özetlenmiştir. Algılanan ebeveyn tutumlarına göre ergenlerde görülen öz-denetim sorunları ve kişilerarası ilişkilerde bağlanma stilleri çeşitli değişkenler açısından incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenen önemli sonuçlar şu şekildedir;

Yapılan araştırmada Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki alt boyutlar ile çeşitli değişkenler arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür.

- Yaş ile “Denetleme” alt boyutuna bakıldığında yaşı küçük olan katılımcıların yaşı büyük olanlara göre ebeveynlerinden daha yüksek denetleme gördüğü saptanmıştır.
- Cinsiyete ile “Kabul/İlgi” ve “Denetleme” alt boyutuna bakıldığında kızlar erkeklere göre ebeveynlerinden daha yüksek ilgi ve denetleme görmektedir.
- Gelir durumu ile “Kabul/İlgi” alt boyutuna bakıldığında geliri düşük seviyede olanlar, orta ve yüksek olanlara göre ebeveynlerinden daha az ilgi görmektedir.
- Baba yaşı ile “Denetleme” alt boyutuna bakıldığında babası 50 yaş ve üzeri olanların 30-39 yaş ve 40-49 yaş olanlara göre ebeveynlerinden daha az denetleme gördüğü saptanmıştır.
- Ebeveyn birliktelik durumu ile “Denetleme” alt boyutuna bakıldığında, ebeveynleri evli olup birlikte yaşayan ergenlerin, evli olup ayrı yaşayanlara ve evli olmayıp birlikte yaşayanlara göre ebeveynlerinden daha yüksek denetleme gördüğü saptanmıştır.

Yapılan araştırmada Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki alt boyutlar ile de çeşitli değişkenler arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür.

- Cinsiyet ile “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutuna bakıldığında kızların öz-denetim başarısızlığı erkeklere göre fazladır.

- Baba yaşları ile “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutuna bakıldığında babasının yaşı 30 ile 39 yaş arasında olanların öz-denetim başarısızlığı 40 ile 49 yaş ve 50 yaş üzerinde olanlara göre daha fazladır.

Yapılan araştırmada Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki alt boyutlar ile de çeşitli değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmüştür.

- Yaşa göre “Kaçınan Bağlanma” alt boyutuna bakıldığında 16 yaşındakilerin 14 yaşındakilerden daha yüksek kaçınan bağlanmaya sahip olduğu görülmüştür.
- Cinsiyetlerine göre “Kaygılı Bağlanma” ve “Kaçınan Bağlanma” alt boyutuna bakıldığında kızların erkeklerden daha yüksek kaygılı ve kaçınan bağlanmaya sahip olduğu görülmüştür.
- Gelir durumuna göre “Güvenli Bağlanma” alt boyutuna bakıldığında geliri düşük olanların, orta ve yüksek olanlardan daha düşük güvenli bağlanmaya sahip olduğu görülmüştür. “Kaygılı Bağlanma” alt boyutuna bakıldığında ise geliri orta olanların, düşük ve yüksek olanlardan daha yüksek kaygılı bağlanmaya sahip olduğu görülmüştür.
- Baba eğitimine göre “Güvenli Bağlanma” alt boyutuna bakıldığında İlkokul ve altı mezun olanların, ortaokul, lise, üniversite ve üzeri mezunlarından daha düşük güvenli bağlanmaya sahip olduğu görülmüştür.
- Ebeveyn birliktelik durumuna göre “Kaçınan Bağlanma” alt boyutuna bakıldığında ebeveynleri boşanmış olanların, evli, birlikte yaşayanlardan daha yüksek kaçınan bağlanmaya sahip olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmada Anne-Baba Tutum Ölçeği alt boyutları ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği alt boyutları arasında ilişkiler görülmüştür.

- Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi” alt boyutundan alınan puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” alt

boyutundan alınan puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.

- Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Psikolojik Özerklik” alt boyutundan alınan puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutundan alınan puanlar arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.
- Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Psikolojik Özerklik” alt boyutundan alınan puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan alınan puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.

Yapılan araştırmada Anne-Baba Tutum Ölçeği alt boyutları ile Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği alt boyutları arasında ilişkiler görülmüştür.

- Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Güvenli Bağlanma” alt boyutundan alınan puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi” alt boyutundan alınan puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır, “Denetleme” alt boyutundan alınan puanlar arasında ise pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.
- Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Kaygılı Bağlanma” alt boyutundan alınan puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Kabul/İlgi”, “Psikolojik Özerklik” ve “Denetleme” alt boyutundan alınan puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.
- Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Kaçınan Bağlanma” alt boyutundan alınan puanlar ile Anne-Baba Tutum Ölçeğindeki “Psikolojik Özerklik” alt boyutundan alınan puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ve “Denetleme” alt boyutundan alınan puanlar arasında ise negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.

Yapılan araştırmada Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği Alt Boyutları Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeği alt boyutları arasında ilişkiler görülmüştür.

- Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Güvenli Bağlanma” alt boyutundan alınan puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutundan alınan puanlar arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan alınan puanlar arasında ise negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.
- Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stilleri Ölçeğindeki “Kaygılı Bağlanma” alt boyutundan alınan puanlar ile Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeğindeki “Öz-Denetim Başarısı” alt boyutundan alınan puanlar arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı çok zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır ve “Öz-Denetim Başarısızlığı” alt boyutundan alınan puanlar arasında ise pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf düzeyde ilişki saptanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında ve alan yazında elde edilen bilgiler doğrultusunda ailelere ve meslek elemanlarına çeşitli öneriler sunulabilir. Öncelikle, sağlıklı bağlanma ve güven ortamının oluşması için anne-babaların demokratik ebeveyn tutumu benimsenmeleri oldukça önemlidir. Yaşamın ilk yıllarından başlayarak çocuğun kişiliğine saygı gösterilmeli, ihtiyaçları eksiksiz şekilde karşılanmalı, koyulan kurallar nedeni ile açıklanmalı ve iletişime her zaman açık olunmalıdır. Ebeveynler ergene karşı her zaman tutarlı ve kararlı olmalıdır. Ergenin karşılaştığı bir sorun karşısında kendi kendine çözmesi için fırsat verilmelidir. Ergenin gösterdiği çabaya saygı duyulmalı ve başarıları takdir edilmelidir. Ergenin mevcut kapasitesi ve bireysel özellikleri dikkate alınmalı, aşırı beklentilere girilmemeli, gerçekçi olunmalıdır. Ergen birey, her zaman ilgi ve yetenekleri doğrultusunda desteklenmelidir. Çalışmada görülen babaların ergen üzerinde ki etkilerine bakılarak daha fazla ergen-baba ilişkilerini sağlıklı yönde geliştirmek amacıyla ortak aktivite ve sosyalleşme çalışmaları yapılması önerilebilir.

Alanda çalışan Çocuk Gelişimciler, Eğitimciler ve Psikolojik Danışmanlar aracılığıyla da ebeveynler, çocuklarıyla kuracakları sağlıklı ilişkiler konusunda desteklenmelidir. Bunun için seminer, konferans vb. etkinliklerle anne-babalar bilgilendirilmeli ve bu husustaki farkındalıkları arttırılmalıdır. Özellikle düşük gelire sahip ebeveynlerin desteklenmesi açısından belediyelerle ortak çalışmalar yürütülerek ücretsiz eğitimler, kitapçıklar ve programlar sunulabilir.

9. KAYNAKLAR

1. Yavuzer H. Gençleri Anlamak, s. 26-129, 9. basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2015.
2. Yavuzer H. Çocuk Psikolojisi, s. 138-283, 38. basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2015.
3. Yavuzer H. Ana-Baba ve Çocuk, s. 26-249, 25. basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2014.
4. Susman EJ, Rogol A. Puberty and Psychological Development. In: "Handbook of Adolescent Psychology". (eds) Lerner RM, Steinberg L. 2th ed. Hoboken, New Jersey, John Wiley-Sons, Inc. 15-44, 2004.
5. Kreipe RE, McAnarney ER. Adölesan Dönemi. "Nelson of Pediatrics" içinde. (çev.ed.) Tuzcu M. 3.basım, İstanbul, Nobel Yayınları, s. 226-262, 2001.
6. Çuhadaroglu F. Ergenlik Döneminde Psikolojik Gelişim Özellikleri. Katkı Pediatri Dergisi Adölesan Sayısı, 21(6):863-868, 2000.
7. Chambers CV. Childhood and adolescence. In: "Textbook of Family Practice". (ed) Rakel RE 5th ed. Philadelphia: W.B. Saunders Company, p. 634-659, 1995.
8. Parlaz EA, Tekgöl N, Karademirci E ve Öngel K. Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. Turkish Family Physician, 3(2), 10-16, 2012.
9. Pataki CS. Normal Ergenlik. "Kaplan&Sadock Comprehensive Textbook of Psychiatry" içinde. (çev ed) Aydın H, Bozkurt A. Cilt 4, 8. basım, Ankara, Güneş Kitabevi 3035-3043, 2007.
10. Compas BE, Davis GE, Forsythe CJ. Characteristics of life events during adolescence. American Journal of Community Psychology, 13(6), 677-691, 1985.

11. Harma M, Ana-baba kontrol davranışlarının ve aile içi çatışmanın ergenlerin öz-denetim becerileri ve uyumları üzerindeki etkileri. ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.
12. Ataman E, Stres veren yaşam olayları karşısında bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin depresyon ve kaygı düzeyini belirlemedeki rolü. Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011.
13. Özden CÇ, Ebeveyn kontrol davranışlarının ergenlerin öz düzenleme becerileri ve duygusal sorunları üzerine etkisi. AMÜ Sağlık Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2014.
14. DeLisi M, Beaver KM, Vaughn MG, Trulson CR, Kosloski AE, Alan J, Drury AJ, Wright JP. Personality, gender, and self-control theory revisited: results from a sample of institutionalized juvenile delinquents. *Applied Psychology in Criminal Justice*, 6(1), 31- 46, 2010.
15. Kandemir M, İlhan T. Kişilerarası ilişkilerde bağlanma stilleri ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. 174-175, 2017.
16. Tüzün O, Sayar K. Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam Dergisi*. 19(1):24-39, 2006.
17. Özdoğan B. Çocuk ve Oyun, s. 5-6, 6. basım, Ankara, Anı Yayıncılık, 2014.
18. Karan D. Kültürel Yönden Aile. *Klinik Bilimleri Dersleri*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1972.
19. Kulaksızoğlu A. Ergenlik Psikolojisi, s. 20-235, 8. basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2006.
20. Sayın KB. İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin empati becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki. MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 2 İstanbul, 2010.
21. Yıldırım S, 13-18 Yaşlar arası meslek liseli ergenlerde tanrı algısı üzerine bir araştırma. SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 10-25 Isparta, 2018.
22. Talu E. Ergenlerin, ergenlik dönemine ilişkin algılarına metaforik bir bakış. *International Journal of Eurasia Social Sciences*. 12(43):35-36, 2021.
23. Santrock JW. Ergenlik, s. 3-262, 14. basım, Ankara, Nobel Yayınları, 2012.

24. Dinçel E, Ergenlik dönemi gelişimsel ödevleri ve psikolojik problemler. AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 12-75 Ankara, 2006.
25. Türkön H, Ergenlerde (14-18) bağlanma stilleri ile gelecek beklentisi ve öz-denetim düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi: Kayseri örneği. ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 11-71 Mersin, 2019.
26. Aydın B. Çocuk ve Ergen Psikolojisi, s. 8-200, 4. basım, Ankara, Nobel Yayınları, 2006.
27. Poyraz C. Fiziksel Gelişim. s. 85-87. İçinde: Ergin H, Yıldız SA. Gelişim Psikolojisi. İstanbul, Nobel Yayınları, 2010.
28. Gelgard K, Gelgard D. Ergenler ve Gençlerle Psikolojik Danışma, s. 5-7, 3. basım, Ankara, Nobel Yayınları, 2017.
29. Akçan Parlaz E, Tekgül N, Karademirci E, Öngel K. Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. Turkish Family Physician. 3(4): 10-6, 2012.
30. Bayhan P. Ergenlik Dönemi: Fiziksel, Cinsel ve Motor Gelişim. s. 300-301. İçinde: Baysal Metin EN. Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi. Ankara, Pegem Akademi Yayınları, 2016.
31. Santrock JW. Yaşam Boyu Gelişim, s. 23-358, 13. basım, Ankara, Nobel Yayınları, 2016.
32. Yörükoğlu A. Gençlik Çağı Ruh Sağlığı Ve Ruhsal Sorunlar, s. 81-138, 13. basım, İstanbul, Özgür Yayınları, 2007.
33. İnanç B, Yerlikaya E. Kişilik Kuramları, s. 21-23, 6. basım, Ankara, Pegem Akademi Yayınları, 2012.
34. Gander MJ, Gardiner H. Çocuk ve Ergen Gelişimi (Çev: Bekir Onur), s. 98-491, 5. basım, Ankara, İmge Kitabevi, 2004.
35. Demir İ. Benlik, Kimlik ve Kişilik. s. 192. İçinde: Ergin H, Yıldız SA. Gelişim Psikolojisi. İstanbul, Nobel Yayınları, 2010.
36. Özdemir O, Güzel Özdemir P, Kadak M, Nasıroğlu S. Kişilik gelişimi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 4(4):566-589, 2012.
37. Sumbas E, Ergenlerin yetişkinleri algılamalarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 8-12 Malatya, 2016.

38. Sarıkaya A, 14-18 Yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki. İBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 7-14 İstanbul, 2015.
39. Bacanlı H. Eğitim Psikolojisi, s. 97, İstanbul, Pegem Akademi Yayınları, 2011.
40. Ergin T. Bilişsel Gelişim. s. 121. İçinde: Ergin H, Yıldız SA. Gelişim Psikolojisi. İstanbul, Nobel Yayınları, 2010.
41. Koç M. Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 1(17): 231-238, 2004.
42. Şahin Ş, Özçelik Ç. Ergenlik dönemi ve sosyalleşme. Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi. 5(1):42-49, 2016.
43. Abrams D, Hogg D. Social identity theory: Constructive and critical advances. New York, Springer-Verlag, 1990.
44. Mercan ÇA. Gelişim Psikolojisinde Kuramlar ve Araştırma Yöntemleri. s. 8-12. İçinde: Ergin H, Yıldız SA. Gelişim Psikolojisi. İstanbul, Nobel Yayınları, 2010.
45. Sözer A, Akkaynak M. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. s. 25-29. İçinde: Tezel D, Yılmaz Ş. Özel Gereksinimleri Olan Küçük Çocuklar. Ankara, Nobel Yayınları, 2021.
46. Swith JT. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim, s. 45-174, 5. basım, Ankara, Nobel Yayınları, 2013.
47. Uzun G, Ergenlerde intikam, affetme ve suçluluk düzeylerinin incelenmesi. YDÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, s. 5-10 Lefkoşa, 2018.
48. Bayhan P, Işıtan S. Ergenlik döneminde ilişkiler: Akran ve romantik ilişkilere genel bakış. Aile ve Toplum Eğitim-Kültür Ve Araştırma Dergisi. 11(20):33-42, 2010.
49. Cüceloğlu D. İnsan ve Davranışı, s. 426, 17. basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2008.
50. Orhan R, Ayan S. Psiko-motor ve gelişim kuramları açısından spor pedagojisi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 8(2): 523-540, 2018.
51. Kızıltaş A, Üniversite öğrencilerinin öz denetim, stresle başa çıkma ve sosyal destek algıları ile alkol ve madde kullanma riskleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. HÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, s.18 Ankara, 2019.

52. Vohs KD, Baumeister R F. Understanding self-regulation: An introduction. İçinde: RF. Baumeister, KD. Vohs (Ed.), Handbook of Self-Regulation: Research, Theory and Applications, s.1-9, New York, Guilford Press, 2004.
53. Goleman D. İşbaşında Duygusal Zekâ, s.107, İstanbul, Varlık Yayınları, 2000.
54. Aksel N, Ortaokul öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı ile öz denetim ve sosyal eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. OÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 13-63 Ordu, 2018.
55. Üstün F, Kılıç KC. Örgüt kültürünün örgütsel güven ve özdenetim üzerine etkisi: sağlık çalışanları üzerine bir araştırma. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. 18(30): 19-27, 2016.
56. Peker N. Özdenetimin sporcuların performans ve kaygı düzeylerindeki rolü. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21, 39-48, 2012.
57. Yükselen A, Şengül E. Bebeklikte sosyal ve duygusal gelişim. s. 180-183. İçinde: Turan F, Yükselen A. Çocuk Gelişimi Bebeklik Döneminde Gelişim. Ankara, Hedef Yayınları, 2015.
58. Dilsiz NB, Sosyal medya bağımlılığının bağlanma stilleri ve yaşam doyumu ile ilişkisinin incelenmesi. KÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 38-41 Kırıkkale, 2019.
59. Ainsworth MS. The personal origins of attachment theory. An interview with Mary Salter Ainsworth. Interview by Peter L. Rudnytsky. Psychoanal Study Child, 52: 386, 1997.
60. Yavuzer H, Demir İ. Yeni Kuşak Anne-Babalar ve Çocukları, s. 39-40, 1. basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2016.
61. Steele H, Steele M. Intergenerational patterns of attachment. In: Bartholomew K, Perlman D. (Eds), Attachment processes in adulthood: Advances in Personal Relationships Series, p. 93-120, London, Jessica Kingsley Publishers.
62. Darling N, Steinberg L. Parenting style as context: Integrative model. Psychological Bulletin, 113, 487-496, 1993.
63. Çetinkaya S, Algılanan anne baba tutumlarının ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile ilişkisinin incelenmesi. İZÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 27-77, İstanbul, 2019.

64. Yılmaz A. Anne-Baba tutum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 7(3):160-172, 2000.
65. Özgüven İE. Ailede İletişim ve Yaşam, s. 215-217, Ankara, Pdrem Yayınları, 2001.
66. Eker H, Üniversite öğrencilerinin öz-duyarlık ve duyarlı sevgi düzeylerinin ebeveyn tutumları açısından incelenmesi. SÜ Eğitim Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 16-105, Sakarya, 2011.
67. Navaro L. Gerçekten Beni Duyuyor musun, s. 89-91, 33. basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2017.
68. Lamborn SD, Mounts NS, Steinberg L, Dornbusch SM. Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. Child development, 62(5), 1049-1065, 1991.
69. Çağdaş A, Seçer Z. Anne Baba Eğitimi, s. 133, Konya, Eğitim Kitabevi, 2004.
70. Ekşi A. Çocuk, Genç, Ana Babalar, s.269, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1990.
71. Şendil G. Çocuk, Ergen ve Anne-Baba, s. 130-177, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2003.
72. Dönmezer İ. Ailede İletişim ve Etkileşim, s. 63-189, İstanbul, Sistem Yayıncılık, 1999.
73. Betts J, Gullone E, Allen JS. An examination of emotion regulation, temperament and parenting style as potential predictors of adolescent depression risk status: A correlational study. British Journal of Developmental Psychology, 27, 473-485, 2009.
74. Dinçer B, Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeyde lise ikinci sınıfa devam eden ergenlerin anne baba tutumlarını algılamaları ile arkadaşlık ilişkilerinin incelenmesi. AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 24-69, Ankara, 2008.
75. Aslan E. Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 4, 7-14, 1992.
76. Yavuzer H. Yaygın Ana-Baba Tutumları. s.115-130. İçinde: Yavuzer H. Ana-Baba Okulu. 12. basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2006.
77. Steinberg L. Ergenlik, s. 158-159, 1. basım, Ankara, İmge Kitabevi, 2007.

78. Geill K. What is puberty all about. Medical News Today. Brighton, 2016.
- Geleerd, ER. (1957). Same aspects of psychanalytic technique in adolescence. *Psyh Study, Child*. 12, 5. 263-270, 2016.
79. Cote JE, Levine C. İdentity formation, agency and culture. A social psychological synthesis. New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates, 2002.
80. Grotevant HD. Adolescent development in family contexts. In W. Damon & N. Eisenberg (Eds.), *Handbook of child psychology: Social, emotional and personality development*, Vol. 3, p. 1097-1150, New York: John Wiley, 1998.
81. Bronstein MH, Zlotnik D. Parenting Styles And Their Effects, Haith MM, Benson JB. (Ed.). *İnfant and Early Childhood Development*, s. 496-509, Elsevier Inc., 2008.
82. Yıldız Bıçakçı M. Annesi çalışan ve çalışmayan çocukların anne baba tutumlarını algılamalarının ve benlik imajlarının incelenmesi. AÜ Yüksek Lisans Tezi (basılmamış), s. 173, Ankara, 2004.
83. Gonzalez A, Greenwood G, Wenhsu, J. Undergraduate students' goal orientations and their relationship to perceived parenting styles, *Collages Student Journal*, 35, 182-193, 2001.
84. Bilgin M. Ergenlerin beş faktör kişilik özelliği ile bilişsel esneklik ilişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 62 (945-954), 2017.
85. Aamodt S, Wang S. *Çocuğunuzun Beynine Hoş geldiniz*. (C. Duran, Çev.), İstanbul, İndigo Yayınları, 2018.
86. Tangney JP, Baumeister RF, Boone A. High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. *Journal of Personal*, 72, 271-324, 2004.
87. İkiz FE, Çınk Ö. Ergenlerin ruhsal belirtileri ile duygusal özyeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11(14) 333-348, 2016.
88. Erdoğan İ. *İletişimi Anlamak*. Ankara, Erk Yayıncılık, 2002.
89. Cüceloğlu D. *Yeniden İnsan İnsana*. 24. basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2000.
90. Gülaldı D. *Bağlanma ve Çocuk*. s. 159. İçinde: Er Sabuncuoğlu M. *Konu Çocuk Olunca*. Ankara, Nobel Yayınları, 2020.
91. Burger JM. *Kişilik*, (Çev: Sarıoğlu D.) İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2006.

92. Ducharme J, Doyle AB, Markiewicz D. Attachment security with mother and father: Associations with adolescents' reports of interpersonal behavior with parents and peers. *Journal of Social and Personal relationships*, 19(2), 203-231, 2002.
93. Browne DC. The relationship between problem disclosure, coping strategies and placement outcome in foster adolescents. *Journal of Adolescence*. 21, 585-597, 1998.
94. Yılmaz MT, Üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2009.
95. Yaprak B, İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analiziyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkinin değerlendirilmesi üzerine bir uygulama. OÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2007.
96. Repinski DJ, Shonk SM. Mothers and Fathers behaviour, adolescents self-representations and adolescents adjustment. *Journal Of Early Adolescence*, 22; 357-383, 2002.
97. Engels RC, Finkenauer C, Meeus W, Dekovic M. Parental attachment and adolescents emotional adjustment. *Journal of Counseling Psychology*, 48; 428-439, 2001.
98. Dizman H, Anne babası ile yaşayan ve anne yoksunu olan çocukların saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi. AÜ Yüksek lisans tezi (basılmamış), s. 129, Ankara, 2003.
99. Çebi S, Ergenlerde ebeveyn tutumlarına göre bilinçli farkındalık, öz-anlayış ve bağlanma stillerinin incelenmesi. YDÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 38-47, Lefkoşa, 2020.
100. Eisenberg N, Fabes RA, Guthrie IK, Murphy BC, Maszk, P, Holmgren R, Suh K. (1996). The relations of regulation and emotionality to problem behavior in elementary school children. *Development and psychopathology*, 8(1), 141-162, 1996.

101. Evans GW, English K. The environment of poverty: Multiple stressor exposure, psychophysiological stress, and socioemotional adjustment. *Child Development*, 73(4), 1238–1248, 2002.
102. Metin GT, Harma M, Gökçay G. Düşük Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ergenlerde Olumsuz Yaşam Olayları, Özdenetim Becerisi ve Problem Davranışlar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(79), 1, 2017.
103. Yentür N, Şimşek Z, Gürses G, Özer MS. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin öz-etkililik yeterlik düzeyleri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 21-34, 2009.
104. Yılmaz E, Yiğit R, Kaşarcı İ. İlköğretim Öğrencilerinin Özyeterlilik Düzeylerinin Akademik Başarı Ve Bazı Değişkinler Açısından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 371 – 388, 2012.
105. Sağlam Hİ. Öğretmen Adaylarının Etkili Vatandaşlık Yeterlik Düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1), 2011.
106. Zimet DM, Jacob T. Influences of marital conflict on child adjustment: Review of theory and research. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 4(4),319-335, 2001.
107. Phythian Keane, Krull. Family structure and parental behavior: Identifying the sources of adolescent self-control. *Western Criminology Review* 9(2), 73–87, 2008.
108. Aslan MF, Ergenlerde iyi oluş sosyal kaygı ve öz denetim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. İZÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.57, İstanbul, 2019.
109. Türkeş MC, Ergenlerde sapkın davranışların nedenleri olarak öz-denetim ve aile içi denetim mekanizmalarının analizi. UÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 93, Bursa, 2004.
110. Onur N, Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki. MÜ, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
111. Atik EL, Liseli ergenlerde bağlanma stilleri ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkide öz-yansıtma ve iç görünümün rolü. İBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.

112. Keskin G, Ergenlerin ruhsal durumları ve ebeveyn tutumları ile bağlanma stiller arasındaki ilişkinin incelenmesi. EÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2007.
113. Yayla E, Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman niteliklerinin psikolojik danışma öz-yeterlilik algılarına göre incelenmesi-izmir ili örneği. EÜ, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir, 2016.
114. Morsünbül Ü, Ergenlikte kimlik statülerinin bağlanma stilleri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara, 2005.
115. Akdağ ST, Ergenlerin bağlanma stilleri ile ebeveynlerinin bağlanma stilleri arasındaki ilişki. AÜ Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Antalya, 2011.
116. Kılıç G, Lise öğrenimi görmekte olan ergenlerin atılganlık düzeylerinin ebeveynlerine bağlanma örüntülerine ve bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi: Darıca İlçesi Örneği. MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.
117. Eken A, Ergenlerde anne-babaya bağlanma biçimleri öznel iyi oluş durumlarının sosyal yetkinlik beklentileriyle ilişkileri. KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2010.
118. Kırman A, Doğan Ö. Anne-Baba Çocuk İlişkileri: Bir Meta-Sentez Çalışması. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 4(1), 28-49, 2017.
119. Çetin N, Güngör Aytar A, Pak MD, Artık A. Ergenlerde Anne-Baba ve Arkadaşlara Bağlanma Biçimleri İle Romantik İlişkilerde Sorun Çözmeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 27(2), 79-95, 2016.
120. Çetin A, Ersoy Alkan Ö. 12-14 yaş arası ergenlerin sosyal beceri düzeyi ile ebeveynlerine bağlanma güvenliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 7(2), 419-440, 2017.
121. Thompson RA. Attachment-related mental representations: Introduction to the Special issue. Attachment and Human Development, 4, 347-358, 2008.

122. Lieberman M, Doyle AB, Markiewicz D. Developmental patterns in security of attachment to mother and father in late childhood and early adolescence: Associations with peer relations. *Child development*, 70(1), 202-213, 1999.
123. Sümer N, Güngör D. The Relationships between anxiety and avoidanc aspects of the self. International conference on Personel Relationships. Brisbane, Australia, 2000.
124. Erözkan A. Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Karar Stratejileri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*. 2(3),60-74.
125. Özgül O. Lise öğrencilerinde öz-denetim ve anne-baba tutumu arasındaki ilişkinin bazı sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi; Elazığ İli Örneği. ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s.61, Mersin, 2017.

10. EKLER

EK 1

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

GÜNLÜDÜR

Sayı : E-59090411-44-36826366
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Almina Sena
ALAÇAM)

12.11.2021

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.02.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Valilik Makamının 11.11.2021 tarihli ve 36745507 sayılı oluru.

Valilik Makamının Anket ve Araştırma İzni konulu ilgi (b) oluru ve kullanılması uygun görülen ölçme araçlarının Müdürlüğümüzce mühürlenmiş örnekleri ekte gönderilmiştir.

İlgi (a) genelgenin 28. maddesinde; "Araştırma uygulama izni alan kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve araştırmacılar tamamladıkları bilimsel araştırma ile ilgili sonuç raporlarını, izni aldıkları ilgili birime çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde göndereceklerdir." ifadesi yer almaktadır.

Olur gereğince işlem yapılması ve araştırma sonuç raporunun ekte sunulan örneğe göre Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine gönderilmesi hususlarında gereğini arz ederim.

Abdurrahman ENSARİ
İl Millî Eğitim Müdürü a.
Şube Müdürü

Ek:
1- Valilik Oluru (1 Sayfa)
2- Rapor Örneği
3- Ölçekler

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-36745507
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Almina Sena
ALAÇAM)

11/11/2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) İstanbul Medipol Üniversitesinin 05.11.2021 tarihli ve 5696 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 09.11.2021 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Algılanan Ebeveyn Tutumlarına Göre Ergenlerde Görülen Öz-Denetim
Sorunları ve Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stillerinin İncelenmesi
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : İstanbul
Araştırma Kişiler : Lise Öğrencileri
Araştırmanın Süresi : 2021 - 2022 Eğitim ve Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
11/11/2021
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (9 Sayfa)
2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

36516697/01

İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü ANKET ARAŞTIRMA KOMİSYONU DEĞERLENDİRME FORMU								
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN								
Adı Soyadı			Aimina Sena ALAÇAM					
Kurumu / Üniversitesi			İstanbul Medipol Üniversitesi					
Araştırma Yapılacak İller			İstanbul					
Araştırma Yapılacak Eğitim Kurumu ve Kademesi			Resmî Anadolu Liseleri,,,,Liseler,,					
Araştırmanın Konusu			Algılanan Ebeveyn Tutumlarına Göre Ergenlerde Görülen Öz-Denetim Sorunları ve Kişiler Arası İlişkilerde Bağlanma Stillerinin İncelenmesi					
Üniversite / Kurum Onayı			Var					
Veri Toplama Araçları			Anket					
EB 21/01/2020 tarih ve 1563890 sayılı 2020/2 Genelge Kapsamında Araştırma, Yargıma ve Sosyal Etkinlik İzinerinde Dikkat Edilecek Hususlar								
Maddeler	Uygun	Uygun Değil	Maddeler	Uygun	Uygun Değil	Maddeler	Uygun	Uygun Değil
2020/2 Genelgenin 1. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 2. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 3. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 4. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 5. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 6. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 7. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 8. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 9. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 10. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 11. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 12. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 13. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 14. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 15. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 16. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 17. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 18. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 19. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 20. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 21. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 22. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 23. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 24. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 25. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 26. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 27. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 28. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 29. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 30. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 31. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 32. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 33. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 34. Maddesi	☐	☐						
KOMİSYON GÖRÜŞÜ								
Veri toplama araçlarının eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması ve araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması kopuluyla yürütülmesinde bir sakınca bulunmamaktadır ☐ bulunmamaktadır ☒								
Komisyon Kararı <i>uygundur</i>						Oybirliğiyle Alınmıştır.		
KOMİSYON								
Açıklama:						Ünvan-Adı Soyadı-İmza		
						(9.11.2021) Üye:		
						(9.11.2021) Üye:		
						(9.11.2021) Üye:		

EK 2

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Algılanan Ebeveyn Tutumlarına Göre Ergenlerde Görülen Öz-Denetim Sorunları ve Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stillerinin İncelenmesi” adıyla, 2021 Kasım-2022 Ocak tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Algılanan ebeveyn tutumlarına göre ergenlerde görülen öz-denetim sorunları ve kişilerarası ilişkilerde bağlanma stillerinin incelenmesidir.

Araştırma Uygulaması: Anket şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı tamamen sizin isteğinize bağlıdır, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir. Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı: Almina Sena ALAÇAM

İletişim bilgileri: [Redacted]

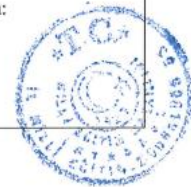
Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

...../...../.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı:

Telefon Numarası:

EK 3

ONAM FORMU

Değerli katılımcı;

Bu çalışma İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı öğrencisi tarafından '*Algılanan Ebeveyn Tutumlarına Göre Ergenlerde Görülen Öz-Denetim Sorunları ve Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stillerinin İncelenmesi*' konulu yüksek lisans tezi amacıyla hazırlanmaktadır. Çalışmaya İstanbul ilinde ikamet eden 14-18 yaş lise öğrencileri katılacaktır. Sorular eksiksiz ve doğru cevaplandırılmalıdır. Gönüllülük esastır. Ad ve soyad yazılmasına gerek yoktur. Verdiğiniz bilgiler çalışma dışında kullanılmamaktadır.

Almina Sena ALAÇAM
Prof. Dr. İbrahim Haluk YAVUZER

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz:
a. Kız b. Erkek
2. Yaşınız:
a. 14 b. 15 c. 16 d. 17 e. 18
3. Sınıfınız:
a. 9 b. 10 c. 11 d. 12
4. Ailenizin gelir durumu:
a. Düşük b. Orta c. Yüksek
5. Annenizin eğitim durumu:
a. Okur-yazar değil b. İlkokul c. Ortaokul d. Lise e. Lisans f. Lisansüstü
6. Babanızın eğitim durumu:
a. Okur-yazar değil b. İlkokul c. Ortaokul d. Lise e. Lisans f. Lisansüstü
7. Annenizin yaşı:
a. 20-29 b. 30-39 c. 40-49 d. 50-59 e. 60 yaş ve üstü
8. Babanızın yaşı:
a. 20-30 b. 31-40 c. 41-50 d. 51-60 e. 60 yaş ve üstü
9. Anne babanızın birliktelik durumu:
a. Evli, birlikte yaşıyorlar b. Birlikte yaşıyorlar c. Evli, ayrı yaşıyorlar d. Boşanmış
10. Kardeş sayısı:
a. Tek çocuk b. 1 c. 2 d. 3 e. 5 f. 6 ve üstü
11. Doğum sırası:
a. Tek çocuk b. İlk çocuk c. İkinci çocuk d. Üçüncü çocuk e. Dördüncü ve üstü
12. Herhangi bir sağlık sorununuz var mı?
a. Hayır b. Evet (belirtiniz)
13. Okula devam durumu:
a. Devamsızlığım yok b. Devamsızlığım var

EK 4

ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

NOT: Maddelerin anne ve babanız davranışına ne kadar benzediğini düşünün. Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutunun içine uygun olan numaraları yazınız.

Tamamen Benzeyorsa: 4 Biraz Benzeyorsa: 3 Benzemiyorsa: 2 Hiç Benzemiyorsa: 1

Puan	MADDELER
1.	Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.
2.	Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.
3.	Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.
4.	Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam gerektiğini söylerler.
5.	Annem ve babam bazı konularda "sen kendin karar ver" derler.
6.	Derslerimden ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar.
7.	Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.
8.	Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söylerler.
9.	Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.
10.	Annem ve babamla her tartıştığım bana "büyüdüğün zaman anlarsın" derler.
11.	Derslerimden düşük not aldığım, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.
12.	Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.
13.	Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.
14.	Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığım, bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.
15.	Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.
16.	Derslerimden düşük notlar aldığım, annem ve babam öyle davranırlar ki suçluluk duyar ve utanırım.
17.	Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.
18.	Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığım, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.

NOT: Aşağıdaki her ifadenin yanında bulunan kutulardan sadece size uygun olanın içine çarpı (X) işareti koyunuz.

19. Genel olarak annen ve baban okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet ☐ Hayır ☐

(Eğer cevabınız Evet ise aşağıdaki soruyu cevaplayınız).

Hafta içinde en geç saat kaçta gece dışarıda kalmanıza izin verilir (Pazartesi-Cuma arası)?

8:00'den önce	☐	10:00 – 10:59 arası	☐
8:00 – 8:59 arası	☐	11:00 ya da daha geç	☐
9:00 – 9:59 arası	☐	İstediğim saate kadar	☐

20. Genel olarak annen ve baban hafta sonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet ☐ Hayır ☐

(Eğer cevabınız Evet ise aşağıdaki soruyu cevaplayınız).

Haftanın Cuma ya da Cumartesi akşamları en geç saat kaçta gece dışarıda kalmanıza izin verilir.

8:00'den önce	☐	10:00 – 10:59 arası	☐
8:00 – 8:59 arası	☐	11:00 ya da daha geç	☐
9:00 – 9:59 arası	☐	İstediğim saate kadar	☐

- Annen ve baban aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirler?

Hiç çaba göstermez	Çok az çaba gösterir	Çok çaba gösterir
21. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğini,		
22. Boş zamanlarınızda ne yaptığınızı,		
23. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığınızı,		

- Annen ve babanın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?

Bilgileri yoktur	Çok az bilgileri var	Çok bilgileri vardır
24. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğin,		
25. Boş zamanlarınızda ne yaptığınızı,		
26. Okuldan çıktıktan sonra nereye gittiğin,		

EK 5

ERGENLERDE ÖZ-DENETİM BECERİLERİ ÖLÇEĞİ

NOT: 1: Bana hiç benzemiyor 2: Bana benzemiyor 3: Bana biraz benziyor 4: Bana çok benziyor

MADDELER	1	2	3	4
1. Üzgün olduğumda kendimi iyi hissettirecek bir şeyler yapabilirim.	1	2	3	4
2. Sıkıldığımda yerimde duramam/oturamam.	1	2	3	4
3. Birine kızgın olduğumda bile, etraftaki diğer insanlara normal davranabilirim.	1	2	3	4
4. Stres altındayken yapmam gereken işleri yapmakta iyiyimdir.	1	2	3	4
5. Yorgun olsam bile, yeni bir işe başlayabilirim.	1	2	3	4
6. Küçük sorunlar beni uzun-vadeli planlarımdan ahkoyabilir.	1	2	3	4
7. Eğlenceli bir şeyler yaparken, yapmam gereken diğer işleri unuturum.	1	2	3	4
8. Sıkıcı bir derste, dikkatimi toplamakta zorlanırım.	1	2	3	4
9. Meşgul edilerek ve dikkatim dağıtılarak kesilsem bile, yaptığım işe kolayca geri dönebilirim.	1	2	3	4
10. Etrafta başka işler olurken dikkatimi yaptığım işe yoğunlaştırmakta zorlanırım.	1	2	3	4
11. Ne kadar daha çalışmam gerektiğini/gerekeceğini hiçbir zaman bilemem.	1	2	3	4
12. Stres altındayken planlar yapmak ve büyük işler yapmaya başlamakta zorlanırım.	1	2	3	4
13. Heyecanlandığımda ya da kızdığımda kolayca sakinleşebilirim.	1	2	3	4
14. Bir şey istediğim gibi gitmediğinde amacıma ulaşmak için davranışlarımı değiştirebilirim.	1	2	3	4
15. Arkadaşlarım dışarı gitmek istediğinde, kendimi çalışmak için tutabilirim.	1	2	3	4
16. İşler istediğim gibi gitmiyorsa, kontrolümü kaybederim.	1	2	3	4
17. Bir şeyi çok istiyorsam, ona hemen sahip olmak isterim.	1	2	3	4
18. Biriyle ciddi bir anlaşmazlığa düştüğümde kontrolümü kaybetmeden sakince konuşabilirim.	1	2	3	4
19. Yapmam gereken çok sıkıcı olsa bile o işe yoğunlaşabilirim.	1	2	3	4
20. Tepem atıp, bir şeyler fırlatmak istediğimde kendimi durdurabilirim.	1	2	3	4
21. Sonu nereye varacağı belli olmasa da dikkatli çalışabilirim.	1	2	3	4
22. Dışarıya belirtmeden de duygularımın ne olduğunun farkındayım.	1	2	3	4
23. Arkadaşlarım konuşurken bile işime konsantre olabilirim.	1	2	3	4
24. Bir hedefe ulaşmak için heyecanlandığımda (yeni bir okula gitmek vb.) kolayca o hedef için çalışmaya başlayabilirim.	1	2	3	4
25. Plan ve hedeflerim zor olsa da onlara bağlı kalacak bir yol bulurum.	1	2	3	4
26. Uzun vadeli bir projem olduğunda, üzerinde sabırla çalışabilirim.	1	2	3	4
27. Bir şeyi yapmamam gerektiğini biliyorsam, kendimi tutabilirim.	1	2	3	4
28. Yemek istediğim miktarı kontrol etmekte zorlanırım.	1	2	3	4
29. Eğlenceli bir şey yaparken zamanın farkında olmam.	1	2	3	4
30. Önceden planlama yapılması gereken büyük işlere başlamakta zorlanırım.	1	2	3	4
31. Neye ağlayacağımı önceden hissederim.	1	2	3	4
32. Yorgunken beni heyecanlandırabilecek şeylere ilgi duymakta zorlanırım.	1	2	3	4

EK 6

KİŞİLERARASI İLİŞKİLERDE BAĞLANMA STİLLERİ ÖLÇEĞİ

NOT: Bu değerlendirme sürecinde, *bana hiç uygun değil (1)'den, bana her zaman uygun (7)'a* kadar giden derecelendirmeden yararlanınız.

No	Maddeler	Bana hiç uygun değil							Bana orta düzeyde uygun							Bana her zaman uygun						
		1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7
1	Başkalarının yanında kendini güvende hissederim.	1	2	3	4	5	6	7														
2	Başkalarıyla iletişimi kurma konusunda kendime güvenirim.	1	2	3	4	5	6	7														
3	İhtiyaç duyduğumda, insanların bana yardımcı olacağını bilirim.	1	2	3	4	5	6	7														
4	Başkalarının ne hissettiğini önemserim.	1	2	3	4	5	6	7														
5	İnsanlar saygı duymayı hak eden varlıklardır.	1	2	3	4	5	6	7														
6	İnsanlar tarafından sevildiğimi düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7														
7	İnsanlarla kolaylıkla yeni bir ilişki başlatabilirim.	1	2	3	4	5	6	7														
8	Başkalarına çok çabuk bağlanırım.	1	2	3	4	5	6	7														
9	Yanımda kimse olmadığında kendimi yalnız hissederim.	1	2	3	4	5	6	7														
10	Kararsız bir insan olarak tanırım.	1	2	3	4	5	6	7														
11	Yalnız kalmaktan korkarım.	1	2	3	4	5	6	7														
12	İnsanlar tarafından onaylanan birisi olmak benim için çok önemlidir.	1	2	3	4	5	6	7														
13	Çevremdeki insanları kendimden daha çok önemserim.	1	2	3	4	5	6	7														
14	Başkalarıyla iletişimde hayal kırıklığı yaşamaktan çok korkarım.	1	2	3	4	5	6	7														
15	İnsanların dürüst olmadığını düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7														
16	Başkalarının benim hakkımda ne düşündüğü önemsemem.	1	2	3	4	5	6	7														
17	Başkalarıyla yaşadığım sorunlarda hatalı olan genellikle karşı tarafa.	1	2	3	4	5	6	7														
18	Başkalarının benden uzaklaşması beni çok fazla etkilemez.	1	2	3	4	5	6	7														
19	İnsanların bana yakın olmasından rahatsız olurum.	1	2	3	4	5	6	7														
20	Bazen kendim dahil kimseyi umursamam.	1	2	3	4	5	6	7														
21	Babama bile güvenme sözüne çok inanırım.	1	2	3	4	5	6	7														

11. ETİK KURUL ONAYI

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : E-43037191-604.01.01-21497
Konu : Etik Kurul Kararı

23/06/2021

Sayın Almina Sena ALAÇAM

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kuruluna yapmış olduğunuz “Algılanan Ebeveyn Tutumlarına Göre Ergenlerde Görülen Öz Denetim Sorunları ve Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stillerinin İncelenmesi” isimli başvurunuz incelenmiş olup, etik kurulu kararı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof.Dr. Ali BÜYÜKASLAN
Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar
Etik Kurulu Başkanı

Ekler:

-Karar Formu (2 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrakımızı <https://turkiye.gov.tr/istanbul-medipol-universitesi-ebys> linkinden A7D4DA64XC kodu ile doğrulayabilirsiniz.

Medipol Üniversitesi Kavacık Yerleşkesi (Ana Yerleşke Rektörlük)
Kavacık Mah. Ekinçiler Cad. No: 19, Kavacık Kavşağı, 34810 Beykoz/İstanbul
T: 444 85 44 F: 0212 531 75 55
E-Posta: bilgi@medipol.edu.tr İnternet Adresi: www.medipol.edu.tr
Kep Adresi: medipoluniversitesi@hs03.kep.tr

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURULU KARAR FORMU

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	<i>Algılanan Ebeveyn Tutumlarına Göre Ergenlerde Görülen Öz Denetim Sorunları ve Kişilerarası İlişkilerde Bağlanma Stillerinin İncelenmesi</i>			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Almina Sena ALAÇAM			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Öğrenci			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	İstanbul			
	DESTEKLEYİCİ	-			
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☒	ÇOK MERKEZLİ ☐	ULUSAL ☒	ULUSLARARASI ☐

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURULU KARAR FORMU

Değerlendirilen Belgeler	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili
	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ/PLANI			Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU			Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
Karar Bilgileri	Karar No: 61	Tarih:22/06/2021		
	Yukarıda bilgileri verilen Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve araştırmanın etik ve bilimsel yönden uygun olduğuna "oy birliği" ile karar verilmiştir.			

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU	
BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI	Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet	Araştırma ile ilişkisi	Katılım *	İmza
Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN	İletişim Çalışmaları	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☒ H ☐	Uygundur
Dr.Öğr.Üyesi Sinan SEÇKİN	Hukuk	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☒ H ☐	Uygundur
Doç. Dr. Serhat YÜKSEL	Finans	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☒ H ☐	Uygundur
Dr. Öğr. Üyesi İhsan EKEN	Medya ve Reklam Araştırmaları	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒ K ☐	E ☐ H ☒	E ☒ H ☐	Uygundur
Doç.Dr.Ferah ÇEKİCİ	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐ K ☒	E ☐ H ☒	E ☒ H ☐	Uygundur

* :Toplantıda Bulunma

COVID-19 (Pandemi) nedeniyle etik kurul kararında, kurul üyelerimizden uygunluk alınmıştır. Araştırmacı tarafından talep edilirse, COVID-19 (Pandemi) sonrası ıslak imzalı karar formu hazırlanabilir.

SB Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Sekreteri
Çiğdem YILMAZ KORUK